

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Se vedlagte adresseliste

Deres ref Vår ref Dato
08/00123-336 21.12.2011

Statnett SF - 420 kV kraftledning fra Ørskog i Møre og Romsdal til Sogndal i Sogn og Fjordane

Vedtak for ny 420 kV kraftledning med tilhørende elektriske anlegg på strekningen fra Ørskog transformatorstasjon til Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta kommune og strekningen fra sør for Hundvikfjorden i Bremanger kommune til Moskog transformatorstasjon i Jølster kommune.

Innhold

1.	KONKLUSJON.....	5
2.	INNLEDNING.....	6
3.	BAKGRUNN FOR SØKNADEN	7
	3.1 Kraftsituasjonen i Midt-Norge	7
	3.2 Ny kraftproduksjon	8
4.	KLAGESAKEN	9
	4.1 Innkomne klager på NVEs vedtak.....	9
	4.2 Klagebehandlingen i Olje- og energidepartementet.....	14
	4.2.1 Befaring, møter og delvedtak.....	14
	4.2.2 Oppbygging av klagevedtaket	16
5.	DEPARTEMENTETS VURDERINGER.....	16
	5.1 Innledning	16
	5.2 Naturmangfold.....	17
	5.2.1 Kunnskapsgrunnlaget.....	17
	5.2.2 Kraftledninger og fugl.....	19
	5.2.3 Behovet for kraftledningen	20

5.2.4 Kraftoverføring i kabel.....	21
Kablingskrav, kabelutredninger og annen foreliggende dokumentasjon.....	21
5.2.5 Elektromagnetiske felt	22
6. STREKNINGEN MELLOM ØRSKOG TRANSFORMATORSTASJON OG HOVDENAKK TRANSFORMATORSTASJON I ØRSTA	23
6.1 Innledning	23
6.2 Utvidelse av Ørskog transformatorstasjon.....	25
6.2.1 Innledning	25
6.2.2 Beskrivelse og virkninger	26
6.2.3 Departementets vurderinger og konklusjon	26
6.3 Landskap og visuelle virkninger	27
6.3.1 Beskrivelser og virkninger for de ulike alternativene	27
6.3.2 Departementets vurderinger.....	43
6.4 Naturmangfold	44
6.4.2 Departementets vurderinger.....	53
6.5 Inngrepssvære områder (INON)/Verneområder	53
6.6 Forholdet til bebyggelse	55
6.6.1 Beskrivelse og virkninger for de ulike traséene	55
6.7 Friluftsliv, reiseliv/turisme og fritidsboliger	57
6.7.1 Innledning	57
6.7.2 Beskrivelse og virkninger	57
6.7.3 Departementets vurderinger.....	61
6.8 Kulturminner og kulturmiljø	62
6.8.1 Beskrivelse og virkninger	62
6.8.2 Departementets vurderinger.....	64
6.9 Departementets samlede vurdering og konklusjon.....	64
6.9.1 Departementets samlede vurderinger og konklusjon vedrørende valg av hovedalternativ	65
6.9.2 Departementets samlede vurderinger og konklusjoner vedrørende valg av plassering av transformatorstasjon og valg av traseer	66
7. STREKNINGEN FRA SØRSIDEN AV HUNDVIKFJORDEN TIL SØRDALSVATNET	71
7.1 Innledning.....	71
7.1.1 Utredninger av nye traseer	72
Trasé med kryssing av Nordfjorden ved Oteren eller Furuhovden	74
Trasé fra Grov via Storbotn til Åskora	74
Øvrige forslag til traseer.....	75
8. TRANSFORMATORPLASSERING ÅLFOTEN	76
8.1 Innledning	76
8.2 Krav om utredning av ny transformatorstasjon øst for Åskora.....	76
8.3 Konsekvenser ved omsøkte lokaliteter for transformatorstasjon	77
8.4 Departementets vurderinger og konklusjon for valg av transformatorstasjon	79
Konsekvenser for omsøkte traseer.....	79
8.5 Landskap og visuelle virkninger.....	79
8.5.1 Departementets vurderinger og konklusjon	81

8.6	Naturmangfold.....	81
8.6.1	Departementets vurderinger og konklusjon	82
8.7	Friluftsliv	83
8.7.1	Departementets vurderinger og konklusjon	83
8.8	Forholdet til bebyggelse.....	83
8.8.1	Departementets vurderinger og konklusjon	84
8.9	Reiseliv/turisme	85
8.9.1	Departementets vurderinger og konklusjon	85
8.10	Inngrepsfrie områder/Verneområder	85
8.10.1	Departementets vurderinger og konklusjon	86
8.11	Kulturminner/kulturmiljø	86
8.11.1	Departementets vurderinger og konklusjon	86
8.12	Departementets konklusjon trasévalg	86
9.	STREKNINGEN MELLOM SØRDALSVATNET OG GRYTADALSBU	88
9.1	Innledning	88
9.2	Landskap og visuelle virkninger.....	88
9.2.1	Departementets vurderinger og konklusjon	89
9.3	Naturmangfold.....	89
9.3.1	Departementets vurderinger og konklusjon	89
9.4	Friluftsliv	90
9.4.1	Departementets vurderinger og konklusjon	90
9.5	Forholdet til bebyggelse.....	90
9.5.1	Departementets vurderinger og konklusjon	90
9.6	Reiseliv/turisme	90
9.6.1	Departementets vurderinger og konklusjon	90
9.7	Inngrepsfrie områder/Verneområder	90
9.7.1	Departementets vurderinger og konklusjon	90
9.8	Kulturminner/kulturmiljø	91
9.8.1	Departementets vurderinger og konklusjon	91
9.9	Departementets konklusjon trasévalg	91
10	STREKNINGEN MELLOM GRYTADALSBU OG TONHEIM	91
10.1	Innledning	91
10.2	Landskap og visuelle virkninger.....	92
10.2.1	Departementets vurderinger og konklusjon	93
10.3	Naturmangfold.....	93
10.3.1	Departementets vurderinger og konklusjon	93
10.4	Friluftsliv	94
10.4.1	Departementets vurderinger og konklusjon	94
10.5	Forholdet til bebyggelse.....	94
10.5.1	Departementets vurderinger og konklusjon	94
10.6	Reiseliv/turisme	95
10.6.1	Departementets vurderinger og konklusjon	95
10.7	Inngrepsfrie områder/Verneområder.....	95
10.7.1	Departementets vurderinger og konklusjon	95
10.8	Kulturminner/kulturmiljø	95

10.8.1	Departementets vurderinger og konklusjon	95
10.9	Departementets konklusjon trasévalg	95
11	NYTT OMSØKT TRASÉALTERNATIV PÅ STREKNINGEN MELLOM ENDESTADVATNET OG MOSKOG	96
11.1	Innledning	96
11.2	Landskap og visuelle virkninger	96
11.2.1	Departementets vurderinger og konklusjon	97
11.3	Naturmangfold.....	97
11.3.1	Departementets vurderinger og konklusjon	99
11.4	Friluftsliv	99
11.4.1	Departementets vurderinger og konklusjon	99
11.5	Forholdet til bebyggelse.....	99
11.5.1	Departementets vurderinger og konklusjon	99
11.6	Reiseliv/turisme	100
11.6.1	Departementets vurderinger og konklusjon	100
11.7	Inngrepsfrie områder/Verneområder	100
11.7.1	Departementets vurderinger og konklusjon	100
11.8	Kulturminner/kulturmiljø	101
11.8.1	Departementets vurderinger og konklusjon	101
11.9	Departementets konklusjon	102
12	STREKNINGEN MELLOM TONHEIM OG MONSKARET	102
12.1	Innledning	102
12.2	Landskap og visuelle virkninger.....	102
12.2.1	Departementets vurderinger og konklusjon	105
12.3	Naturmangfold.....	105
12.3.1	Departementets vurderinger og konklusjon	106
12.4	Friluftsliv	107
12.4.1	Departementets vurderinger og konklusjon	107
12.5	Forholdet til bebyggelse.....	107
12.5.1	Departementets vurderinger og konklusjon	108
12.6	Reiseliv/turisme	108
12.6.1	Departementets vurderinger og konklusjon	108
12.7	Inngrepsfrie områder/Verneområder	109
12.7.1	Departementets vurderinger og konklusjon	109
12.8	Kulturminner/kulturmiljø	109
12.8.1	Departementets vurderinger og konklusjon	110
12.9	Departementets konklusjon trasévalg	110
13	STREKNINGEN MELLOM MONSKARET OG MOSKOG.....	110
13.1	Innledning	111
13.2	Landskap og visuelle virkninger.....	111
13.2.1	Departementets vurderinger og konklusjon	112
13.3	Naturmangfold.....	113
13.3.1	Departementets vurderinger og konklusjon	113
13.4	Friluftsliv	113
13.4.1	Departementets vurderinger og konklusjon	114

13.5	Forholdet til bebyggelse.....	114
13.5.1	Departementets vurderinger og konklusjon	114
13.6	Reiseliv/turisme	114
13.6.1	Departementets vurderinger og konklusjon	115
13.7	Inngrepsfrie områder/Verneområder	115
13.7.1	Departementets vurderinger og konklusjon	115
13.8	Kulturminner/kulturmiljø	115
13.8.1	Departementets vurderinger og konklusjon	116
13.9	Departementets konklusjon trasévalg	116
14	SAMLET VURDERING	116
14.1	Innledning	116
14.2	Vurdering av samlet belastning i henhold til prinsippene i naturmangfoldloven	117
14.2.1	Innledning	117
14.2.2	Eksisterende og fremtidige energianlegg i ledningens influensområde ...	117
14.2.3	Andre inngrep.....	121
14.2.4	Departementets vurdering	121
14.3	Samlet vurdering av virkninger på naturmangfold.....	121
14.3.1	Hjortevilt.....	121
14.3.2	Naturtyper og vegetasjon	122
14.3.3	Landskap, uberørt natur og mangfold av landskapstyper.....	124
14.3.4	Fugl.....	124
14.4	Krav om økonomisk kompensasjon til kommunene	126
14.5	Oppsummering.....	127
15	VEDTAK	128
15.1	Anleggskonsesjon	128
15.2	Ekspropriasjonstillatelse	133

1. KONKLUSJON

For strekningen fra Ørskog transformatorstasjon til Hovdenakk transformatorstasjon endrer Olje- og energidepartementet NVEs vedtak av 10. juni 2009 om anleggskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse for 420 kV kraftledning:

Mellom Ørskog transformatorstasjon og Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta skal ledningen fremføres etter saneringsalternativet.

- Ny Sykkylven transformatorstasjon skal bygges på Heiane.
- Ved passering av Vindsneset skal traseen følge justert trasé.
- Ved passering av Hundeidvik skal traseen følge østligste omsøkte trasé.
- Ved passering av Store Standal skal traseen følge justert trasé.

- Ved Stavset i Ørsta skal traseen følge justert trasé.

For strekningen fra sør for Hundvikfjorden til Moskog transformatorstasjon stadfester departementet NVEs vedtak av 10. juni 2009 om anleggskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse for 420 kV kraftledning med følgende unntak:

- Mellom Dauremålsvatnet og Sjørdalsvatnet i Bremanger skal kraftledningen fremføres i omsøkt trasé med kryssing av Førdspollen og vestover gjennom Myklebustdalen og Sjørdalen.
- Ny Ålfoten transformatorstasjon skal lokaliseres i Myklebustdalen.
- I området Fløgen-Hatleset skal kraftledningen følge justert trasé
- Mellom Tonheim og Monskaret i Flora og Naustdal kommuner skal kraftledningen fremføres i omsøkt trasé via Storebru.

Olje- og energidepartementets vedtak innebærer at 420 kV kraftledning skal fremføres i følgende traseer:

Fra Ørskog transformatorstasjon i Ørskog kommune til ny Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta kommune: **1.0-1.9-1.0-1.7-1.7.1-1.A-1.2-1.2.1-1.2.3**

Fra sør for Hundvikfjorden i Bremanger kommune til Moskog transformatorstasjon i Jølster kommune: **1.0-1.11.2-1.0-1.17.1-1.0**

2. INNLEDNING

Statnett SF søkte 7. mars 2007 om konsesjon etter energiloven § 3-1 til å bygge og drive en ny 420 kV kraftledning fra Ørskog transformatorstasjon i Ørskog kommune til Fardal transformatorstasjon i Sogndal kommune. Statnett har søkt om tillatelse etter oreigningslova § 2 nr. 19 til å foreta ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å bygge og drive de omsøkte elektriske anleggene.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ga Statnett anleggskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse 10. juni 2009 til å bygge en om lag 280 km lang 420 kV kraftledning fra Ørskog transformatorstasjon til Sogndal transformatorstasjon etter en nærmere angitt trasé. I vedtaket inngår konsesjon til følgende anlegg:

- Nye transformatorstasjoner på Hovdenakk i Ørsta kommune, i Førdedalen i Ålfoten i Bremanger kommune, på Ekrene i Høyanger kommune og Skardsbøfjellet i Sogndal kommune.
- Utvidelse av Giskemo transformatorstasjon i Ørskog kommune og Moskog transformatorstasjon i Jølster kommune.

- En ny 2,1 km lang 132 kV jordkabel mellom ny transformatorstasjon på Hovdenakk til Haugen transformatorstasjon i Ørsta kommune.
- To nye 1 km lange 132 kV kraftledninger fra Høyanger transformatorstasjon til fjellet nord for Eiriksdalen.
- Omlegging av 300 kV kraftledninger mellom Fardal transformatorstasjon og ny Sogndal transformatorstasjon.

Vedtaket omfatter i tillegg sanering av 110 km nærmere angitte 132 kV og 300 kV kraftledningsanlegg, riving av Fardal transformatorstasjon og omlegging av Sognekrafts 66 kV kraftledning inn mot ny transformatorstasjon i Sogndal.

NVE mottok 75 klager på vedtaket, hvorav to av klagerne er avvist. Blant klagerne er Ørskog kommune, Sykkylven kommune, Ørsta kommune, Volda kommune, Eid kommune, Bremanger kommune, Flora kommune, Naustdal kommune, Førde kommune, Gaular kommune, Leikanger kommune og Sogndal kommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune, i tillegg til en rekke grunneiere og organisasjoner.

NVE fant ikke grunnlag for å omgjøre eller oppheve konsesjonsvedtaket at 10. juni 2009, men anbefalte noen mindre nærmere angitte traséjusteringer i NVEs konsesjons- og ekspropriasjonsvedtak. Saken ble oversendt til Olje- og energidepartementet (OED) i brev av 7. oktober 2009.

3. BAKGRUNN FOR SØKNADEN

3.1 Kraftsituasjonen i Midt-Norge

Midt-Norge omfatter Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og størstedelen av Nord-Trøndelag. Hovedutfordringen for kraftsystemet i Midt-Norge på kort sikt er forsyningssikkerheten. Det fremgår av Statnetts nettutviklingsplan 2010 at regionen i fjor hadde et kraftunderskudd på nærmere 8 TWh. Kraftunderskuddet i regionen har økt betydelig de senere årene som følge av stor forbruksvekst innenfor industri og petroleumsvirksomhet, samtidig som kraftproduksjonen ikke har økt i særlig grad. Det økte underskuddet kombinert med begrensninger i overføringskapasiteten inn til området har ført til stor bekymring for forsyningssikkerheten i regionen. Overføringskapasiteten inn til området er begrenset. Kraftunderskuddet i Midt-Norge dekkes i dag i all hovedsak av to 300 kV ledninger nordfra, og av den oppgraderte 420 kV ledningen mellom Nea i Sør-Trøndelag og Järpstrømmen i Sverige.

Forsyningssikkerheten i området utfordres i særlig grad i en tørrårssituasjon med lite vann i magasinene. Det vil da være behov for større import til regionen. Midt-Norge regnes som svært sårbart for langvarige begrensninger i overføringskapasiteten. Statnett har begrunnet søknaden om konsesjon til en ny 420 kV kraftledning mellom Sunnmøre og Sogn med at innmatingskapasiteten mot Midt-Norge, og særlig mot Møre og Romsdal, må forsterkes.

Det er de senere årene gjennomført tiltak for å styrke kraftforsyningen til Midt-Norge. Disse tiltakene omfatter installasjon av kondensatorbatterier, temperaturoppgraderinger og systemvern i tillegg til oppgradering av kraftledningsforbindelsen til Sverige. Tiltakene er ikke tilstrekkelige for å håndtere tørrårssituasjoner. Bygging av en ny overføringsledning fra et overskuddsområde som Sogn og til underskuddsområdet Møre og Romsdal vil heve importkapasiteten betydelig.

Som særskilte tiltak for å opprettholde en sikker strømforsyning er det gitt konsesjon til reservekraftverk med en samlet installert effekt på 300 MW på Aukra og Tjeldbergodden i Møre og Romsdal. Ved kongelig resolusjon 26. mars 2010 ble Statnett gitt midlertidig tillatelse til å benytte reservekraftverkene dersom det skulle oppstå en driftsforstyrrelse eller en vanskelig driftssituasjon i Midt-Norge. Ved kongelig resolusjon 17. desember 2010 ble det gitt en tilsvarende midlertidig tillatelse frem til midten av mai 2011. Ved OEDs vedtak av 30. november 2011 ble tillatelsen forlenget fram til 420 kV kraftledningen Ørskog-Sogndal er idriftsatt.

Statnett har også lagt til rette for et system med avtalt forbruksutkobling i svært anstrengte kraftsituasjoner. Midt-Norge har vært et eget prisområde fra november 2006 til november 2008 og fra 13.april 2009. Det har i disse periodene vært betydelige prisforskjeller. I 2010 varierte prisforskjellene fra at prisene i Midt-Norge lå 109 prosent over prisene i Sørøst-Norge i uke 1 til at prisene i Midt-Norge lå 11 prosent under i uke 25. Det var prisforskjeller mellom regionene i 47 uker i 2010, mens det var samme pris kun i 5 uker.

NVE har i behandlingen av konsesjonssaken lagt til grunn at Midt-Norge, og i særlig grad Møre og Romsdal, er et underskuddsområde, og vil i de nærmeste årene ha økende kraftunderskudd. Videre er det lagt til grunn at dagens overføringsnett inn mot regionen ikke er tilpasset det forbruket Midt-Norge vil ha fremover. Det er etter NVEs syn behov for permanente tiltak for å sikre en bedre kraftforsyning til Midt-Norge. Innspill fra regionale og lokale nettselskaper, herunder kraftsystemutvalget i Møre og Romsdal, underbygger dette behovet ytterligere.

3.2 Ny kraftproduksjon

Det er stort potensial for ny småkraft produksjon og vindkraft produksjon i Sogn og Fjordane. I følge Statnetts nettutviklingsplan er det omsøkt ca 500 MW småkraft, utover de 300 MW som allerede er bygget. I tillegg kommer planer om 600 MW større vannkraft.

Det fremgår av Statnetts nettutviklingsplan for 2010 at konsesjongitt kraftledning mellom Ørskog og Sogndal er avgjørende for å kunne ta imot planlagt ny småkraftproduksjon og vindkraftproduksjon på Sunnmøre og i Sogn og Fjordane. Kapasiteten i det eksisterende 132 kV nettet i dette området er per i dag fullt utnyttet.

Nettselskapene i området avventer tilknytning av ny kraftproduksjon som har fått konsesjon etter april 2009 inntil ledningen Ørskog – Sogndal er på plass.

Alternative løsninger

Som alternativer til den omsøkte 420 kV kraftledningen er det sett på muligheten for å forsterke bestående 132 kV nett i Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane. I dag er Sogn og Fjordane ett av to sentralnettsområder i landet som kun er drevet på 132 kV systemspenning. En slik systemløsning gir svært begrenset overføringskapasitet i sentralnettet. NVE mener at en fortsatt bruk av 132 kV som høyeste systemspenning i regionen er en lite fremtidsrettet løsning når det gjelder økt forbruk og for tilrettelegging for utbygging og transport av ny fornybar kraftproduksjon. Statnett har også vurdert andre nettførsterkningstiltak så vel nordover som sørover fra Møre og Romsdal. Statnett har konkludert med at en forsterkning mot indre Sogn gir klart den største nytteverdi for kraftsystemet både når det gjelder forsyningssikkerhet og kraftbalanse i Midt-Norge. NVE slutter seg til Statnetts vurdering av at det tiltak som har størst nytte for kraftforsyningssikkerheten og for ny fornybar kraftproduksjon er en 420 kV kraftoverføring fra Sogn til Møre og Romsdal.

Departementet la ved delvedtaket av 8.april 2011 den samme vurdering til grunn da det skulle tas standpunkt til det påklagede vedtak for deler 420 kV kraftledningen mellom Ørskog og Sogndal. Vurderingen av at ny 420 kV kraftoverføring fra Sogn til Møre og Romsdal er det tiltaket som har størst nytte for kraftforsyningssikkerheten og for ny fornybar produksjon ligger også til grunn når det nå skal fattes vedtak for de gjenværende strekningene av kraftledningen.

4. KLAGESAKEN

4.1 Innkomne klager på NVEs vedtak

Følgende 75 klager fra interesseorganisasjoner, grunneiere, bedrifter, kommuner og fylkeskommune på NVEs vedtak har kommet inn til Olje- og energidepartementet:

- Ørskog kommune
- Sykkylven kommune
- Ørsta kommune
- Volda kommune
- Eid kommune
- Bremanger kommune
- Flora kommune
- Naustdal kommune
- Førde kommune
- Gaular kommune
- Leikanger kommune

- Sogndal kommune
- Sogn og Fjordane fylkeskommune
- Den norske turistforening
- Norges Miljøvernforbund
- Friluftslivets fellesorganisasjon
- Samarbeidsrådet for naturvernsaker
- Norges naturvernforbund, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal og Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
- NHO reiseliv
- Kystpartiet Sogn og Fjordane
- Forbundet Kysten
- Møre og Romsdal Sau og Geit
- Folkeaksjonen mot 420 kV luftledning Ørskog-Fardal v/Inge Kolås
- Sogn og Fjordane Turlag og Flora Turlag
- Per Arne og Petter Windsnes
- Solveig Lande Skarbø og Kjell Skarbø
- Aure Samdrift v/Olav Asbjørnsen og Odd Velle
- Aurdal grunneigarlag v/Thor Aurdal
- Grebstad grunneigarlag v/Arvid Aure, Hans Kristian Århus og Amund Aurdal
- Bjørg og Olav Kittang
- Sveinung Saltre m.fl.
- Hjørundfjorden Grendalag
- Kjetil, Marta As, Elin, Britt, Oddvar og Mari Standal
- Stavset og Ytre Standal grendalag (Ikke eget brev, men vedlegg til klagen fra beboere/grunneiere i Ytre Standal)
- Kjetil Standal på vegne av Ragnar Standal
- Eli Anne Tvergrov, Øystein Skare, Eldbjørg og Ola Tvergrov
- Anna Erdal og Synnøve Standal
- Karin, Lars Andre, Anja og Ingvild Standal
- Jostein, Aud-Brit, Leif Kenneth, Terje og Jane Grytten
- Anne Grete og Kristian Standal og Kjell Dybvig
- Reidar Standal m.fl.
- Endre Standal
- SunAlp AS
- Standal Alpesenter AS
- Follestad og Myklebust gardslag v/Inge Kolås
- Øy gardslag v/ Lars Petter Øye
- Innbyggerne i Hovdenakken v/Ann-Elin Brekke
- Ørsta Idrettslag v/ Roger Pedersen
- Svein Vatne
- Alf G. Igesund
- Anne og Trond Ryslett
- Naturvernforbundet i Eid og Aksjonsgruppa mot 420 kV gjennom Eid
- Leivdal grunneigarlag v/Anne Moen
- Grunneiere, beboere og naboer i området Nor og Vedvika

- Jan Asle Olseth
- AS Norsand
- Førde Grunneigarlag v/Sigmund Midthjell
- Roald Solheim
- Indrehus grunneigarlag v/Egil Ulvmoen
- Elkem AS Bremanger Smelteverk
- Inger Rise Hallset, Andreas Riise og Atle Rise
- Jens Petter Strømsnes og Anne-Karin Rynning
- Grunneiere og beboere ved alternativ 1.18 v/Dagfrid Humlestøl
- Ivar Svorstøl
- Leif Arne Øren og Lidvin Nils Øyra
- Vernegruppa for Nausta v/ Åsmund Berthelsen
- Anne Johanne og Oddbjørn Schei
- Åsta Brekke, Stein Brekke og Anita Brekke Røed
- Arne Grimseth
- Eli og Bjørn Nordberg
- John Arthur Kvamme
- Kristen Slåtten
- Hytteeiere i Marifjærens hyttefelt v/ Kåre Myklebust
- Grunneiere i Viksdalen v/Dag Kjetil Storøy og ved Holsen v/Truls Oppedal
- Rolf Vaksvik

NVE har vurdert at klageren Hytteeiere i Marifjærens hyttefelt v/Kåre Myklebust ikke har rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Videre er klagen fra NHO reiseliv mottatt av NVE etter klagefristens utløp, og blir derfor å avvise. NVE viser til at anførslene i de avviste klagenes allerede fremkommer av andre klager, og derfor vil bli vurdert i forbindelse med klagebehandlingen.

I tillegg har følgende sendt inn merknader til NVEs vedtak:

- Møre og Romsdal Fylke
- Jølster kommune
- Istad Nett AS
- Hestadgend grunneigarlag v/Karsten Hestad og Hestagrend grendalag v/Ingunn Kjelstad
- Hestagrend Grendalag v/ Ingunn Kjelstad
- Beboere og grunneiere i bygdene Indre- og Ytre Åsen, Kinna, Lia, Byrkjeflot og Kusslid v/Ole-Johan Aasen
- Per Inge Hole
- Øystein Fjørstad
- NOVASOL v/Grete Sexe
- Ørsta Reiselivslag
- Bård Wittrup
- Dagfinn Leira

Departementet viser til NVEs sammendrag av klagen i KN-notat 33/2009 av 7. oktober 2009.

Andre som har gitt uttrykk for sine synspunkter overfor departementet:

- Øyvind Myklebust
- Midtgulen Vekst
- Magnus A. Sunde
- Magne Øyra
- Per Inge Haugen, sokneprest i Sykkylven
- Ola Vågen
- Ottar Befring
- Sogn og Fjordane Arbeiderparti
- Svelgen næringsråd
- Einar Steensnæs
- Kolbjørn Nord
- Forum for natur og friluftsliv i Sogn & Fjordane
- Øystein Fjørstad
- Kystpartiet
- Bjørn Olsson
- Norske landsskapsarkitekters foreining
- Einar Berg m/flere
- Destinasjon Ålesund og Sunnmøre
- Vatne grunneigarlag
- Innbyggjarane i Hovdenakk
- Jostein Nygård
- Møre og Romsdal fylkeskommune
- Instedalen krins og berørte grunneigarar av trasé 2.0
- SFE Nett AS
- Alvar Melvær
- Istad AS
- Dagfrid Humlestøl
- Norges bondelag
- Vetreiene byggefelt v/Øystein Menes og Albert Husetuft
- Zero
- Naustdal senterparti
- Kjell Oddvar Høydalsvik
- Frode Svalheim
- Hestagrend grendalag
- Ole Johan Aasen
- Grunneiere og grendelag i Jølster, Førde og Naustdal kommune
- Lidvar Kåre Vedø
- Ole Christian Rynning
- Samarbeidande kraftfylke
- Grunneiere langs linjetraséen i Naustdal
- Nils Petter Nes

- Øvre Naustdal grunneigarlag
- Terje Førde
- Ola-Mathias Nes
- Bastian Hundeide
- Naturvernforbundet i Ørsta og Volda v/ Knut Festø
- Oddrun Marie Drage
- Grunneigarane på Åsebø, v/ Johannes Aasebø
- Stranda kommune
- Stordal kommune
- Hornindal kommune
- Jølster kommune
- Stryn kommune
- Balestrand kommune
- Eikefjord Idrettslag

Følgende har kommet med innspill til NVEs innstilling til nye utredete alternativer og tilleggsøknader på strekningane Ørskog-Ørsta og Ålfoten-Moskog:

- Ørskog kommune
- Ørsta kommune
- Sykkylven kommune
- Bremanger kommune
- Flora kommune
- Naustdal kommune
- Førde kommune
- Jølster kommune
- Fylkesmannen i Møre og Romsdal
- Flora Senterparti
- Førde Senterparti
- Naustdal Senterparti
- Naturvernforbundet i Møre og Romsdal
- Marta og Kjetil Standal
- Kristian Standal
- Anja Standal
- Anne Grete Standal m.fl.
- Britt Standal
- Eli Anne Tvergrov og Øystein Skare
- Per Arne og Petter Windsnes
- Sveinung og Maria Saltre
- Stavset og Ytre-Standal grendalag
- Johan Palmar Aurdal
- Øy gardslag og Myklebust gardslag v/Jan Terje Øye og Erling Myklebust
- Grebstad Grunneigarlag
- Folkeaksjonen mot 420 kV luftlinje Ørskog-Fardal
- Hjørundfjordstranda grendalag

- Bjørn Sørheim
- Roald Solheim
- Advokatane Lothe og Mardal på vegne av grunneierne i Førdegrenda
- Rene Sparvath Christensen
- Grunneiere langs linjetraseen i Naustdal
- Grunneigarar i Jølster kommune
- Ivar Svorstøl

4.2 Klagebehandlingen i Olje- og energidepartementet

4.2.1 Befaring, møter og delvedtak

Departementet har gått gjennom all dokumentasjon og alle innspillene som har kommet inn i forbindelse med klagebehandlingen. Alt materialet ligger til grunn for de vurderingene departementet har foretatt for å avgjøre klagesaken.

Departementet avholdt klagebefaring 19. – 23. oktober 2009 hvor det ble arrangert flere møter, og den konsesjonsgitte traséen for kraftledningen mellom Ørskog og Sogndal ble grundig gjennomgått. Statsråd Terje Riis-Johansen holdt samråd med de berørte kommunene og fylkeskommunene i Førde 20. oktober 2010, hvor partene fikk lagt frem sitt syn på saken.

I brev av 23. desember 2009 ba Olje- og energidepartementet om at Statnett utredet alternativer for den nordligste delen av kraftledningstraseen gjennom Ørsta, Sykkylven og Ørskog kommuner. Utredningen skulle omfatte alternativet med sanering av eksisterende 132 kV kraftledning mellom Haugen i Ørsta og Ørskog og etablering av ny transformatorstasjon i Sykkylven, og alternativet med sjøkabel mellom Store Standal i Ørsta til Ørskog. Statnett oversendte sine utredninger til departementet 19. februar 2010 i en egen rapport.

I brev av 10. mai 2010 ba departementet om at Statnett søkte konsesjon for alternativet med ny transformatorstasjon i Sykkylven med tilhørende sanering av eksisterende 132 kV kraftledning Ørskog – Sykkylven – Haugen. Statnett oversendte konsesjonssøknad til NVE i brev av oktober 2010.

OED fattet ved brev av 8. april 2011 delvedtak med stadfestelse av NVEs vedtak av 10. juni 2009 om anleggskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse til en 420 kV kraftledning for delstrekningene fra ny transformatorstasjon i Hovdenakken i Ørsta kommune til sør for Hundvikfjorden i Bremanger kommune, og strekningen fra Moskog transformatorstasjon i Jølster kommune til ny transformatorstasjon i Sogndal kommune med følgende unntak:

- mellom Leivdal og Veten i Eid kommune skal kraftledningen følge det østlige omsøkte alternativet for kryssing av Hornindalsvatnet,

- mellom Moskog og Høyanger transformatorstasjoner skal kraftledningen følge det vestlige omsøkte alternativet og
- anleggsveien til ny Sogndal transformatorstasjon på Skardsbøfjellet skal gå fra Øvstedalen.

Delvedtaket var nødvendig for å opprettholde fremdriften i arbeidet med kraftledningen, samtidig som departementet kunne imøtekomme lokale ønsker om ytterligere utredninger og tilleggssøknader for alternative løsninger på de resterende delstrekningene mellom Ørskog og Moskog.

I brev av 9. november 2010 ba departementet Statnett om å omsøke sjø-/jordkabelalternativet mellom Ørskog og Store Standal i Ørsta kommune. Statnett ble samtidig bedt om å utrede og søke konsesjon for et alternativ lenger øst for konsesjonsgitt trasé i Jølster, Førde, Naustdal og Flora kommuner, og for et alternativ som i større grad enn konsesjonsgitt løsning unngår inngrep i Førdedalen i Bremanger kommune.

Statnett søkte i april 2011 konsesjon for en ny transformatorstasjon i Sykkylven kommune med tilhørende riving av eksisterende 132 kV-ledning Ørskog – Sykkylven – Haugen samt dagens Sykkylven transformatorstasjon ved Haugset. I september 2011 søkte Statnett om konsesjon for en ny alternativ plassering av ny Sykkylven transformatorstasjon på Heiane i Sykkylven kommune.

Statnett søkte i april 2011 om et sjøkabelalternativ mellom Ørskog og Store Standal i Ørsta og et nytt luftledningsalternativ mellom Endestadvatnet og Moskog i Flora, Naustdal, Førde og Jølster kommuner.

OED avholdt 16. august 2011 møte og befaring av nytt omsøkt luftledningsalternativ mellom Endestadvatnet og Moskog.

OED avholdt 5. oktober 2011 møte og befaring av ny omsøkt transformatorstasjon i Sykkylven kommune.

NVE oversendte henholdsvis 28. september og 4. november 2011 direktoratets innstillinger til tilleggssøknadene til OED. Innstillingene ble av OED sendt på høring til berørte. Departementet kunngjorde også i Sunnmørsposten, Bygdebladet, Sykkylvsbladet, Møre-Nytt og Sunnmøringen at tilleggssøknadene var sendt på høring, slik at alle berørte skulle få anledning til å uttale seg i god tid før vedtak ble fattet. Det ble i den forbindelse opplyst at departementets klagevedtak etter energiloven ville være endelig og ikke gjenstand for klage.

Som del av denne kraftledningssaken etter energiloven har departementet under klagebehandlingen gjennom utredninger og tilleggssøknader prøvet de sider av saken som har vært nødvendige og herunder tatt hensyn til nye omstendigheter i henhold til

forvaltningsloven § 34 annet ledd. På den måten sikrer departementet at alternativene i denne klagesaken kan vurderes på en fullverdig måte opp mot konsesjonsgitt trasé når det nå fattes endelig vedtak for de gjenværende delstrekningene fra Ørskog transformatorstasjon til ny Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta og fra sørsiden av Hundvikfjorden i Bremanger til Moskog transformatorstasjon i Jølster.

4.2.2 Oppbygging av klagevedtaket

Innledningsvis nedenfor behandles klagegrunner som ikke kan knyttes opp mot den påklagede traséløsningen. Øvrige klagegrunner behandles under de aktuelle traséalternativene. Deretter foretas en vurdering av samlet belastning for hele tiltaket i samsvar med prinsippene i naturmangfoldloven. Endelig foretas en helhetlig oppsummering og avveining av fordeler og ulemper ved kraftledningen, og en vurdering av om vilkårene for å gi konsesjon etter energiloven og ekspropriasjonstillatelse etter oreigningslova er oppfylt.

5. DEPARTEMENTETS VURDERINGER

5.1 Innledning

Olje- og energidepartementet vil avgjøre spørsmålet om konsesjon og ekspropriasjonstillatelse på grunnlag av alle dokumenter og innspill, skriftlig og på møter, i tillegg til det som har fremkommet under befaringene.

Departementet vil peke på at et forvaltningsorgan ikke har plikt etter forvaltningsloven § 25 til å ta stilling til alle merknader fra en part. Departementet vil ta for seg de sentrale merknadene fra klagerne og det som ellers er nødvendig for å begrunne avgjørelsen.

Klagesaken omfatter en vurdering og avveining både av vedtaket om bygging og drift av de elektriske anleggene etter energiloven og vedtaket om ekspropriasjon etter oreigningslova. I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter energiloven, må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre slik det fremgår av energiloven § 3-1 jf. § 1-2. Energiloven skal sikre at produksjon, omforming, overføring og fordeling av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte, herunder at det tas hensyn til berørte allmenne og private interesser.

Olje- og energidepartementet legger til grunn at prinsippene som fremgår av naturmangfoldloven skal trekkes inn ved den skjønnsmessige vurdering som foretas ved avgjørelsen av klagen på tillatelse til bygging og drift av elektriske anlegg etter energiloven. I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Det skal fremgå av begrunnelsen hvordan prinsippene om bærekraftig bruk er anvendt som retningslinjer i denne klagesaken. Tiltakets betydning for forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer eller arter, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og

5, drøftes der det særskilt er tatt opp i klagen, og i den grad det er en nærliggende problemstilling å drøfte for avgjørelsen av klagesaken.

Miljøkonsekvensene av tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til det planlagte tiltaket og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies.

For å avgjøre denne klagesaken skal fordelene av kraftledningsanlegget for kraftforsyningssituasjonen i Midt-Norge, for styrkingen av kraftledningsnettet mellom Sognefjorden og Sunnmøre, med innmating av ny fornybar kraftproduksjon fra småkraft og vindkraft og bedret forsyningssikkerhet i Sogn og Fjordane og lokalt på Sunnmøre, avveies mot de skader og ulemper tiltaket medfører for allmenne og private interesser. Det skal foretas en avveining opp mot tapet eller forringelsen av naturmangfoldet på sikt.

5.2 Naturmangfold

5.2.1 Kunnskapsgrunnlaget

Departementet bygger på følgende grunnlag for klagebehandlingen etter energiloven:

- NVEs samlede konsesjonsbehandling og all dokumentasjon i den forbindelse
- søknader fra Statnett med godkjente konsekvensutredninger, fagrapporter og tilleggsutredninger
- oppdaterte registreringer i Naturbase foretatt av departementet
- Norsk rødliste for arter 2010
- Artsdatabanken
- innkomne klager
- departementets befarings oktober 2009 av alle vesentlige punkter for den påklagede kraftledningen og for traséalternativene, samt befaringer i august og oktober 2011 av nytt omsøkt luftledningsalternativ mellom Endestadvatnet og Moskog og ny omsøkt transformatorstasjon i Sykkylven kommune
- avholdte møter i distriktene i forbindelse med departementsbefaringer og samrådet i Førde

Konsekvensutredningen for biologisk mangfold er utarbeidet av Miljøfaglig Utredning i samarbeid med Multiconsult og Asplan Viak. Utredningen baserer seg på metodikken i Statens vegvesen håndbok 140 (2006). Informasjonen bygger på naturtypekartlegginger og viltkartlegginger i kommunene, kontakt med kommunene og miljøvernavdelingene i fylkene, databaser over rødlistede arter av moser, sopp, lav og karplanter, samt litteratur, lokale informanter og ideelle organisasjoner. Det er gjennomført befaringer og registreringer i felt.

Konsekvensutredningene for friluftsliv, turisme og fritidsboliger er utarbeidet av Norsk Institutt for naturforskning (NINA) og Sweco, og bygger på eksisterende dokumentasjon om bruken av området gitt av brukerne selv eller som er generelt

tilgjengelig i oversikter, statistikker, planer og relevant litteratur. Det er gjennomført intervjuer med representanter fra reiselivsorganisasjoner, enkeltbedrifter, kjentfolk, grunneiere og myndigheter i hele området, samt befarings av områdene. Utredningen er basert på metodikken i Statens vegvesen håndbok 140 (2006) og DN håndbok nr 18-2001 (om friluftsliv), tilpasset bruk på både friluftsliv og reiselivsinteressene.

Konsekvensutredningene for landskap er gjennomført av Norconsult/Agraff og ASK Rådgivning, som har tilpasset og videreutviklet metodikken fra Statens vegvesen håndbok 140 for å gi et bedre bilde for vurdering av kraftledninger. Utredningen er basert på befarings, landskapsvurderinger, fotoillustrasjoner og terrengmodeller.

Konsekvensutredningen for kulturminner og kulturmiljø er utarbeidet av Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU). Datagrunnlaget bygger på registre for kulturminner, litteraturstudier, lokale informanter, Statnetts grunnlagsmateriale og NIKUs befaringer i planområdet.

Konsekvensutredningen for landbruk er utarbeidet av Multiconsult, og omfatter jord- og skogbruk, samt tilleggsnæringer i form av gårdsturisme, utleie av jakt-/ fiskerettigheter og annen økonomisk utnyttelse av utmarksressursene (beite). Utredningen er basert på metodikken i Statens vegvesen håndbok 140 (2006) og bygger på digitale kartdata og informasjon fra kommunenes landbruksstat. I tillegg er det gjennomført flere befaringer i området.

Utredningen av kabel som alternativ til luftledning er utarbeidet av Multiconsult, og vurderingene er basert på studier av generelle kart og befarings i området. Løsningene er skisseprosjekter som baserer seg på nyeste kjente kabelteknologi. Bunnforholdene er ikke grundig studert, og begrensninger i arealbruk og andre miljøforhold er ikke detaljvurdert.

Norconsult har utarbeidet sjøkabelutredning for strekningen mellom Ørskog og Store Standal i Ørsta og Multiconsult har utredet konsekvenser av sjøkabeltraseen for det marine miljøet og andre brukerinteresser som grunnlag for Statnetts tilleggsøknad om et sjøkabelalternativ på denne strekningen.

Departementet viser til en nærmere beskrivelse av metoder, grunnlagsdata og referanser i de respektive konsekvensutredningene.

Departementet har som ledd i klagebehandlingen supplert kunnskapsgrunnlaget med ny foreliggende informasjon pr. vedtaksdato med utgangspunkt i naturtyperegistreringer i Naturbase. Departementet har også gjennomgått status for konsekvensutredningenes omtale av truede og sårbare arter, og eventuelle endringer i Norsk rødliste 2010 og Artsdatabanken.

På tross av det omfattende grunnlagsmaterialet kan det ikke utelukkes at det i influensområdet er verdifulle arter, naturtyper eller andre verdier som ikke før er

registrert, påvist under befarings eller som har kommet til i etterkant, og som kan påvirkes av tiltaket. Departementet viser til at en viss usikkerhet vil forekomme i alle større utbyggingssaker. Konsekvensutredningene i denne saken, supplert med ny foreliggende kunnskap pr. vedtaksdato, utgjør det samlede materialet som i saken her tjener som grunnlag for det vedtak som skal fattes.

I klagen fra Norges Miljøvernforbund anføres det at konsekvensutredningene for naturtyper, arter og areal ikke er tilfredsstillende. Etter departementets vurdering gir den samlede dokumentasjon i denne saken det faktagrunnlag som er tilstrekkelig for å drøfte og vurdere effekten av kraftledningen på naturmangfoldet slik naturmangfoldloven § 8 krever. Disse drøftelsene og vurderingene følger under de enkelte delstrekningene.

I de situasjoner der de følger tiltaket kan få for naturens mangfold er usikre, har departementet, i tråd med føre-var prinsippet, tilstrebet å legge en streng vurdering til grunn for vektleggingen av mulige konsekvenser.

5.2.2 Kraftledninger og fugl

I Norsk institutt for naturforskning (NINA) rapport 674 fra 2011 om kraftledninger og fugl er det gitt en kunnskapsoppsummering om temaet. Det fremgår blant annet at problemer knyttet til kraftledninger og fugl er sterkt arts-, steds- og årstidsspesifikke.

Kraftledninger kan påvirke fuglearter negativt ved kollisjon med ledninger eller ved stømoverslag forårsaket av at en fugl berører to strømførende ledninger eller en strømførende ledning og en jordet del av det elektriske anlegget samtidig. Strømoverslag betegnes som elektrokusjon. Mange faktorer, herunder artsspesifikke faktorer som vingespenn og flygehøyder, vil påvirke risikoen for kollisjon og elektrokusjon. Store fuglearter og arter med dårlig manøvreringsevne er erfaringsmessig størst utsatt for slike negative virkninger. Generelt øker også kollisjonsfrekvensen for fugl der kraftledninger etableres på tvers av naturlige ledelinjer, som for eksempel et dalføre, i terrenget.

Forskning viser at sentral- og regionalnettet ikke utgjør noen fare for elektrokusjon for fugl, i og med at det er stor avstand mellom de strømførende ledningene. Når det gjelder kraftledninger på distribusjonsnettnivå er faren for elektrokusjon et markant problem. De tiltakene som vil kunne redusere risikoen for elektrokusjon er å unngå piggisolatorer og eventuelt isolering av liner og isolatorer ved utsatte mastepunkter på grunn av nærhet til funksjonsområder eller trekkruiter for fugl. Det følger av Ot. prp. nr. 62 (2008-2009) at jordkabel skal benyttes i distribusjonsnettet der dette vil gi moderate naturinngrep og ekstrakostnader. Forskningen konkluderer med at en økt bruk av jordkabel i distribusjonsnettet vil redusere omfanget av fugledød som følge av kollisjon og elektrokusjon betraktelig.

Luftledninger vil representere en potensiell kollisjonsrisiko for fugl, en risiko som øker med antall luftledninger pr. arealenhet. Et av de viktigste tiltakene for å redusere

risikoen for kollisjoner mellom fugl og kraftledninger er å finne frem til riktig trasévalg som i minst mulig grad innebærer en kollisjonsfare. Fare for kollisjon vil avta med økt avstand til hekkelokaliteter, og dersom ledningen legges i terrenget på en slik måte at topografiske strukturer og vegetasjon gjør at fuglene også flyr over ledningene. Som avbøtende tiltak kan det stilles krav til merking av liner for å gjøre dem mer synlige for fugl. Forskningen viser at det også kan være et effektivt avbøtende tiltak å fjerne eller grave ned jord-/topplinen som utgjør en særlig kollisjonsrisiko.

NINA arbeider med et flerårig prosjekt som heter *Optimal design and routing of power lines: ecological, technical and economic perspectives* (OPTIPOL). Målsettingen er å utvikle kunnskap og verktøy som bedrer grunnlaget for en mest mulig miljøvennlig utforming av og et miljøtilpasset trasévalg for kraftledninger. Prosjektet skal blant annet vurdere positive og negative effekter av fargekamouflering av kraftledninger, utvikle retningslinjer for tekniske løsninger som minsker faren for fuglekollisjoner og elektrokusjon, og undersøke omfanget og de bestandsmessige effektene av dødelighet hos hubro som skyldes kollisjon og elektrokusjon med kraftledninger.

Hubro er klassifisert på rødlisten som *sterkt truet*. Den norske hubrobestanden har vært synkende i flere år, og det er anslått å være mellom 800 - 1300 individer av arten på landsbasis. I Direktoratet for naturforvaltnings (DNs) handlingsplan av 2009 for hubro nevnes blant annet reduksjon av dødelighet i tilknytning til kraftledninger, og hensyntagen til hubro i all arealplanlegging og arealbruk som konkrete mål. Av konkrete prioriterte tiltak nevnes blant annet å forhindre elektrokusjon og å forhindre forstyrrelser i hekketiden. Når det gjelder hubro er det kraftledninger på lavere spenningsnivå, 11 og 22 kV, som særlig vil kunne medføre negative virkninger. Det skyldes blant annet at det er kortere avstand mellom linene på de lavere spenningsnivåene, slik at hubroen med sitt vingespenn kan komme i kontakt med to liner samtidig, og at hubroen har en relativt lav flygehøyde.

5.2.3 Behovet for kraftledningen

Turistforeningen, Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN), Norges Naturvernforbund, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane, Kystpartiet og en rekke enkeltpersoner klager på konsesjonsvedtaket og anfører at det ikke er behov for den konsesjonsgitte ledningen. Det pekes på at endringer i forbruket de siste årene bidrar til at behovet for kraftledningen ikke er til stede.

Departementet viser til redegjørelsen i kapittel 3.1 om kraftsituasjonen i Midt-Norge som bakgrunn for søknaden om en 420 kV kraftledning fra Ørskog til Sogndal. Etter departementets vurdering er behovet for ledningen godt dokumentert gjennom søknaden fra Statnett, Statnetts nettutviklingsplan for 2010, NVEs vurderinger i konsesjonsvedtaket og innspill fra lokale og regionale nettselskaper. Departementet er godt kjent med at det er store begrensninger i innmatingskapasiteten for småkraft og vindkraft i deler av Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal.

Departementet kan ikke se at det fremkommer opplysninger i klagen om behovet for kraftledningen som røkter ved at det tiltak som vil ha størst nytte for kraftforsyningssikkerheten er en 420 kV kraftoverføring fra Indre Sogn til Sunnmøre.

5.2.4 Kraftoverføring i kabel

Kablingskrav, kabelutredninger og annen foreliggende dokumentasjon

Mange av klagerne, herunder Ørskog kommune, Sykkylven kommune, Ørsta kommune, Volda kommune, Eid kommune, Førde kommune, Den norske turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon (Frifo), Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN), Folkeaksjonen mot 420 kV luftledning Ørskog-Fardal, Sogn og Fjordane turlag, Flora turlag, Vernegruppa for Nausta v/Åsmund Berthelsen og flere grunneiere krever at hele eller deler av strekningen mellom Ørskog og Sogndal utredes og/eller etableres som et sjø-/ jordkabelanlegg. I klagen anføres det at utredningene av kabel ikke er tilfredsstillende, at gjeldende strategi for kabling av kraftledninger må revideres, og at NVE ikke i tilstrekkelig grad har vektlagt miljøulempene ved vurderingen av kabel som et alternativ til luftledning.

Departementet viser til at Statnett har utredet ulike alternativer for sjø-/jordkabel for hele og/eller deler av strekningen mellom Ørskog og Sogndal. NVE har i sin behandling av konsesjonssaken foretatt grundige vurderinger av konsekvensutredningene om bruk av kabel på ulike delstrekninger og med ulike teknologier. Følgende dokumentasjon/utredninger ligger til grunn for departementets vurderinger av kraftoverføring i kabel som alternativ til luftledning i denne saken:

- NVE notat KTE 42/03. Kabel som alternativ til luftledning.
- Fagutredning av 19.01.07 fra Multiconsult om 420 kV kabel.
- Søknad og konsekvensutredning for 420 kV Ørskog-Fardal av februar 2007.
- Notat fra Statnett av 12.12.2007 om VSC-HVDC teknologi.
- Tilleggssøknad og tilleggsutredning for 420 kV Ørskog-Fardal fra Statnett av februar 2008.
- Teknisk notat fra Statnett av 18.01.08 om vurdering av kabling for kryssing av Hjørundfjorden og Storfjorden, samt for avgrening til Stranda.
- Notat fra Statnett av 15.02.08 om kabling i Naustdal.
- Rapport 1856-2 fra Jøsok Prosjekt av 07.09.08 om 132 kV kabelanlegg mellom ny Ørsta og eksisterende Haugen transformatorstasjoner.
- Rapport 1856-1 fra Jøsok Prosjekt om 132 kV og 66 kV kabelanlegg ved Storebru.
- Tilleggssøknad og tilleggsutredning for 420 kV Ørskog-Fardal fra Statnett av oktober 2008.
- Brev fra Statnett av 04.03.09 med kommentarer til innkomne høringsuttalelser.
- Notat fra Statnett av 30.04.09 om oppdatert informasjon om bruk av VSC-HVDC. Kabling mellom Ørskog og Ålfoten.

- Rapport fra Statnett av februar 2010 om utredning av alternative løsninger mellom Ørskog og Ørsta, sjøkabel Ørskog – Store Standal.
- Kabelutredning: Ørskog – Store Standal fra Norconsult av februar 2010.
- Rapport til Utvalg I fra sjøkabelutredningen i Hardanger av 1.2.2011.
- Rapport til Utvalg II fra sjøkabelutredningen i Hardanger av 1.2.2011.
- Tilleggssøknad fra Statnett av april 2011 om et sjøkabelalternativ mellom Ørskog og Store Standal som blant annet bygger på utredning fra Multiconsult fra 2011 om konsekvenser av sjøkabeltraseen for det marine miljøet og andre brukerinteresser.

Det fremgår av departementets vedtak av 8. april 2011 punkt 5.4.2 at omfattende bruk av sjøkabel er uaktuelt som en hovedforbindelse i kraftsystemet. Departementet slo også fast at det var uaktuelt å gå videre med sjøkabel på andre av delstrekningene det ble fattet delvedtak for. Det som gjenstår for departementet å ta standpunkt til i dette delvedtaket, er tilleggssøknaden om et sjøkabelalternativ mellom Ørskog og Ørsta.

5.2.5 Elektromagnetiske felt

For elektromagnetiske felt er det et krav i forskrift av 21.11.2003 nr. 1362 om strålevern og bruk av stråling (strålevernforskriften) § 26 at all eksponering skal holdes så lavt som praktisk mulig. Det er utarbeidet internasjonale retningslinjer for eksponering som er forskriftsfestet som maksimalt aksepterte eksponeringsverdier i Norge. Dette er konkretisert gjennom en forvaltningsstrategi om magnetfelt og helse ved høyspentanlegg omtalt i St.prp. nr. 66 (2005-2006) hvor de generelle retningslinjene er formulert slik:

- *”Ved nyetablering av bygg, høyspentanlegg eller opprustning av slike anlegg bør en søke å unngå at bygg får magnetfelt over utredningsnivået på 0,4 μ T. Høyere eksponering kan aksepteres dersom konsekvensene ved feltreducerende tiltak blir urimelig store.*
- *For nye hus ved eksisterende høyspentledninger er det aktuelle tiltak normalt å øke avstanden til ledningen. For nye ledninger er aktuelle tiltak normalt endret trasé eller lineoppheng. Kostnadskrevende kabling på høyere spenningsnivåer eller riving av hus vil normalt ikke være aktuelle forebyggingstiltak.*
- *Magnetfeltnivået som tilsier utredninger (0,4 μ T) betyr at en bør vurdere tiltak, men dette må ikke tolkes som en grense der tiltak alltid skal gjennomføres. Den enkelte sak må vurderes individuelt og andre viktige hensyn kan tilsi at det legges større eller mindre vekt på magnetfelt.”*

I klagene fra Åsta Brekke, Stein Brekke og Anita Brekke Røed, Arne Grimset, Eli og Bjørn Nordberg, Norges Miljøvernforbund og Førde Grunneigarlag anføres det at det er usikkerhet knyttet til magnetfelteksponering fra høyspente kraftledninger og risiko for helsevirkninger. Det anføres blant annet at magnetfeltberegninger må gjøres ut i fra maksimal belastning på kraftledningen.

I Strålevernets rapport 8:2005 redegjøres det for forvaltningsstrategi om magnetfelt og helse ved høyspentanlegg. Det fremgår av rapporten av dersom magnetfelt i gjennomsnitt blir over 0,4 μ T i nye boliger m.m. ved etablering av nye høyspentanlegg, anbefales det at kravene til forsvarlighet utredes i henhold til strålevernlovgivningen. Denne verdien omtales som et utredningsnivå i NVEs konsesjonsvedtak og i departementets klagevedtak. Forskningsresultatene refererer til gjennomsnittlig magnetfelteksponering, og gir ingen holdepunkter for å anta at det er en sammenheng mellom høyere magnetfelteksponering i kortere tidsrom og helseeffekter hos barn eller voksne. Departementet støtter NVEs vurdering om at det på denne bakgrunn ikke skal kreves en utredning av magnetfelt ved maksimalstrømbelastning. Statens stråleverns retningslinjer opererer ikke med noen avstandskrav, men refererer kun til utredningsgrensen på 0,4 μ T. NVE har bedt Statnett om å kartlegge all bebyggelse i 100 meters avstand fra senterlinen med den antakelse at man da har dekket all bebyggelse som kan bli eksponert for elektromagnetiske felt over 0,4 μ T.

Når det gjelder de klagepunktene som gjelder konkrete traseer og transformatorstasjoner viser departementet til at vurdering av virkningene for nærliggende bebyggelse følger under vurderinger av de enkelte delstrekningene.

6. STREKNINGEN MELLOM ØRSKOG TRANSFORMATORSTASJON OG HOVDENAKK TRANSFORMATORSTASJON I ØRSTA

6.1 Innledning

Konsesjonsgitt trasé mellom Ørskog og Ørsta går gjennom kommunene Ørskog, Sykkylven og Ørsta. Traseen krysser Storfjorden, Sykkylvsfjorden og Hjørundfjorden. På den konsesjonsgitte traseen foreligger det alternative traseer på enkelte kortere strekninger i Sykkylven kommune og i Ørsta kommune. Det østre hovedalternativet fra Ørskog transformatorstasjon er uaktuelt da det ikke er forenlig med departementets delvedtak av 8. april 2011 på strekningen Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta til sør for Hundvikfjorden i Bremanger kommune.

Etter at NVE fattet sitt konsesjonsvedtak, har Statnett omsøkt to andre alternativer. Det ene er saneringsalternativet som innebærer at eksisterende 132 kV kraftledning mellom Ørskog og Haugen transformatorstasjon i Ørsta rives. Dette åpner for at 420 kV ledningen kan føres i traseen på østsiden av Hjørundfjorden hvor eksisterende 132 kV kraftledning går, og at det bare blir ett fjordspenn over henholdsvis Storfjorden, Sykkylvsfjorden og Hjørundfjorden. For øvrig vil traseen i hovedsak følge konsesjonsgitt trasé. Saneringsalternativet forutsetter en ny transformatorstasjon i Sykkylven og gjør at gamle Sykkylven transformatorstasjon kan saneres. Statnett har omsøkt tre ulike alternativer for plassering av ny Sykkylven transformatorstasjon. Disse alternativene er Aurdalen, Heiane og Vikedalen. Alternativene Heiane og Vikedalen vil

medføre sanering av om lag 7 km. 22 kV luftledning i Sykkylven, mens dette ikke er tilfellet for alternativet Aurdalen.

Ifølge NVE har saneringsløsningen kun begrenset nytte for kraftsystemet. Sammenlignet med konsesjonsgitt løsning, mener NVE at etablering av ny transformatorstasjon i Sykkylven og sanering av dagens 132 kV ledning vil gi noe økte overføringstap i regionalnettet, færre omkoblingsmuligheter i regionalnettet, noe økt forventet KILE-kostnad og økte flaskehalsar ved feil på den nye 420 kV ledningen mellom Ørskog og Ørsta. En ny transformatorstasjon i Sykkylven vil gi et nytt sterkt punkt for innmating av ny produksjon. NVE mener at saneringsalternativet vil være en akseptabel kraftsystemmessig løsning.

I forbindelse med søknaden om saneringsalternativet har Statnett søkt om en justering av traseen sammenlignet med NVEs konsesjonsgitte alternativ ved Vindsneset i Sykkylven, ved Stavset i Ørsta og ved Store Standal i Ørsta.

Det siste alternativet er sjøkabel på strekningen mellom Ørskog og Store Standal i Ørsta kommune. Sjøkabelen vil være omtrent 40 kilometer lang. En sjøkabel forutsetter at det etableres et ilandføringsanlegg i Ørskog og ved Store Standal i Ørsta. I Ørskog har Statnett omsøkt tre ulike plasseringer av ilandføringsanlegget.

Det er søkt om å føre kabelen videre i jord frem til Ørskog transformatorstasjon. Jordkabelen vil bli mellom 3 og 4 kilometer lang avhengig av plasseringen av ilandføringsanlegget.

Ved Store Standal er det søkt om ilandføringsanlegg omtrent 500 meter fra strandsonen. Det er søkt om jordkabel mellom kabelhuset som forutsettes i overgangen mellom sjø- og jordkabel, og frem til ilandføringsanlegget. Fra ilandføringsanlegget er det søkt om luftledning frem til konsesjonsgitt trasé.

Et vekselstrømsanlegg av denne størrelsen vil ifølge Statnett medføre en stor elektrisk kapasitans i nettet som vil generere kapazitiv strøm. For å unngå at denne uønskede strømmen skal skape store tap i den øvrige delen av nettet, er det nødvendig å balansere ut denne ved å installere reaktorer i hver ende av sjøkabelanlegget. Statnett har på denne bakgrunn søkt om å utvide transformatorstasjonene i Ørskog og Ørsta noe dersom sjøkabelalternativet velges.

Statnett legger til grunn i sin fremdriftsplan at en sjøkabel på denne strekningen kan være i drift i løpet av 2016, men et senere tidspunkt for idriftsettelse utelukkes ikke.

I søknadene om saneringsalternativet og sjøkabelalternativet fremgår det at det er nødvendig med en ny transformator i Ørskog transformatorstasjon. Ifølge Statnett har nye analyser vist at det primært ut fra forsyningssikkerhet er nødvendig med en ny transformator i Ørskog transformatorstasjon også for det konsesjonsgitte alternativet.

Det er ifølge Statnett stor usikkerhet knyttet til kostnadsestimater for de ulike alternativene. I det siste kostnadsoverslaget fra Statnett er konsesjonsgitt alternativ innbefattet utvidelse av transformatorstasjon i Ørskog, anslått til å koste 480 millioner kroner. Tiltakene i Ørskog transformatorstasjon utgjør omtrent 80 millioner av dette.

Saneringsalternativet er anslått til å være omtrent 300 millioner dyrere enn luftledningsalternativet dersom gamle Sykkylven transformatorstasjon saneres. Dersom gamle Sykkylven transformatorstasjon beholdes, vil kostnadene reduseres med 40 til 60 millioner. På grunn av at det må bygges ny adkomstvei til alternativet for transformatorstasjon ved Heiane i Sykkylven, vil dette alternative være omtrent 25 millioner dyrere enn alternativet Vikedalen og omtrent 40 millioner dyrere enn alternativet Aurdalen.

Det er anslått at sjøkabelalternativet vil medføre en kostnad på 2,88 milliarder kroner sammenlignet med konsesjonsgitt alternativ som vil ha en kostnad på 480 millioner kroner.

6.2 Utvidelse av Ørskog transformatorstasjon

6.2.1 Innledning

Statnett har søkt om utvidelse av Ørskog transformatorstasjon med en 420/132 transformator og nødvendig apparatanlegg. Det ble også søkt om en kabelforbindelse til nærliggende Giskemo transformatorstasjon. Statnett søkte også om å erverve nødvendig areal til utvidelse av stasjonen. Etter NVEs oppfatning vil en utvidelse av Ørskog transformatorstasjon ha små ulemper. NVE viser til at området i dag er bebyggt med to transformatorstasjoner og flere store kraftledninger. I NVEs vedtak fra 2009 ble det gitt konsesjon til å installere et 420 kV bryterfelt i Ørskog transformatorstasjon.

Statnett søkte i tilleggsøknad av april 2011 om ny transformator (T2) ved Ørskog transformatorstasjon og riving av dagens SF6-anlegg. Statnett opplyser i søknaden at ny transformator i Ørskog transformatorstasjon og bedret overføringskapasitet mellom Ørskog transformatorstasjon og Giskemo transformatorstasjon viser seg å være et nødvendig samfunnsøkonomisk tiltak uavhengig av hvilket av de tre hovedalternativene som velges mellom Ørsta og Ørskog. Tiltaket begrunnes primært i hensynet til forsyningssikkerhet, men vil også kunne ha positiv effekt for ny kraftproduksjon som planlegges i området.

Statnett peker på at utfall av eksisterende transformatorstasjon i Ørskog i høylast vil kunne mørklegge Sunnmøre, og en varig feil vil kunne få store konsekvenser.

Dersom disse omleggingene gjennomføres, kan dagens SF6 koblingsanlegg i Ørskog transformatorstasjon saneres. I dag går det tre kabelforbindelser ut fra SF6 anlegget, en til transformator T1, en til Giskemo transformatorstasjon (eies av Tafford Kraftnett) og en til endemasten for 132 kV ledningen Ørskog-Sykkylven-Haugen. Disse tre

forbindelsene vil etter en omlegging bli erstattet med to nye 132 kV-forbindelser fra T1 og T2 i Ørskog transformatorstasjon til koblingsanlegg ved Giskemo transformatorstasjon. For den delen av omleggingen som angår nødvendig tilpasning av dagens 132 kV anlegg med tilhørende hjelpeanlegg i Giskemo transformatorstasjon søker Statnett om konsesjon på vegne av Tafjord Kraftnett.

Statnett søker primært om å etablere ny 132 kV-forbindelse fra T2 i Ørskog transformatorstasjon til Giskemo transformatorstasjon som luftledning. Statnett begrunner dette i kostnads-, reparasjons- og beredskapsmessige hensyn. Sekundært søker Statnett om denne forbindelsen som kabel som de mener er driftsmessig akseptabelt.

Uavhengig av hvilken løsning som velges opplyses det i søknaden at arealene som beslaglegges av begge alternativene eies av Statnett og Tafjord Kraftnett. Statnett opplyser at det ikke er nødvendig med noen utvidelse av stasjonsområdet utover det som omfattes av NVEs konsesjonsvedtak.

6.2.2 Beskrivelse og virkninger

Den opprinnelige utvidelsen av Ørskog transformatorstasjon som NVE ga konsesjon til, er i konsekvensutredningen for landskap vurdert å ha liten til middels omfang med liten til middels negativ konsekvens.

6.2.3 Departementets vurderinger og konklusjon

Da det ikke er behov for noen utvidelse av stasjonsområdet sammenlignet med tiltakene i Ørskog transformatorstasjon som NVE ga konsesjon til, legger departementet til grunn at de landskapsmessige konsekvensene av ny transformator blir de samme som utvidelsen som omfattes av NVEs vedtak.

I NVEs innstilling til Statnetts tilleggsøknad fra april 2011, konstaterer NVE at dagens transformator er høyt belastet og at forsyningssituasjonen ikke er tilfredsstillende ved utfall av sentrale komponenter i transformatorstasjonen. NVE mener det er gunstig med en ny transformator også etter etablering av 420 kV Ørskog-Sogndal.

Etter departementets oppfatning vil en ny transformator i Ørskog være viktig særlig av hensyn til forsyningssikkerheten. Departementet bemerker at utvidelsen fører til små ulemper for landskapet.

6.3 Landskap og visuelle virkninger

6.3.1 Beskrivelser og virkninger for de ulike alternativene

Hovedalternativ 1: *Konsesjonsgitt alternativ med andre omsøkte trasévalg mellom Ørskog transformatorstasjon og Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)*

Konsesjonsgitt alternativ innebærer en luftledning mellom Ørskog transformatorstasjon og Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta.

Strekningen fra Ørskog transformatorstasjon til Vindsneset

Det konsesjonsgitte alternativet går vestover fra Ørskog transformatorstasjon ved Giskemo mot Gausneset. Øvrige omsøkte alternativer ut fra Ørskog transformatorstasjon ble utelukket som følge av departementets vedtak av 8. april 2011. Konsesjonsgitt trasé går i samme korridor som eksisterende 132 kV ledning, og følger åsryggen ut til fjordspennmastene ved Gausneset. Traseen går mellom bebyggelsen på Nedrevoll og Vallbøen. Eksisterende 132 kV ledning gjør at den konsesjonsgitte traseen ikke blir optimal med hensyn til synlighet i landskapet. Dagens trasé er allerede godt synlig i landskapet, og dette blir ytterligere forverret som følge av dobbeltføringen. Dette vil innebære bredere hogstgater, og det vil også båndlegge mer areal fordi avstanden mellom ledningene varierer.

Den konsesjonsgitte ledningen krysser eksisterende 132 kV omtrent ved riksveien. Som det fremgår av NVEs innstilling, vil dette innebære to store stålmastledninger som er godt synlig i landskapet. Traseen krysser Storfjorden parallelt med eksisterende 132 kV ledning mellom Gausneset og Vindsneset. Fjordspennet vil være omtrent 3 kilometer langt. Det legges til grunn i NVEs innstilling at to parallelle fjordspenn vil være godt synlig, men NVE finner at det gir et ryddigere og bedre visuelt inntrykk enn to separate luftspenn. NVE fremhever at fjordkrysningen ligger i et område der det ikke er vei, noe som gjør at det er god avstand til steder der mange har innsyn. Mastepunktet på Vindsneset ligger noe lenger opp i fjellsiden mot Søvikhornet, og vil ifølge konsekvensutredningen kunne gi horisontvirkning sett fra fjorden.

Departementets vurdering

Departementet konstaterer at ny 420 kV blir et synlig inngrep i Ørskog. Eksisterende 132 kV ledning som gjør at ny 420 kV ikke blir liggende optimalt i landskapet forsterker dette. Parallellføring og kryssing av eksisterende ledning og bredere hogstgater, vil også være med på å gjøre inngrepene mer fremtredende.

Departementet mener fjordspennet over Storfjorden vil være godt synlig. Departementet er likevel enig med NVE i at det vil være den beste løsningen at eksisterende 132 kV og ny 420 kV krysser fjorden parallelt dersom luftledningsalternativet velges.

Strekningen fra Vindsneset til Fagrefjellet

Ved fjordspennmastene på Vindsneset søkte Statnett opprinnelig om to alternative traseer. NVEs konsesjonsgitte trasé går sørøst for Søvikhornet frem til nordsiden av Litlevatnet. Ifølge NVE vil ledningen ligge høyt i lisdida og være synlig fra bebyggelsen på Søvik. NVE konstaterer at avstanden til bebyggelsen på Søvik er på flere hundre meter, at ledningen vil få god bakgrunnsdekning mot skog og at eksisterende 132 kV ledning ligger lavere i terrenget og nærmere bebyggelsen.

Traseen går nær en hytte ved Vindsneset. I forbindelse med søknadene om saneringsalternativet søkte Statnett om en justering av dette alternativet. Den justerte traseen går noe lenger opp i terrenget slik at avstanden til hytta blir over 100 meter. NVE skriver i sin innstilling at justeringene er fornuftige og anbefaler at konsesjonsgitt trasé endres.

Den andre omsøkte traseen fra Vindsneset fortsetter mot Søvikhornet og passerer mellom de to toppene. Derfra går traseen ned på sørsiden av Løsetvatnet og frem til nordsiden av Andestadvatnet ovenfor Furneset.

Fordi fjorden vinkler seg rundt Vindsneset, legger konsekvensutredningen til grunn at ledningen vil være synlig både fra øst og nordvest. Dette vil imidlertid avhenge av årstid og vær om kraftledningen vil være synlig for bebyggelsen og båttrafikken på fjorden. Konsekvensutredningen vurderer dette alternativet som middels negativt omfang og middels til stor negativ konsekvens.

Nord for Litlevatnet er det omsøkt to alternative traseer. Konsesjonsgitt alternativ går videre rundt Søvikhornet langs Litlevatnet på nordsiden av Løset og møter traseen som går mellom toppene ved Søvikhornet ovenfor Furneset. Ifølge konsekvensutredningen holder traseen forholdsvis god avstand til rekreasjonsområdet rundt Litlevatnet og bebyggelsen på Løvollen og Løset. Nord for Furneset går konsesjonsgitt trasé sørover og krysser over Andestadvatnet i retning Saudskaret. Ifølge konsekvensutredningen ligger traseen godt i terrenget og følger naturlige forsenkninger i fjellsidene på begge sider av Andestadvatnet. Nødvendig hogstgate vil forsterke inntrykket av kraftledningen.

Der konsesjonsgitt alternativ går vestover forbi Litlevatnet, går det et omsøkt alternativ sørover og krysser over Litlevatnet og den eksisterende 132 kV ledningen. Konsekvensutredningen legger til grunn at det smale landskapsrommet rundt Litlevatnet, Løvollen og Løset påvirkes negativt. Flere beboere har påpekt at det vil være to store ledninger i landskapet dersom dette alternativet velges.

Noe øst for Løvollen er det omsøkt to alternativer som går i sør-vestlig retning. Det ene alternativet går på nordsiden av Saudskaret hvor det møter konsesjonsgitt trasé. Ledningsføringen opp mot Saudskaret vil ifølge konsekvensutredningen medføre visuell støy.

Det sørligste av de to konsesjonssøkte alternativene som går fra øst for Løvollen går over Løvollsætra og krysser gjennom myrreservatet Heiane. Det fremgår av konsekvensutredningen at traseen følger terrenget og gir lite fjernvirkninger på vei opp til Heiane, men landskapet rundt Løvollsætra vil påvirkes.

Fra Saudskaret går konsesjonsgitt alternativ sørvestover i retning Aurdal, og passerer på østsiden av Aurdal over Aurdalselva og ned på østsiden av Fagrefjellet. Konsesjonsgitt alternativ går lenger opp i lia enn eksisterende 132 kV som går langs Andestadvatnet. Konsekvensutredningen legger til grunn at ledningen går gjennom dalen ved Aurdal hvor dalen er på sitt smaleste. Dette vil være negativt for landskapet og bebyggelsen på Aurdal, men det gir ikke like store fjernvirkninger.

Ved Saudskaret er det også søkt om et alternativ som går sørover gjennom myrreservatet Heiane (heretter omtalt som Rømerhornsheiane) og ned til den sørvestre delen av myrreservatet. Ifølge konsekvensutredningen krysser traseen rett over den tydelige ryggen og virkningen blir markant i dette punktet. På grunn av stor avstand til bebyggelse, blir virkningen størst for næropplevelsen i fjellet. I den sørvestre delen av myrreservatet, møtes dette omsøkte alternativet det sørligste alternativet som går fra øst for Løvollen.

Fra den sørvestre delen av Rømerhornsheiane er det omsøkt to alternativer. Det ene av disse går sørøstover og kommer ikke inn på konsesjonsgitt trasé før i Leivdal nord for Hornindalsvatnet. Dette alternativet ble utelukket som følge av departementets delvedtak av 8. april 2011 og beskrives derfor ikke nærmere. Det andre konsesjonssøkte alternativet går fra den sørvestlige delen av myrreservatet i sørvestlig retning og møter konsesjonsgitt trasé ved Grebstadstølen på østsiden av Fagrefjellet.

Departementets vurdering

De to alternativene fra Vindsneset berører landskapet på ulike måter. Det nordligste alternativet som går mellom toppene ved Søvikhornet, vil gå høyt i terrenget og vil bli godt synlig fra fjorden. Forsenkningen mellom toppene kan avdempe synligheten noe. Dette alternativet vil også bli et fremtredende landskapsmessig element ved friluftsområdet med Løsetvatnet. Dette alternativet vil likevel bli mindre synlig for bebyggelsen i området.

Det konsesjonsgitte alternativet fra Vindsneset går lavere i terrenget rundt Søvikhornet sørover i retning Søvik og vestover i retning Litlevatnet. Departementet legger til grunn at det vil bli synlig fra fjorden. Departementet mener likevel at dette alternativet blir mindre dominerende sett fra fjorden enn alternativet som går mellom toppene ved Søvikhornet.

Det konsesjonsgitte alternativet fra Vindsneset vil imidlertid gå nærmere bebyggelsen ved Søvik, Løset og Løvollen. Departementet mener likevel avstanden fra bebyggelsen

er såpass stor at denne traseen har mindre landskapsmessige konsekvenser enn alternativet over toppene ved Søvikhornet.

Departementet mener traseen bør trekkes noe lenger opp i terrenget for å unngå hytta ved Vindsneset slik Statnett søker om i tilleggsøknaden i forbindelse med saneringsalternativet.

På nordsiden av Litlevatnet krysser det ene alternativet over Litlevatnet, mens det konsesjonsgitte krysser over Andestadvatnet. Departementet bemerker at kryssingen over Litlevatnet går nær bebyggelsen ved Løvollen. Ny 420 kV må også krysse over eksisterende 132 kV ledning og blir dominerende i landskapet. Denne traseen blir også godt synlig fra friluftsområdet ved Litlevatnet. Konsesjonsgitt alternativ som krysser over Andestadvatnet kommer nær noe bebyggelse ved Furneset. Ledningen vil bli dominerende i dette området, men departementet mener dette alternativet gir mindre visuelle virkninger enn kryssingen av Litlevatnet.

Alternativet som krysser Litlevatnet deler seg i to nye alternativer, hvor det første går lenger ned i lisen mot bebyggelsen ved Løvollen før det møter alternativet som krysser Andestadvatnet ved Saudskaret. Det andre alternativet går lenger opp i terrenget og går nærmere Løvollsætra og gjennom Rømerhornsheiane. Som det fremgår av konsekvensutredningen gir alternativet gjennom Rømerhornsheiane lite fjernvirkninger, men vil påvirke landskapet rundt Løvollsætra.

Departementet er enig i NVEs vurdering av at kryssingen av Litlevatnet medfører større negative konsekvenser for landskapet enn en kryssing over Andestadvatnet. Departementet mener det smale landskapsrommet gjør at ledningen blir dominerende i dette området, noe som vil være særlig negativt for bebyggelsen.

Fra Saudskaret går det sørligste alternativet gjennom myrreservatet Rømerhornsheiane og ned til det sørvestre hjørnet av reservatet. I og med at alternativet sørover gjennom Stranda kommune er utelukket som følge av departementets vedtak av 8. april 2011, går det eneste gjenstående alternativet i sørvestlig retning mot sørøstsiden av Fagrefjellet.

Det nordligste alternativet fra Saudskaret som er konsesjonsgitt, går lavere i terrenget ved Rømerhornsheiane, men går samtidig nærmere bebyggelsen ved Aurdal.

Departementet konstaterer at det konsesjonsgitte alternativet fra Saudskaret vil gå nær bebyggelsen ved Aurdal. Selv om ledningen vil få noe bakgrunnsdekning, legger departementet til grunn at ledningen vil være godt synlig for bebyggelsen ved Aurdal. Det andre alternativet går nærmere det aktive stølsområdet rundt Aurdalselva. Etter departementets oppfatning har alternativet gjennom Rømerhornsheiane mindre visuelle virkninger enn det nordligste alternativet som går nærmere bebyggelsen ved Aurdal.

Strekningen fra Fagrefjellet til Riksem

Fra østsiden av Fagrefjellet frem til østsiden av Hjørundfjorden, er det for luftledningsalternativet bare konsesjonsgitt alternativ som er omsøkt. Traseen går på sørsiden av Fagrefjellet litt oppe i lia og gjennom Heiane og Vikedalen. Ledningen krysser over Vikeelva på sørsiden av Tjønnessætra. Videre krysser traseen over Tjønnesfjellet ned til Tjønnesstranda.

Ifølge konsekvensutredningen er krysningen over Vikedalen og Tjønnesfjellet uheldig. I konsekvensutredningen fremgår det at traseen krysser over et av de få jordbruksarealene i Vikedalen og fortsetter opp på et av Tjønnesfjellets høyeste punkter. Ifølge konsekvensutredningen vil den nye ledningen forsterke den visuelle virkningen sammen med eksisterende 132 kV selv om denne går nærmere sentrum av Sykkylven. Dette gir ifølge konsekvensutredningen uønskede fjernvirkninger.

Ved Tjønnesstranda krysser ledningen over Sykkylvsfjorden mot Riksem. Det er tenkt å benytte standardmaster og ikke fjordspenn på denne krysningen, noe som vil gjøre krysningen mindre dominerende. Ifølge NVE er det ved krysningen av fjorden at ledningen vil bli mest eksponert. Dette gjelder særlig for bebyggelsen på Tannstad.

Departementets vurderinger

Departementet bemerker at ledningen vil være eksponert særlig ved krysningen av Sykkylvsfjorden. Ledningen vil være et nytt element som vil ha negative konsekvenser for landskapet.

Strekningen fra Riksem til Gjevenakken

Fra Riksem går traseen nordover, krysser over Riksemelva og passerer Erstad. Konsesjonsgitt alternativ går deretter parallelt med eksisterende 132 kV nordover gjennom dalen forbi Stave og over Fonnaelva. Ved Sætre går traseen vestover noe høyere i terrenget enn eksisterende ledning. Konsesjonsgitt trasé passerer nord for Stavekollen og Storheia og sør for Kaldastøylen, Sætssætra og Nysætra. Traseen passerer ved Utgardsætra før den går sørvest og krysser Megardsdalen. Ledningen passerer i overkant av bebyggelsen på Bakkane. Ledningen krysser deretter over Huna og går videre på vestsiden av Ålen og Ålhaugen. Traseen går deretter videre mot Gjevenakken.

Ifølge konsekvensutredningen vil traseen være synlig fra store deler av Sykkylvsfjorden, og effekten vil forsterkes av eksisterende 132 kV ledning. Betydningen for det aktive kulturlandskapet og stølsbebyggelsen i nedkant av Storheia fremheves også. Ledningen vil være synlig for bebyggelsen i Hundeidvika og forsterkes av ryddebelte i de laveste delene.

NVE er i sitt vedtak enig i at ledningen vil være godt synlig, men mener at løsningen med mye parallellføring er løsningen med minst negative effekter. NVE bemerker at bakgrunnsdekningen mot lisen er god og at Sykkylvsfjordens karakter med industri,

gårdsbebyggelse og hyttefelt gjør at ledningen ikke blir like tydelig som i et uberørt område.

Departementets vurderinger

Departementet konstaterer at ledningen vil være synlig fra store deler av Sykkylvsfjorden noe som vil virke visuelt forstyrrende. Delvis parallellføring med eksisterende 132 kV ledning og utvidelse av hogstgate, vil også forsterke inntrykket av et nytt element i landskapet. Ledningen vil også være negativ for stølsområdene på nordsiden av Storheia. Departementet viser til konsekvensutredningen og legger til grunn at ledningen vil gi lite fjernvirkninger ut til Storfjorden og Hjørundfjorden.

Strekningen fra Gjevenakken til sørsiden av Myklebustetra

Traseen går vestover og krysser over eksisterende 132 kV som går sørover på østsiden av Hjørundfjorden. Ved Gjevenakken går konsesjonsgitt alternativ i et omtrent 3750 meter langt fjordspenn over Hjørundfjorden og kommer over på vestsiden av fjorden nord for Klubbeneset og sør for Saltre. NVE påpeker at fjellformasjonen på østsiden er slik at mastepunktet ikke vil bli eksponert når man kommer inn Hjørundfjorden nordfra. Mastepunktet på vestsiden av fjorden er noe mer eksponert og kan ifølge konsekvensutredningen gi noe horisontvirkning fra øst. Etter NVEs oppfatning er det god bakgrunnsdekning her. I hvilken grad selve luftspennet vil påvirke landskapet, vil etter NVEs vurdering avhenge av behovet for visuell merking.

Traseen går videre noe opp i lia før ledningen snur sørover og deretter østover tilbake mot fjorden. Konsesjonsgitt alternativ går deretter sørover på vestsiden av Stigane, Ytre Årsneset, Indre Årsneset og Ytsteneset ned mot Ytre Standal. Ved Ytre Standal vil traseen komme nær gårdsbruk og fritidsbebyggelse. Ifølge NVEs vedtak er avstanden til gården på Ytre Standal omtrent 160 meter og ledningen vil komme i utsiktsretningen. I tillegg er det fire fritidsboliger som vil komme nær traseen. NVE ba Statnett vurdere andre alternativer på denne strekningen, men etter NVEs vurdering gir ikke disse alternativene mindre landskapsmessige konsekvenser.

Ifølge konsekvensutredningen er ledningen på vestsiden av fjorden synlig over et langt strekk om gangen fra fjorden med stor cruisetraffikk. NVE vurderer i sitt vedtak om det medfører størst inngrep å føre ledningen på østsiden eller vestsiden av Hjørundfjorden. Etter NVEs vurderingen gjør terrenget på vestsiden av fjorden at ledningen ikke oppleves som et langt strekk, og at vegetasjon og bakgrunnsdekning egner seg godt for kamuflerende tiltak.

Ved Standalneset sør for Ytre Standal krysser konsesjonsgitt trasé den eksisterende 132 kV ledningen som krysser over Hjørundfjorden her. Konsesjonsgitt alternativ fortsetter sørover langs fjorden forbi Stavset og Langeneset. Traseen krysser igjen over eksisterende 132 kV ledningen litt nord for Store Standal noe som gir en forsterket effekt. Etter NVEs vurdering gir dette et massivt inntrykk av ledninger, men påpeker at området allerede er preget av inngrep. I forbindelse med tilleggsøknadene for

saneringsalternativet og sjøkabelalternativet, søkte Statnett om en justering av traseen forbi Stavset. Justeringen innebærer at traseen trekkes noe lenger opp i terrenget for å oppnå større avstand til bebyggelsen ved Stavset før den går nedover i terrenget og møter konsesjonsgitt trasé.

Konsesjonsgitt alternativ går så sørvest, krysser over eksisterende 132 kV ledning ved Store Standal og fortsetter på sørsiden av denne sørvestover gjennom Standaldalen. Statnett har funnet det nødvendig å omsøke en traséjustering også på denne strekningen i forbindelse med søknaden om saneringsalternativet og sjøkabelalternativet for å redusere faren for steinsprang og ras. Justeringen innebærer at traseen går noe lenger ned i terrenget før kryssingen av eksisterende 132 kV og krysser over eksisterende ledning like før denne vinkler sørøstover. Den justerte traseen går dermed noe nærmere bebyggelsen ved Store Standal enn konsesjonsgitt alternativ, men kommer på oversiden av eksisterende 132 kV ledning. Justert trasé fortsetter deretter i sørvestlig retning innover Standaldalen, men krysser eksisterende 132 kV noe lenger inn i dalen enn konsesjonsgitt trasé. NVE er i sin innstilling positiv til justeringene både forbi Stavset og justeringen forbi Store Standal.

Traseen gjennom Standaldalen ligger lenger opp i lia enn eksisterende 132 kV ledning og har ifølge konsekvensutredningen god bakgrunnsdekning. Konsekvensutredningen legger likevel til grunn at dalen påvirkes visuelt og at stor skala og langsgående ledning forsterker inntrykket. Det gamle stølsområdet i Standaldalen er ifølge konsekvensutredningen et populært hytteområde og det foreligger også planer om ytterligere fritidsbebyggelse. Ledningen vil komme i utsiktsretningen fra hytte- og stølsområdet. Konsekvensutredningen legger til grunn at ledningen på denne strekningen har stor til meget stor negativ konsekvens for landskapet.

Departementets vurderinger

Et nytt luftspenn over Hjørundfjorden vil være negativt for landskapet. Traseen langs vestsiden av Hjørundfjorden vil også bli godt synlig fra fjorden. Ledningen vil særlig bli dominerende hvor 420 kV krysser eksisterende 132 kV ledning. Kamouflerende tiltak kan ha en viss avbøtende effekt. Departementet mener likevel at ledningen vil ha store negative konsekvenser både for cruisetraffikk og for bebyggelsen. Bebyggelsen som får kraftledningen i utsiktsretning vil særlig bli berørt. Departementet mener justeringen ved Stavset er bedre enn konsesjonsgitt alternativ. Departementet erkjenner at justert alternativ forbi Store Standal vil komme nærmere bebyggelsen enn konsesjonsgitt trasé, men hensynet til driftssikkerheten av ledningen må her være avgjørende.

Gjennom Standaldalen vil kraftledningen gå høyere i terrenget enn eksisterende 132 kV. Departementet legger til grunn at begge ledningene vil bli synlige, og at to ledninger vil forsterke inntrykket. Ledningen vil komme i utsiktsretning fra blant annet Standalhytta og Myklebustsætra.

Strekningen fra sør for Myklebustsetra til Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)

Sør for Myklebustsetra er det omsøkt to traseer. Konesjonsgitt trasé går sørvestover gjennom Kalvedalen og sørover på øst- og sørsiden av Harpedalsvatnet, mellom Sandhornet og Grøthornet og ned mot Myklebustelva. Etter NVEs syn er dette alternativet det eneste som kan sies ikke å påvirke Follestaddalen og Øyedalen visuelt i nevneverdig grad.

Den andre omsøkte traseen går lenger nord i retning Heidane og Harpedalen. Ved Heidane deler dette alternativet seg i to omsøkte alternativer. Det sørligste av alternativene går opp mot Sandhornet, passerer Sandhornet på nordsiden og går sørover hvor traseen møter konesjonsgitt alternativ ved Myklebustelva. Etter NVEs mening ligger dette alternativet godt i terrenget mellom fjellandskap og dalsider.

Det andre alternativet ved Heidane går ned dalsiden vestover til Øy. Videre går traseen nedover Follestaddalen forbi Myklebust og Follestad og frem til Åmskaret. Etter NVEs vurdering har dette alternativet god dekning i lisen, men det er også det alternativet som i størst grad berører kulturlandskapet. Dette alternativet berører også mest produktiv skog noe som gir et mer synlig ryddebelte.

Fra Myklebustelva går konesjonsgitt alternativ sørøstover mot Åmsnipa før det går sørover nede i dalen ved Åmskaret. Traseen går på østsiden av Åmsnipa og går frem til Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta. Det omsøkte alternativet som møter konesjonsgitt alternativ ved Myklebustelva, går noe lenger vest og møter det andre omsøkte alternativet ved Åmskaret. Disse to alternativene går deretter i samme trasé sørover, noe lenger opp mot Åmsnipa enn konesjonsgitt trasé, og ned til Hovdenakk transformatorstasjon. NVE legger til grunn at begge de to alternative traseene ved Åmskaret vil være godt synlige fra Follestaddalen og Hovdenakk. NVE mener de to alternativene har omtrent samme virkning landskapsmessig.

Departementets vurderinger

Konesjonsgitt alternativ sør for Myklebustsetra går gjennom et populært friluftsområde og vil være det første tekniske inngrepet i området. Departementet legger til grunn at ledningen kan bli dominerende i dette området, men alternativet gir mindre fjernvirkninger fra Follestaddalen, Øyadalen og Standaldalen.

Det andre alternativet fra sør for Myklebustsetra går lenger ned i dalføret og vil ha større negative konsekvenser for bebyggelsen og kulturlandskapet ved Øyadalen. Ved Heidane går et alternativ lenger opp i terrenget og vinkler rundt Sandhornet og møter det andre alternativet fra Myklebustsetra ved Myklebustelva. Departementet legger til grunn at dette alternativet vil være synlig for bebyggelsen nede i dalen, men dette vil avdempes noe av bakgrunnsdekning og avstanden til traseen. Dette alternativet vil komme i konflikt med planer om hyttebygging i området.

Departementet mener alternativet fra Heidane vestover mot Øy vil være negativ for gårdene og landskapsrommet i dalen.

Det østligste alternativet fra Myklebustsætra i retning Åmsnipa går noe høyere i terrenget, men unngår utfartsområdet og utsiktspunktet ved Åmsnipa. Alternativet fra Heidane som går nede i dalen møter det vestligste alternativet fra Myklebustelva nord for Åmsnipa. Dette alternativet vil etter departementets oppfatning være dårligere for bebyggelsen i dalen, men går lavere i terrenget og unngår de mer uberørte områdene rundt Sandhornet.

Det konsesjonsgitte alternativet fra Åmsnipa gir noe horisontvirkning fra Follestaddalen, men etter departementets oppfatning er avstanden såpass stor at virkningene vil være små. Dette alternativet holder også noe bedre avstand til bebyggelsen nordøst for Brautaset. Det andre omsøkte alternativet fra Åmsnipa berører mer av våtmarksområdet øst for toppen av Åmsnipa enn det vestlige alternativet. Fra området rundt Åmsnipa mener departementet at det konsesjonsgitte alternativet er det beste for landskapet. Konsesjonsgitt alternativ lar seg ikke kombinere med alternativet som går lavest i terrenget gjennom Follestaddalen. Alternativet gjennom Follestaddalen vil i alle tilfeller gå nær bebyggelsen i dalen og være negativt for kulturlandskapet. Departementet mener dette alternativet kombinert med det vestligste alternativet fra Åmsnipa vil være det dårligste alternativet for temaet landskap.

Departementet bemerker at konsesjonsgitt alternativ på østsiden av Sandhornet og det andre omsøkte alternativet på vestsiden berører landskapet på ulike måter. Fra Myklebustelva er det konsesjonsgitte alternativet etter departementets oppfatning det beste landskapsmessig.

Hovedalternativ 2: *Sanering av 132 kV mellom Ørskog og Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)*

Hovedalternativ 2 følger i hovedsak traseen for hovedalternativ 1 med de samme underalternativene flere steder på strekningen. Generelt vil saneringsalternativet innebære at det bare blir en ledning i landskapet istedenfor to som ved hovedalternativ 1. Eksisterende 132 kV ledningen går stort sett nærmere bebyggelsen enn den konsesjonssøkte traseen for ny 420 kV ledning. Saneringsalternativet forutsetter at det etableres en transformatorstasjon i Sykkylven, mens den gamle transformatorstasjonen på Haugset i Sykkylven kan saneres.

Ifølge konsekvensutredning er sanering av eksisterende 132 kV ledning et tiltak som vurderes å ha stor positiv effekt for temaet landskapet.

Strekningen fra Ørskog transformatorstasjon til Vindsneset

Ut fra Ørskog transformatorstasjon følger luftledningen traseen for konsesjonsgitt 420 kV luftledning frem til Vindsneset i Sykkylven kommune. Med saneringsalternativet vil eksisterende 132 kV bli fjernet. Dette vil innebære en forbedring særlig for

bebyggelsen ved Vallbøen, men også for bebyggelsen på sørsiden av eksisterende 132 kV ledning. Med saneringsalternativet unngår 420 kV ledningen å krysse over eksisterende 132 kV ved riksveien, og parallellføring med to tilhørende ryddebelter vil bli redusert til ett ryddebelte.

Saneringsalternativet medfører at det fortsatt bare vil være ett luftspenn over Storfjorden. På grunn av små forskjeller på dimensjonene på spennbukker og liner for 132 kV og 420 kV, legger konsekvensutredningen til grunn at situasjonen blir omtrent uendret sammenlignet med dagens situasjon. Ett luftspenn over Storfjorden istedenfor to er i konsekvensutredningen vurdert å være en av de største positive effektene av saneringsalternativet.

Departementets vurderinger

Forskjellen mellom konsesjonsgitt og saneringsalternativet er at 132 kV ledningen blir fjernet. Etter departementets syn vil dette være en stor fordel særlig fordi det forblir bare ett luftspenn over Storfjorden.

Strekningen fra Vindsneset til Vikedalen

Fra Vindsneset går eksisterende 132 kV nær bebyggelsen på henholdsvis Søvik og Løvollen, Aurdal og Haugset. Saneringsalternativet vil være langt bedre for bebyggelsen i disse områdene enn luftledningsalternativet. Konsekvensutredningen for temaet landskap fremhever særlig strekningen mellom Løsetområdet og Aurdal som steder hvor de positive effektene av saneringsalternativet er størst sammenlignet med luftledningsalternativet.

Saneringsalternativet innebærer at det må bygges en ny transformatorstasjon i Sykkylven. Statnett har søkt om å rive eksisterende Sykkylven transformatorstasjon ved Haugset og flytte dagens 132 kV og 22 kV transformatorstasjon opp i nye Sykkylven transformatorstasjon. Statnett peker på at dersom dagens 132 kV/22 kV transformatorstasjon består, må det av hensyn til forsyningsikkerheten i Sykkylven etableres to nye 132 kV ledninger mellom gammel og ny transformatorstasjon. Flytting av 132 kV og 22 kV transformering opp i ny Sykkylven transformatorstasjon innebærer at eksisterende 132 kV ledningen til Stranda må flyttes noe, samt at 22 kV nettet til Sykkylven må legges om. Statnett har på vegne av Tussa Nett AS søkt om de omlegginger av 132 kV ledningen som er nødvendige for at 132 kV skal kunne skje i ny Sykkylven transformatorstasjon. Omlegging av 22 kV nettet er en del av Sykkylven Energis områdekonsesjon, og er ikke en del av Statnetts søknad.

Med omlegging av 132 kV ledningen til Stranda vil ledningen som i dag går fra Haugset og opp mot Fagrefjellet bli sanert. Særlig ryddegaten opp Fagrefjellet er skjemmende, og er i konsekvensutredningen vurdert som en positiv effekt ved saneringsalternativet. Statnett har søkt om tre ulike alternativer for plasseringen av ny Sykkylven transformatorstasjon: Aurdalen, Vikedalen eller Heiane.

Transformatorstasjon i Aurdalen

Det omsøkte alternativet i Aurdalen er lokalisert på østsiden av Aurdalselva. Området er hovedsakelig et myrområde. Det er nødvendig med terrassering av anlegget på grunn av fall i terrenget. Adkomstvei til anlegget er planlagt via kommunal og privat vei. Veien må utbedres og forsterkes, og det må bygges ny vei på den siste delen av strekningen inn mot stasjonen.

En plassering av transformatorstasjonen i Aurdalen vil utelukke konsesjonsgitt alternativ fra Fagrefjellet og forbi bebyggelsen på Aurdal. 420 kV ledningen må i så fall gå i den andre omsøkte traseen i nordøstlig retning fra Fagrefjellet frem til Aurdalen transformatorstasjon. Det er søkt om å legge 132 kV fra Stranda parallelt med 420 kV fra der hvor eksisterende 132 kV krysser planlagt 420 kV. 420 kV ledningen vil i alle tilfeller gå lenger unna bebyggelsen ved Aurdal.

Ifølge konsekvensutredningen har landskapet i midtre del av Aurdalen middels verdi. Aurdalen som helhet vurderes å ha middels til stor verdi. Det legges til grunn i konsekvensutredningen at transformatorstasjonen vil være relativt godt skjermet mot innsyn. Transformatorstasjonen blir mest synlig fra Grepstadstølen ifølge konsekvensutredningen. Det legges til grunn i konsekvensutredningen at transformatorstasjonen kan bli synlig fra fjorden, men det påpekes at avstanden er meget stor.

Konsekvensutredningen vurderer Aurdalen som det nest beste alternativet for temaet landskap. Verdien vurderes til middels til stor verdi med middels negativt omfang og middels negativ konsekvens.

Med alternativet Aurdalen vil gamle Sykkylven transformatorstasjon på Haugset kunne saneres, men koblingsanlegget vil bestå. Eksisterende 22 kV i Sykkylven vil dermed ikke nødvendigvis bli kablet dersom Aurdalen velges. Konsekvensutredningen fremhever at dersom Haugset transformatorstasjon saneres, vil kabling av eksisterende 22 kV ledning gi betydelig effekt. 22 kV nettet er ikke eiet av Statnett, og departementet kan derfor ikke stille vilkår om at 22 kV nettet i Sykkylven skal saneres som avbøtende tiltak i denne klagesaken.

Transformatorstasjon i Vikedalen

Det andre omsøkte alternativet for plasseringen av transformatorstasjonen i Sykkylven er ved Tjønnessætra i Vikedalen. Anlegget vil bli liggende i eksisterende vei, og veien videre innover Vikedalen må legges om lenger ned mot elva. Det er behov for noe terrassering av anlegget.

Det påpekes i konsekvensutredningen at dette alternativet i Vikedalen sparer den indre delen av Vikedalen for inngrep, men vil samtidig være mer synlig for bebyggelsen. Ifølge konsekvensutredningen vil anlegget også være synlig fra utsiktspunkter vest på Gimsdalshaugen, men ikke fra selve hytteområdet.

Denne plasseringen av transformatorstasjonen krever små justeringer av 420 kV ledningen sammenlignet med konsesjonsgitt trasé. Omleggingen av eksisterende 132 kV til Stranda er søkt over Heiane og parallelt med 420 kV ledningen ned mot stasjonen. Dette medfører to ledninger med tilhørende ryddebelter.

Det er planlagt å benytte kommunal vei og privat vei frem til anlegget. På den private veien som utgjør en strekning på omtrent 1 km, er det behov for breddeutvidelse og asfaltering.

Ifølge konsekvensutredningen er alternativet vurdert å ha middels til stor verdi med middels negativt omfang og middels negativ konsekvens. Alternativet Vikedalen er rangert som det dårligste av de tre alternative transformatorplasseringene for temaet landskap.

Alternativet Vikedalen medfører ifølge NVE at omtrent 7 km. av eksisterende 22 kV nett kan saneres og ny 22 kV til Sykkylven kan legges i kabel. Konsekvensutredningen mener kabling av 22 kV er nødvendig for å få full effekt av saneringen av transformatorstasjonen på Haugset.

Transformatorstasjon på Heiane

Det tredje omsøkte alternativet er å plassere transformatorstasjonen på fjellplatået mellom Aurdalen og Vikedalen. Transformatorstasjonen vil ifølge konsekvensutredningen få en avskjermet beliggenhet fra de fleste steder med ferdsel og bebyggelse.

Det legges til grunn at transformatorstasjonen ikke vil bli synlig fra de sentrale deler av Sykkylven og fra Aurdalen og knapt fra dalbunnen i Vikedalen. Det legges likevel til grunn i konsekvensutredningen at noe av anlegget vil kunne bli synlig fra dalsidene i Vikedalen, fra Blindheimområdet sør for Sykkylven og fra Ikorntnes. Avstanden fra Ikorntnes er imidlertid stor. I Vikedalen vil ifølge konsekvensutredningen effekten av ledningen bety vesentlig mer enn synligheten av transformatorstasjonen.

Det er ikke nødvendig å justere tidligere konsesjonssøkte alternativer for 420 kV ledningen mot Ørsta og mot Ørskog. 132 kV ledningen til Stranda må imidlertid legges om. 132 kV er søkt i samme trasé som for alternativet Vikedalen, men i og med at det ikke er nødvendig å føre 132 kV ledningen ned i Vikedalen, blir omleggingen kortere og med mindre negative konsekvenser dersom alternativet Heiane velges.

Adkomstveien er søkt fra Aurdalen. Adkomstveien vil først følge kommunal vei ved kryssingen av Aureelva. Videre går adkomstveien på privat vei, som det vil være behov for noe forsterkning av. Fra den private veien må det anlegges ny vei frem til transformatorstasjonen. Den nye veien vil være omtrent 2 km. lang. Ifølge konsekvensutredningen blir veien noe eksponert mot Aurdalssætra, men ellers lite synlig.

Alternativet Heiane er i konsekvensutredningen vurdert å ha middels til stor verdi med middels til lite negativt omfang og middels til liten negativ konsekvens.

Alternativet Heiane medfører ifølge NVE at omtrent 7 km. av eksisterende 22 kV nett kan saneres og ny 22 kV til Sykkylven kan legges i kabel. Konsekvensutredningen mener kabling av 22 kV er nødvendig for å få full effekt av saneringen av transformatorstasjonen på Haugset.

Departementets vurderinger

Departementet konstaterer at saneringsalternativet også for denne strekningen vil innebære klare fordeler spesielt for bebyggelsen. I tillegg til saneringen av 132 kV ledningen, vil gamle Sykkylven transformatorstasjon på Haugset bli sanert og også 132 kV ledningen til Stranda som i dag er visuelt skjemmende opp mot Fagrefjellet. Traséjusteringen sør for Vindsneset vil etter departementets oppfatning medføre små konsekvenser for synligheten. Departementet mener det vil være positivt at ledningen trekkes lenger unna hytta som ligger nær konsesjonsgitt alternativ.

Departementet mener alternativet Heiane som transformatorstasjon i Sykkylven er den beste løsningen for landskapet. Den omsøkte adkomstveien vil medføre en landskapsmessig ulempe, men etter departementets oppfatning blir synligheten av adkomstveien begrenset. Departementet har notert seg kommunens ønske om en adkomstvei fra Vikedalen. Dette alternativet er ikke omsøkt. Departementet er forøvrig enig med Statnett og konsekvensutredningen at en adkomstvei fra Vikedalen vil medføre store inngrep i landskapet.

Departementet slutter seg til konsekvensutredningen og vurderer i utgangspunktet alternativet Aurdalen som noe bedre for landskapet enn alternativet i Vikedalen. Dette skyldes hovedsakelig nærhet til bebyggelsen i Vikedalen.

Sanering av eksisterende 22 kV nett inn mot Sykkylven sentrum taler i retning av alternativene Heiane og Vikedalen.

Strekningen fra Vikedalen til Stavset

Fra Vikedalen medfører saneringsalternativet at nærføringen av eksisterende 132 kV unngås både ved Tjønes før kryssingen av Sykkylvsfjorden og ved Riksem etter kryssingen. Hensynet til bebyggelsen på disse to stedene er fremhevet som noen av de største positive effektene av saneringsalternativet. I tillegg unngås to luftledninger over Sykkylvsfjorden. Videre nordover går konsesjonsgitt parallelt med eksisterende 132 kV, men eksisterende ledning går noe nærmere bebyggelsen frem til Sætre hvor traseen går vestover. Saneringsalternativet vil medføre en visuell forbedring ved at det bare blir en ledning på strekningen.

Ved Hundeidvik er det søkt om to alternative traseer for saneringsalternativet. Det første følger konsesjonsgitt alternativ frem til elva Huna hvor traseen for saneringsalternativet går noe lenger nord og krysser nær toppen av Gjevenakken. Traseen går deretter sørvestover ned mot Klungregylet. Ifølge konsekvensutredningen

blir mastene stående i silhuett sett fra fjorden, og linene vil spenne opp på ryggen i en uharmonisk bue.

I konsekvensutredningen foreslås det at traseen trekkes i bakkant av Gjevenakken. Statnett har vurdert å justere traséalternativet over Gjevenakken nærmere konsesjonsgitt alternativ på sørsiden av Gjevenakken. Denne justeringen vil ifølge Statnett medføre ytterligere en mast midt i lia mellom Gjevenakken og fjorden, og vurderes som vanskelig av hensyn til tilgjengelighet og personssikkerhet. Statnett mener også en slik justering kan virke dominerende og peker på at det konsesjonssøkte alternativet over Gjevenakken er søkt i et direkte spenn fra fjorden og opp Gjevenakken. Statnett har derfor ikke ønsket å gå videre med en justering av dette alternativet.

Det andre alternativet fra Hundeidvik går noe lenger nord og møter eksisterende 132 kV ledning nordøst for Gjevenes. Den nye traseen vil være bedre for bebyggelsen ved Hundeidvik enn eksisterende 132 kV ledning. Konsekvensutredningen peker på saneringen av 132 kV ledningen ved Hundeidvik som en fordel ved saneringsalternativet.

Traseen for det nordligste alternativet fra Hundeidvik går videre i samme trasé som eksisterende ledning nede langs fjorden ved Gjevenes før det går i sørøstlig retning langs østsiden av Hjørundfjorden, og møter det andre omsøkte alternativet ved Klungregylet. På grunn av stålmaster og større dimensjoner, vurderer konsekvensutredningen at ledningen blir mer dominerende enn dagens 132 kV ledning. Avstanden til nærmeste bebyggelse ved Gjeveneset er omtrent 70 meter fra ledningens senterlinje.

Konsekvensutredning gir en svak preferanse for det nordlige alternativet, men det påpekes at ingen av alternativene er gode på denne strekningen. Fra Klungregylet følger traseen eksisterende 132 kV ledning på østsiden av Hjørundfjorden og krysser over fjorden noe sør for Molaupen og kommer i land på vestsiden av fjorden nord for Standalneset. Ny 420 kV ledning vil medføre noe breder hogstgater enn eksisterende 132 kV.

Ifølge konsekvensutredningen vil saneringsalternativet medføre en klar forbedring sammenlignet med konsesjonsgitt alternativ på denne strekningen. Forutsatt kamufleringstiltak på ny 420 kV langs østsiden av fjorden, mener konsekvensutredningen at tiltaket medfører en svak forbedring sammenlignet med dagens situasjon.

Konsekvensutredningen mener selve fjordspennet spenner så høyt over fjorden at både liner og spennbukker blir lite synlige. På vestsiden av fjorden følger traseen for saneringsalternativet eksisterende 132 kV ledning noe opp i lia mot Lågenipa før traseen svinger ned igjen mot vestsiden av Stavset og møter Statnetts nye justerte alternativ forbi Stavset.

Departementets vurderinger

Departementet mener saneringsalternativet gir en positiv effekt for bebyggelsen særlig ved Tjønes og ved Riksem. Departementet vil også peke på at konsesjonsgitt alternativ ikke krysser over fjorden på samme sted som eksisterende 132 kV; noe som innebærer større inngrep. Ved å sanere kryssingen av 132 kV ledningen oppnås en landskapsmessig gevinst. Etter departementets oppfatning vil saneringsalternativet også være positivt for bebyggelsen langs vestsiden av Sykkylvsfjorden.

De to alternative traseene ved Hundeidvik berører landskapet på ulike måter.

Departementet konstaterer at det sørligste alternativet over Gjevenakken vil være mer synlig, mens det nordlige alternativet vil gå nærmere bebyggelsen ved Hundeid og Gjevenes. Etter departementets oppfatning er det vanskelig å skille de to alternativene for temaet landskap.

Departementet mener den største fordelen ved saneringsalternativet vil være å føre ledningen på østsiden av Hjørundfjorden. Dette unngår både to kryssinger av Hjørundfjorden i tillegg til å være en klar forbedring for bebyggelsen langs vestsiden av fjorden.

Stavset til Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta

Saneringsalternativet vil følge en av de alternative traseene for luftledningsalternativet fra Stavset og frem til ny Ørsta transformatorstasjon ved Hovdenakk. Dette medfører at eksisterende 132 kV ledning som går gjennom Standaldalen, Øyadalen og Follestaddalen vil bli sanert frem til transformatorstasjonen på Haugen. Konsekvensutredningen mener dette har en stor positiv effekt, og fremhever særlig nærføringen ved Myklebustsætra.

Konsekvensutredningen rangerer saneringsalternativet for å være det beste alternativet for temaet landskap. Konsekvensgraden vurderes til middels negativ.

Departementets vurderinger

Departementet bemerker at saneringsalternativet har klare positive effekter for landskapet sammenlignet med luftledningsalternativet også for strekningen mellom Stavset og Hovdenakk transformatorstasjon.

Hovedalternativ 3: *Sjøkabel mellom Ørskog og Store Standal og luftledning fra Store Standal til Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)*

Sjøkabelalternativet innebærer at det legges sjøkabel mellom Ørskog og Store Standal i Ørsta. Denne strekningen er omtrent 40 km. Det må bygges ilandføringsanlegg ved Store Standal og i Ørskog. I Ørskog må det anlegges kabelhus, mens det ved Store Standal er nødvendig med et kabelhus i overgangen mellom sjø- og landkabel og et muffehus før ledningen går videre i luftledning. Fra kabelhuset i Ørskog er det søkt om

jordkabel inn til Ørskog transformatorstasjon. Ved Store Standal er det søkt om luftledning fra muffehuset og inn på konsesjonsgitt 420 kV luftledning. Statnett har søkt om tre ulike ilandføringsalternativer i Ørskog, mens det bare er søkt om ett alternativ ved Store Standal i Ørsta.

Selve sjøkabelen medfører ingen synlige landskapskonsekvenser. Ifølge konsekvensutredningen medfører de korte landkabeltraseene ved Store Standal og i Ørskog bare midlertidige inngrep. I Statnetts søknad fremgår det at kabeltraseen på land vil medføre omfattende inngrep i anleggsperioden. I utmark vil det være behov for en anleggsbredde på 10-15 meter for kabelgrøft, adkomstvei og mellomager av masse. Det må lages anleggsvei langs store deler av traseen som vil bli fjernet over dyrket mark når anlegget er ferdig.

Konsekvensutredningen vurderer omfanget av traséinngrepene som i høyden ubetydelige. De landskapsmessige konsekvensene fra luftledningen går inn på konsesjonsgitt alternativ ved Store Standal vil være de samme som ved luftledningsalternativet. De landskapsmessige konsekvensene ved sjøkabelalternativet består derfor først og fremst av kabelhus i Ørskog og kabelhus og muffeanlegg i Ørsta, samt luftledningen fra ilandføringsanlegg til konsesjonsgitt løsning. En utvidelse av transformatorstasjonene i Ørskog og Ørsta har en viss negativ effekt for landskapet, men etter departementets oppfatning vil den landskapsmessige konsekvensen av dette være liten.

Sjøkabelalternativet innebærer at eksisterende 132 kV mellom Haugen transformatorstasjon i Ørsta og Ørskog transformatorstasjon må bestå for å sikre forsyningen til Sykkylven og Stranda, i tillegg til å transportere kraftproduksjon fra området.

Ilandføringsanlegg i Ørskog

I Ørskog har Statnett søkt om tre alternative ilandføringssteder uten å prioritere mellom dem. Alternativene er Amdam, Prestøyrane og Skråvika. For alle disse alternativene må det bygges et kabelhus i skjøtet mellom sjø- og jordkabel. Kabelhuset vil inneholde oljepumper og tilhørende hjelpeanlegg. Kabelhuset vil være i størrelsesorden 150 til 200 kvadratmeter.

For alternativet Amdam vil det ifølge Statnetts søknad være aktuelt å ta sjøkabelen i land gjennom mikrotuneller frem til kabelhuset. Jordkabelen videre til Ørskog transformatorstasjon vil gå langs eksisterende veier og over jorder frem til Ørskog trafo. Den foreslåtte traseen er omtrent 3,6 km. lang. Ifølge Statnetts søknad er dette alternativet det foretrukne for temaet landskap.

Alternativet Prestøyrane innebærer at kabelen tas inn på grusstranda. For dette alternativet er kabelhuset tenkt plassert nede på stranda, og kabelhuset vil utformes som flere av de andre sjøhusene som allerede ligger her. Jordkabelen inn til Ørskog transformatorstasjon vil være omtrent 3,4 km. lang og vil passere flere bolighus.

Ifølge Statnetts søknad skiller alternativet Skråvika seg fra de andre ved at den i større grad enn de to andre alternativene går gjennom naturmark. Dette innebærer at inngrep i skogsterreng kan bli relativt omfattende. Kabelhuset er planlagt i skråningen litt ovenfor ilandføringsstedet. Jordkabelen inn til Ørskog transformatorstasjon vil være omtrent 3,2 km. lang.

Departementets vurderinger

Etter departementets vurdering vil de landskapsmessige konsekvensene i Ørskog først og fremst være av midlertidig karakter. De midlertidige inngrepene synes størst for alternativet i Skråvika. På lenger sikt er det etter departementets oppfatning små landskapsmessige forskjeller mellom de tre alternative ilandføringsstedene.

Ilandføringsanlegg ved Store Standal i Ørsta

Ved Store Standal går ledningen videre i luftledning. Det er derfor nødvendig med en muffestasjon. Statnett har utredet to alternative plasseringer av muffestasjonen. Det første alternativet er nede ved fjorden helt i nord av Store Standal. Dette alternativet har Statnett ikke omsøkt. Det andre alternativet som Statnett har omsøkt, ligger i et grustak omtrent 500 meter fra strandsonen på sørsiden av Store Standal. Det er behov for et kabelhus i strandkanten og jordkabel fra kabelhuset og frem til muffestasjonen.

Ifølge konsekvensutredningen er muffestasjonen plassert i den minst verdifulle delen av landskapet rundt Store Standal, og er til en viss grad skjermet mot bebyggelsen og fjorden. Konsekvensutredningen peker på at det er viktig at det beholdes en skjerming mellom muffeanlegget og bygda. Luftledningen inn mot muffestasjonen fra konsesjonsgitt alternativ går i to spenn noe som innebærer økt synlighet, men ifølge konsekvensutredningen får ledningen god bakgrunnsdekning i fjellsidene.

Ifølge konsekvensutredningen medfører sjøkabelalternativet middels negativ konsekvens for landskapet. Det er først og fremst luftledningen på strekningen Store Standal som gjør at konsekvensgraden blir middels. Muffestasjonen og kabeltraseene medfører små konsekvenser ifølge konsekvensutredningen.

Sjøkabelalternativet rangeres som det nest beste alternativet for temaet landskap.

6.3.2 Departementets vurderinger

Etter departementets oppfatning vil både saneringsalternativet og sjøkabelalternativet være bedre for landskapet enn konsesjonsgitt alternativ. Departementet mener sanering av eksisterende 132 kV ledningen vil være en klar forbedring sammenlignet med konsesjonsgitt alternativ. Dette gjelder spesielt for bebyggelsen langs eksisterende ledning og for å unngå av to luftledninger over Storfjorden, Sykkylvfjorden og Hjørundfjorden.

Med sjøkabelalternativet blir dagens situasjon landskapsmessig i hovedsak den samme mellom Ørskog og Store Standal. Fra Store Standal til Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta vil sjøkabelalternativet være dårligere enn saneringsalternativet på grunn av at ny 420 kV må bygges samtidig som eksisterende 132 kV beholdes.

For temaet landskap er konsesjonsgitt alternativ rangert som det dårligste i konsekvensutredningene med stor negativ konsekvens. Departementet er enig i konsekvensutredningens vurdering og foretrekker derfor saneringsalternativet foran sjøkabelalternativet for temaet landskap. Konsesjonsgitt alternativ er etter departementets oppfatning det dårligste alternativet for landskapet.

6.4 Naturmangfold

6.4.1 Beskrivelse og virkninger for de ulike alternativene

Hovedalternativ 1: *Konsesjonsgitt alternativ med andre omsøkte trasévalg mellom Ørskog transformatorstasjon og Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)*

Strekningen fra Ørskog transformatorstasjon til Riksem

Ved Gausneset i Ørskog går konsesjonsgitt alternativ nær hekkelokaliteter for fjellvåk, gråhegre, havørn og vandrefalk. For fjellvåk og gråhegre er konsesjonsgitt alternativ vurdert å ha liten verdi med liten negativ konsekvens. For havørn er alternativet vurdert å ha middels verdi og middels negativ konsekvens, mens verdien for vandrefalk er vurdert til stor verdi med stor negativ konsekvens. Den konsesjonsgitte traseen går også nær en hekkelokalitet for en rovfuglart vurdert til stor verdi med stor negativ konsekvens.

Påvirkningen på fugleartene vil i første rekke være økt kollisjonsrisiko. Departementet viser til at Statnett i brev av 16. november 2011 har foreslått bruk av fugleavvisere og at NVE i brev av 2. desember 2011 har sagt seg enig i dette. Departementet viser til at dette vil redusere sannsynligheten for fuglekollisjoner.

Traseen vil i dette området gå gjennom en lokalitet av kystfuruskog med innslag av edellauvskog. Dette er ikke rødlistede naturtyper. Det påpekes i konsekvensutredningen at forankringsmaster og et utvidet hogstbelte vil medføre omfattende arealbeslag innenfor eller like i overkant av lokaliteten. Konsekvensutredningen vurderer lokaliteten for å være av stor verdi og konsekvensen er vurdert til middels negativ. Det påpekes i konsekvensutredningen at leveområdet for fugleartene sannsynligvis vil svekkes gjennom hogst.

På vestsiden av Storfjorden vil konsesjonsgitt trasé gå innenfor funksjonsområdet for to lokaliteter av kongeørn. Verdien er i konsekvensutredningen vurdert som stor med middels negativ konsekvens. Selv om traseen går delvis parallelt med eksisterende 132

kV, vil ny 420 kV ifølge konsekvensutredningen medføre en betydelig økt kollisjonsrisiko.

Det nordligste omsøkte alternativet ved Vindsneset vil ligge høyere i terrenget ved Søvikhornet, og vil komme nærmere en hekkelokalitet av kongeørn med stor verdi.

I fjordlia på vestsiden av Storfjorden vil konsesjonsgitt trasé gå gjennom et viktig vinterbeiteområde for hjort. Ifølge konsekvensutredningen er kraftledningen planlagt i overkant av beiteområdet, og vil ikke bryte med kjente trekkruter til eller fra vinterbeiteområdet. Konsekvensutredningen anser det usikkert om tiltaket vil innskrenke det samlede beitearealet på grunn av hogst under ledningen eller redusere kvaliteten av det gjenværende. Det vises til at hogst i enkelte tilfeller kan medføre en kvalitetsforbedring av beitet, selv om tresjiktet lokalt kan ha betydning for snødybden og tilgjengeligheten av beitet. Konsekvensutredningen vurderer lokaliteten for å være av middels verdi med liten negativ konsekvens.

Nord for Andestadvatnet berører konsesjonsgitt alternativ og det omsøkte alternativet som går nord for Søvikhornet et funksjonsområde/yngleområde for orrfugl av middels verdi. Før kryssingen av Andestadvatnet skjærer konsesjonsgitt trasé gjennom et vinterbeite for hjort av stor verdi.

To av de omsøkte alternativene krysser gjennom Rømerhornsheiane naturreservat. Naturreservatet er et myrreservat av stor verdi og er ifølge naturbase.no dominert av bakkemyr, men inneholder også innslag av flatmyr og øyblandingsmyr. Formålet med vernet er å ta vare på et bakkemyrområde med verdi som nasjonalt typeområde. I konsekvensutredningen pekes det på at reservatet ikke nødvendigvis vil bli direkte berørt hvis det tas nødvendig hensyn i anleggsfasen slik at terrengskade og drenering av myrområdet unngås. I konsekvensutredningen er tiltaket vurdert å ha middels negativ konsekvens for lokaliteten.

Ifølge Statnett vil traseen fra Saudskaret og videre gjennom Rømerhornsheiane medføre fire mastepunkter i naturreservatet. Alternativt kan Statnett tilpasse traseen slik at det er behov for to eller tre master i reservatet, men da blir mastene liggende i sillhuett. Både Statnett og NVE vurderer en slik justering som uheldig. Det vil også være nødvendig å bruke gravemaskin i forbindelse med anleggsarbeidet.

Ved trasévalget forbi Aurdal mener NVE det ikke er noen grunn til å legge traseen gjennom naturreservatet når det finnes aktuelle alternativer.

Det er også en myrlokalitet noe lenger sørøst i konsesjonsgitt trasé ved Heiane. Dette er en lokalitet av intakt høgmyr av stor verdi, og består ifølge naturbase.no av både nedbørsmyr og jordvannmyr med mange undertyper slik som planmyr, øyblandingsmyr, flatmyr, bakkemyr, høymyr og terrengdekkende myr. Forekomsten inngår i naturtypekategorien "kystnedbørsmyr". Dette er en naturtype som er klassifisert som truet på rødlisten for naturtyper. Det er registrert totalt 108 lokaliteter

av intakt høgmyr i Norge. I Møre og Romsdal fylke er det registrert 17 lokaliteter av høgmyr, hvorav 6 er vernet.

Det fremgår av konsekvensutredningen at traseen over en strekning på over 1 km. vil krysse gjennom lokaliteten noe som forutsetter en eller flere master innenfor lokaliteten. I anleggsfasen vil barmarkskjøring og mastefundamentering kunne påvirke hydrologien i myren. Konsekvensutredningen anslår betydningen til middels negativ konsekvens for lokaliteten.

Ved Riksem vil konsesjonsgitt trasé passere nær en lokalitet av gråhegre. Verdien er vurdert som liten med middels negativ konsekvens.

Departementets vurderinger

Departementet konstaterer at ledningen vil ha negative virkninger for lokaliteten av kystfuruskog ved Gausneset i Ørskog. Departementet vil peke på at dette ikke er en rødlistet naturtype.

Departementet viser til at den konsesjonsgitte traseen på denne strekningen kan få negative konsekvenser for fuglelivet. Dette gjelder særlig på vestsiden av Storfjorden hvor ledningen vil berøre viktige funksjonsområder for kongeørn. Det nordligste alternativet ved Vindsneset, som vil gå på nordsiden av Søvikhornet, vil være dårligere for fuglelivet enn den sørøstlige traseen.

Departementet bemerker at virkningen for hjortevilt på denne strekningen er usikker, men at konsekvensen i alle tilfeller vil være liten.

Frem til Fagrefjellet er det flere ulike traséalternativer. To av alternativene berører Rømerhornsheiane naturreservat. Det sørligste alternativet fra sør for Litlevatnet og alternativet som krysser gjennom det nordvestre hjørnet av lokaliteten kan komme i konflikt med verneverdiene i reservatet.

Strekningen Riksem – Hovdenakk

Fra Riksem går traseen nordover langs Sykkylvsfjorden og vil tangere et yngleområde for orrfugl og storfugl vurdert til å være av middels verdi med liten negativ konsekvens. Traseen vil også komme nær en annen artsforekomst av middels verdi med liten negativ konsekvens.

På østsiden før traseen krysser over Hjørundfjorden vil traseen gå i nærheten av hekkelokaliteter for havørn og vandrefalk. Lokalitetene av havørn er vurdert å være av middels verdi med liten negativ konsekvens, mens forekomsten av vandrefalk ifølge konsekvensutredningen har stor verdi og stor negativ konsekvens.

Konsjonsgitt trasé vil på vei sørover mot Gjevenes skjære gjennom et viktig vinterbeite for hjort og komme i konflikt med etablerte trekktruter. Ifølge konsekvensutredningen

er lokaliteten av stor verdi, og kraftledningen vil kunne innskrenke det samlede vinterbeitearealet på grunn av hogst. Dette vil redusere kvaliteten av det gjenværende arealet. Konsekvensutredningen vurderer likevel konsekvensen for lokaliteten for å være liten negativ.

Før kraftledningen krysser Hjørundfjorden går traseen gjennom Gjevenesstranda naturreservat. Formålet med vernet er å ta vare på en nær urørt fjordli med varmekjær skogsvegetasjon med det naturlige plante- og dyrelivet og med alle de naturlige økologiske prosessene. Lokaliteten er en relativt stor lokalitet av naturtypen ”rik edellauvskog”. Ifølge konsekvensutredningen vil flere forankringsmaster og et utvidet ryddebelte medføre omfattende arealbeslag. I konsekvensutredningen fremgår det likevel at tiltaket ikke vil berøre kvalitetene hvis lokaliteten ikke blir direkte fysisk påvirket ved for eksempel bygging av anleggsveier eller kjøreskader. Konsekvensutredningen vurderer lokaliteten for å være av stor verdi med liten negativ konsekvens.

På vestsiden av Hjørundfjorden kommer traseen i berøring med funksjonsområder for kongeørn av stor verdi og middels negativ konsekvens. Traseen vil også komme i berøring med funksjonsområder for en annen rovfuglart med stor verdi og middels negativ konsekvens.

Traseen går videre sørover langs vestsiden av Hjørundfjorden og blir ifølge konsekvensutredningen liggende forholdsvis nær en hekkelokalitet for kongeørn på østsiden av fjorden. Lokaliteten er vurdert å ha stor verdi med middels negativ konsekvens.

Innover Standaldalen går traseen nær en hekkelokalitet av kongeørn med stor verdi og middels negativ konsekvens. Konesjonsgitt trasé berører også en annen hekkelokalitet av kongeørn lenger nord med stor verdi og middels negativ konsekvens, i tillegg til en annen rovfuglart med stor verdi og middels negativ konsekvens. De to sistnevnte lokalitetene ligger nærmere de andre omsøkte alternativene på denne strekningen. Konesjonsgitt og omsøkte alternativer samles nord for Åmsnipa nær en hekkelokalitet for rovfugl av stor verdi og middels negativ konsekvens. Ned til Hovdenakk transformatorstasjon berører både konesjonsgitt trasé og det andre omsøkte alternativet funksjonsområder for rovfugl av stor verdi med middels negativ konsekvens.

Ved Åmsnipa går både konesjonsgitt alternativ og det andre omsøkte alternativet gjennom en myrlokalitet av middels verdi. Det påpekes i konsekvensutredningen at hvis det planlegges mastepunkter innenfor myrlokaliteten, vil hydrologien kunne endres og kvalitetene svekkes. Terrengekjøring i anleggsperioden kan også være skadelig for lokaliteten. I konsekvensutredningen vurderes tiltaket å medføre liten negativ konsekvens for myrlokaliteten.

Kraftledning med tilhørende ryddebelte gjennom myrlokaliteten ved Åmsnipa vil påvirke et yngleområde for orrfugl negativt, og kraftledningen vil medføre kollisjonsfare. Konsekvensutredningen vurderer lokaliteten for å ha middels verdi og konsekvensen er vurdert til middels negativ.

Konfliktformen for fugl mellom Riksem og Hovdenakk transformatorstasjon er ifølge konsekvensutredningen kollisjonsrisiko og anleggsforstyrrelse.

Også nord for nye Hovdenakk transformatorstasjon krysser traseen gjennom et vinterbeiteområde for hjort. Det påpekes i konsekvensutredningen at krav til hogst vil påvirke lokaliteten og dessuten representere en barriere, fragmentere beiteområdet og svekke lokalitetens betydning som vinterbeite. Lokaliteten vurderes å være av middels verdi med liten negativ konsekvens.

Departementets vurderinger

Frem til Standaldalen vil konsesjonsgitt luftledning få negative konsekvenser for fuglelivet. Dette gjelder spesielt før kryssingen av Hjørundfjorden hvor fuglearter vil kunne bli påvirket negativt. Fra Standaldalen og ned til Hovdenakk transformatorstasjon vil flere lokaliteter bli negativt påvirket. Det sørligste alternativet ved Myklebustsætra går noe nærmere en lokalitet av kongeørn, mens det nordligste alternativet fra Myklebustsætra går noe nærmere lokaliteter av andre rovfuglarter. Alle alternativene går i nærheten av fuglelokaliteter i dette området. Etter departementets oppfatning er det små forskjeller i de ulike traseenes påvirkning på fuglelivet.

Ved Åmsnipa går den vestligste traseen noe nærmere fuglelokaliteter enn det østligste alternativet. Departementet mener derfor det østligste alternativet ved Åmsnipa er marginalt bedre for fuglelivet.

Departementet konstaterer at kraftledningen kan få negative konsekvenser for hjortevilt flere steder på denne strekningen. Departementet mener likevel at konsekvensen vil være liten.

Etter departementets oppfatning kan ledningen komme i konflikt med verneverdiene i Gjevenesstranda naturreservat.

For alternativene ved Åmsnipa bemerker departementet at det østligste alternativet påvirker myrlokaliteten mindre enn det vestligste alternativet.

Hovedalternativ 2: *Sanering av 132 kV mellom Ørskog og Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)*

Generelt vil saneringsalternativet være bedre for fuglelivet enn konsesjonsgitt alternativ på grunn av at det kun går én 420 kV ledning på strekningen istedenfor både en 420 kV- og en 132 kV ledning. Øvrige hovedforskjeller mellom konsesjonsgitt

luftledningsalternativ og saneringsalternativet er ny transformatorstasjon i Sykkylven og at ledningen vil bli lagt på østsiden av Hjørundfjorden i traseen for eksisterende 132 kV ledningen.

Etter departementets oppfatning vil ny transformatorstasjon i Sykkylven være uten betydning for fuglelivet. Sammenlignet med luftledningsalternativet er det derfor ledningen på østsiden av Hjørundfjorden som vil kunne ha betydning.

Ifølge konsekvensutredningen vil en ledning på østsiden komme lenger unna funksjonsområder for kongeørn av stor verdi og middels negativ konsekvens og en annen rovfuglart med stor verdi og middels negativ konsekvens.

Konsekvensutredningen fremhever den sistnevnte rovfuglarten som en utsatt art.

På den annen side vil 420 kV ledningen med saneringsalternativet komme nærmere en annen lokalitet av kongeørn og en lokalitet av vandrefalk.

Det fremheves i konsekvensutredningen at sammenlignet med luftledningsalternativet, vil vinterbeitet for hjort på vestsiden av Hjørundfjorden unngås. Luftledningen for saneringsalternativet på østsiden av Hjørundfjorden vil på samme måte som eksisterende 132 kV gå gjennom et beiteområde for hjort av middels verdi. Ryddebeltet blir noe bredere for ny 420 kV enn for eksisterende 132 kV. Etter departementets oppfatning vil en eventuell konsekvens av saneringsalternativet for hjortevilt sammenlignet med dagens situasjon være liten.

Saneringsalternativet forutsetter en ny transformatorstasjon i Sykkylven.

Transformatoralternativet Heiane berører en myrlokalitet. Denne myrlokaliteten er nærmere beskrevet under hovedalternativ 1 ovenfor. Ifølge konsekvensutredningen er myrområdet stort og bare mindre deler av myrområdet vil bli berørt, men det pekes på at særlig en adkomstvei frem til myren trolig kan endre dreneringen for større deler av myren. Dette kan medføre økt oppslag av busker og trær, og vil ha effekt på artsmangfoldet. Omleggingen av 132 kV til Stranda vil også medføre at noe areal vil gå tapt.

Ifølge konsekvensutredningen er myrlokaliteten av stor verdi, og konsekvensutredningen vurderer alternativet Heiane til å få stort omfang med stor til svært stor negativ konsekvens. I konsekvensutredningen foreslås det å justere traseen for adkomstveien slik at denne knyttes til gårdsvei sørøst for Grebstadstølen. Dette vil ifølge konsekvensutredningen begrense inngrepet i myrlokaliteten.

Statnett ønsker ikke dette alternativet på grunn av nærhet til Grebstadstølen, brattere terreng som fører til mer skjæringer og fyllinger og fare for steinsprang og snøskred som følge av nærhet til den bratte fjellsiden mot Borgundkollen. Statnett påpeker at samlokalisering av kraftledningstrasé og adkomstvei til transformatorstasjon vil være hensiktsmessig. Konsekvensutredningens foreslåtte alternativ vil koste 5-6 millioner kroner mer enn Statnetts foreslåtte alternativ. NVE har i sin innstilling fremhevet

fordelene ved samlokalisering av adkomstvei og kraftledningstrasé, samt inngrep i terrenget og støtter Statnetts vurdering.

Transformatorplassering i Aurdal vil ifølge konsekvensutredningen ikke komme i konflikt med registrerte naturtyper. En transformatorstasjon i Vikedalen vil medføre at 132 kV ledningen til Stranda må legges om, og en ny kraftledning vil krysse myrområdet Heiane. Dette vil medføre tap av mindre areal på grunn av etablering av master. Både plassering av transformatorstasjonen i Aurdalen og Vikedalen er vurdert å ha liten negativ konsekvens for biologisk mangfold.

Konsekvensutredningen vurderer Aurdalen for å være det beste alternativet for temaet biologisk mangfold, Vikedalen er vurdert som det nest beste alternativet, mens Heiane er rangert som nummer tre.

Den andre vesentlige forskjellen fra saneringsalternativet er ledningstraseen på østsiden av Hjørundfjorden. På østsiden av Hjørundfjorden går ledningstraseen gjennom naturreservatet Gjevenesstranda som ifølge konsekvensutredningen har stor verdi. Naturreservatet er vernet for å ta vare på en nær urørt fjordli med varmekjær skogsvegetasjon med det naturlige plante- og dyrelivet og med alle de naturlige økologiske prosessene. Sammenlignet med dagens situasjon innebærer saneringsalternativet en noe kraftigere dimensjonert ledning med større ryddebelt. Ryddebelt vil øke fra 25 meter til 40 meter ved bruk av standard portalmast, og fra 25 meter til 30 meter hvis tårnmaster benyttes. Ifølge NVE har Statnett signalisert at de ønsker å bruke tårnmaster fordi dette vil gi minst arealbeslag.

Statnett skriver i søknaden at dersom det gis konsesjon til traseer som berører naturreservatet vil Statnett søke om dispensasjon fra verneforskriften.

Konsekvensutredningen for biologisk mangfold skiller ikke mellom de to traséalternativene ved Hundeidvik, men anbefaler likevel at vestligste alternativet som benytter eksisterende 132 kV trasé benyttes så langt det er mulig.

Hovedalternativ 3: *Sjøkabel mellom Ørskog og Store Standal og luftledning fra Store Standal til Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)*

Sjøkabelalternativet vil følge konsesjonsgitt luftledning mellom Ørsta og Store Standal. Mellom Store Standal og Ørskog transformatorstasjon blir situasjonen den samme som dagens situasjon for fuglelivet, selv om sjøkabelalternativet kan medføre noe forstyrrelse for sjøfugl. I konsekvensutredningen påpekes det at luftledningen fra muffestasjonen ved Store Standal og frem til konsesjonsgitt alternativ vil kunne medføre en generell økning i kollisjonsfare for fugl. Dette gjelder særlig vannfugl som følger vassdraget.

Ilandføringsanlegg Store Standal

Ilandføringsanlegget ved Store Standal vil ifølge konsekvensutredningen ikke komme i konflikt med naturtypelokaliteter.

Ilandføringsanlegg Ørskog

Ifølge Statnetts søknad er områdene rundt ilandføringsalternativet Amdam registrert som leveområder for hjort og rådyr, mens en del våtmarksfugl holder til ved Lisetvatnet noen hundre meter vest for kabeltraseen. I anleggsfasen kan disse bli forstyrret, men i driftsfasen vil konsekvensene være ubetydelige.

For ilandføringsalternativet Skråvika vil kabeltraseen kunne komme i konflikt med naturenger ved gården Øvre Vold. Ifølge Statnetts søknad er det forekomster av sårbar flora her.

Det påpekes i konsekvensutredningen at på strekningen fra Ørskog transformatorstasjon og ned til sjøen vil kabelen legges i grøft. Denne går delvis i skog og krysser dyrket mark ved Vallbøen. Det er funnet rødlistede planter knyttet til gamle naturenger i dette området, og konsekvensutredningen mener det er potensiale for flere slike lokaliteter i området selv om kjente lokaliteter ikke blir berørt.

For ilandføringsalternativet Amdam ligger det ifølge Statnetts søknad en viktig, rik edelløvskog rett øst for landtaket, mens det rett vest for landtaket er en viktig lokalitet av kystfuruskog. Ifølge Statnett vil boring opp fra sjøen trolig forhindre inngrep i disse lokalitetene, og kabelhus og eventuelle boremasser forutsettes lagt utenfor disse lokalitetene.

Sjøkabelen

Ifølge Statnetts søknad vil de negative konsekvensene av selve sjøkabelen knyttes til direkte arealbeslag, i tillegg til eventuelle skader påført naturmiljøet under anleggsfasen. I driftsfasen vil kablene avgi varme til omgivelsene som ifølge Statnett, kan medføre en økning i biologisk aktivitet med tilhørende økt forbruk av oksygen. Etter Statnetts vurdering vil temperaturøkningen være av lokal karakter, og vurderes ikke å ha noen negativ effekt på det marine økosystemet som helhet.

Magnetfelt kan potensielt påvirke fisk og andre sjødyr som befinner seg nær kabelen. I konsekvensutredningen påpekes det at på generelt grunnlag er magnetfelt fra en enleder sjøkabel med kobberarmoring er liten sammenlignet med en jordkabel. Ifølge konsekvensutredningen er det resulterende magnetfeltet svært lite på utsiden av kabelen. Ifølge Statnett vil kablene ikke avgi støy til omgivelsene.

Statnett påpeker at det ved Magerholm på nordsiden av traseen gjennom Storfjorden, er registrert et særpreget marinbiologisk område med rikt fiskeliv, svamper og koraller. Avgrensningen av området er usikkert, men i motsetning til sjøkablene som planlegges installert på bløtbunn, er svamper og koraller erfaringsmessig knyttet til hardbunn.

Statnett anser på denne bakgrunn de negative konsekvensene for dette området som ubetydelige både i anleggsperioden og i driftsperioden.

Statnett opplyser at sjøkabeltraseen ikke vil berøre viktige forekomster av koraller i tiltaksområdet, men påpeker at enkelte rødlistede korallarter er vanlig forekommende i fjordene på vestlandet. Denne typen koralllokalteter eksisterer ikke i bløtbunnsområdene hvor kablene er søkt lagt, men Statnett utelukker ikke at disse kan finnes langs fjordsidene. Det kan derfor ikke utelukkes at kabellegging kan skade korallene. Statnett mener direkte kontakt vil medføre en negativ konsekvens for koraller lokalt, men ikke regionalt eller nasjonalt.

Det er registrert sjøfugllokalteter langs Storfjorden og Hjørundfjorden. Statnett påpeker at sjøkabeltraseen er søkt i midten av fjorden og at avstanden til fuglelokalteter er stor med unntak av passeringen av Skråvikskjæra som passerer med 150-200 meters avstand. I anleggsfasen vil ikke fartøyer som brukes til å legge kabler påvirke sjøfugl mer enn annen skipsfart, og i driftsfasen vil ikke sjøkabelen ha noen betydning for fugl.

Selv om det er registrert oter i området, forventer ikke Statnett noen konflikt mellom installasjon og drift av kablene og tilstedeværelsen av oter.

For de to ilandføringsalternativene i Ørskogvika, vil sjøkabeltraseen gå i utkanten av et gytefelt for lange og krysse gjennom et gytefelt for torsk. Ilandføringsalternativet ved Amdam unngår alle kjente gyteområder. Statnett legger til grunn at kabelinstallasjon i gyteperioden kan ha negative virkninger for gytingen. Dersom kabelinstallasjonen gjennomføres etter gyteperioden vil installasjonen etter Statnetts vurdering ikke ha betydning for gytingen. Det forventes ingen negativ konsekvens for gytefeltene i driftsfasen.

Ved skade som fører til lekkasje vil oljekabler kunne slippe ut noe olje. Dette kan ifølge Statnett medføre tilsøling og skade vannfugl. Mineraloljen er imidlertid tyntflytende og brytes ned nokså raskt. Skader som medfører oljesøl skjer sjelden. Statnett viser til at for sjøkabelanleggene i Oslofjorden som har vært i drift i 40 år, har kabelskader forekommet tre ganger.

Sjøkabelen vil ifølge Statnett gå gjennom en del av Storfjorden som i DN håndbok nr. 19 er definert som naturtype "Spesielt dype fjorder". Den berørte delen av denne naturtypen er gitt verdien B, viktig. I Statnetts søknad fremgår det at sjøkabler i dette miljøet som er et bløtbunnsmiljø, vil fungere som et hardbunns habitat. Dette kan resultere i at enkelte hardbunnsarter kan etablere seg i området, noe som anses som en negativ endring av det spesielle dypvannsområdet. Statnett anser imidlertid området som blir berørt som lite sammenlignet med det totale arealet, og effekten er vurdert som ubetydelig.

6.4.2 Departementets vurderinger

Departementet viser til konsekvensutredningen som vurderer sjøkabelalternativet til å være det beste alternativet for biologisk mangfold med liten negativ konsekvens. Saneringsalternativet med og uten sanering av transformatorstasjon på Haugset er rangert som henholdsvis nest beste- og tredje beste alternativ med middels til liten negativ konsekvens. Konesjonsgitt luftledningsalternativ er rangert som det dårligste alternativet for biologisk mangfold med middels negativ konsekvens.

Departementet bemerker at plassering av ny transformatorstasjon i Sykkylven på Heiane vil være dårligere for biologisk mangfold enn alternativene Aurdalen og Vikedalen på grunn av myrlokaliteten på Heiane.

6.5 Inngrepsfrie områder (INON)/Verneområder

6.5.1 Beskrivelse og virkninger for de ulike traseene

Strekningen fra Ørskog transformatorstasjon til Grepstadstølen

Mellom Ørskog transformatorstasjon og Grepstadstølen vil NVEs konsesjonsgitte luftledningsalternativ medføre reduksjon av INON-områder sone 2 på omtrent 1,46 km². Omsøkt luftledningstrasé over Søvikhornet etter kryssingen av Storfjorden og videre i konsesjonsgitt trasé vil medføre tap av INON-områder sone 2 på omtrent 2,75 km². Alternativt omsøkt trasé over Litlevatnet og videre i sørvestlig retning gjennom Rømerhornsheiane og videre til Grepstadstølen vil redusere INON-områder sone 2 med om lag 1,62 km². Det omsøkte alternativet som går over Litlevatnet, deretter nordvestover i retning konsesjonsgitt alternativ og videre i sørvestlig retning gjennom det sørvestlige hjørnet av Rømerhornsheiane frem til Grepstadstølen vil innebære tap av INON-områder sone 2 i størrelsesorden 1,15 km².

Saneringsalternativet vil medføre samme tap av INON-områder som luftledningsalternativet på denne strekningen.

Sjøkabelalternativet vil ikke medføre reduksjon av INON-områder mellom Ørskog transformatorstasjon og Grepstadstølen.

To av de omsøkte traseene på strekningen for luftledningsalternativet og saneringsalternativet går gjennom Rømerhornsheiane naturreservat. Formålet med vernet er å ta vare på et bakkemyrområde med verdi som nasjonalt typeområde. Begge de to traseene gjennom reservatet forutsetter mastepunkter i reservatet. Departementet konstaterer at disse traseene kan komme i konflikt med verneverdiene.

Strekningen fra Grepstadstølen til Megarden

Mellom Grepstadstølen og Megarden vil konsesjonsgitt alternativ medføre reduksjon av INON-områder på omtrent 0,17 km².

Saneringsalternativet vil medføre at eksisterende 132 kV ledning over Heiane saneres. Dette innebærer at omtrent 0,03 km² av INON-områder sone 2 gjenvinnes sammenlignet med konsesjonsgitt alternativ. Saneringsalternativet innebærer at det må bygges ny transformatorstasjon i Sykkylven. Plassering av transformatorstasjonen på Heiane vil medføre at 0,21 km² INON-områder sone 2 går tapt. Plassering av stasjonen i Aurdalen eller Vikedalen vil ikke medføre tap av INON-områder.

Omleggingen av 132 kV ledningen til Stranda vil for alternativet Heiane medføre tap av 0,09 km² INON-områder sone 2 i tillegg til tapet av INON-området som følge av selve transformatorstasjonen og 420 kV ledningen. For alternativet Vikedalen vil tap av INON-områder sone 2 øke med omtrent 0,16 km² i tillegg til tapene som 420 kV ledningen medfører.

Sjøkabelalternativet medfører ikke tap av INON-områder.

Strekningen fra Megarden til Store Standal

Konsesjonsgitt alternativ på strekningen mellom Megarden og Store Standal vil medføre tap av INON-områder sone 1 på omtrent 0,05 km² og INON-områder sone 2 på omtrent 2,34 km².

Saneringsalternativet vil ikke medføre tap av INON-områder, mens sjøkabelalternativet vil medføre tap av INON-områder sone 2 på omtrent 0,07 km².

Med konsesjonsgitt alternativ og med saneringsalternativet vil traseen berøre Gjevenesstranda naturreservat. Formålet med vernet er å ta vare på en nær urørt fjordli med varmekjær skogsvegetasjon med det naturlige plante- og dyrelivet og med alle de naturlige økologiske prosessene.

Konsesjonsgitt alternativ går gjennom naturreservatet i nord før ledningen krysser Hjørundfjorden. Saneringsalternativet vil krysse gjennom reservatet fra nord til sør i eksisterende 132 kV trasé. Med tårnmaster vil dette medføre en utvidelse av ryddebelte fra 25 meter til 30 meter.

Strekningen mellom Store Standal og Ørsta

Mellom Store Standal og Ørsta vil NVEs konsesjonsgitte alternativ medføre reduksjon av INON-områder sone 2 på omtrent 7,06 km². Det nordvestligste alternativet fra sør for Myklebustsætra som går nede i dalen nærmest bebyggelsen vil medføre tap av INON-områder sone 2 på 1,35 km². Alternativet som går på vestsiden av Sandhornet på østsiden av dalen og som møter det vestligste alternativet nord for Åmsnipa medfører reduksjon av INON-områder i størrelsesorden 2,89 km² på denne strekningen. Det er ingen forskjell mellom konsesjonsgitt alternativ, saneringsalternativet og sjøkabelalternativet vedrørende tap av INON-områder på denne strekningen.

6.5.2 Departementets vurderinger

Departementet bemerker at sjøkabelalternativet medfører minst reduksjon av INON-områder. Saneringsalternativet vil medføre mindre reduksjon av INON-områder enn konsesjonsgitt alternativ og berører ikke INON-områder sone 1. Det vil være små forskjeller vedrørende tap av INON-områder for de ulike traséalternativene mellom Ørskog transformatorstasjon og Store Standal. Av luftledningstraseene vil likevel NVEs konsesjonsgitte alternativ være noe bedre enn alternativene på strekningen.

Fra Store Standal vil konsesjonsgitt alternativ medføre større reduksjon av INON-områder enn de to andre omsøkte alternativene på strekningen.

Departementet konstaterer at alle alternativer vil medføre tap av INON-områder, men ingen av alternativene vil medføre tap av villmarksområder. INON-områder sone 1 vil bare marginalt bli redusert med konsesjonsgitt alternativ. INON-områder sone 1 vil ikke bli redusert med saneringsalternativet og sjøkabelalternativet.

Departementet bemerker at to av traséalternativene for luftledningsalternativet og saneringsalternativet kan komme i konflikt med verneverdiene i Rømerhornsheiane naturreservat. Konsesjonsgitt alternativ og saneringsalternativet kan også komme i konflikt med verneverdiene i Gjevenesstranda naturreservat.

6.6 Forholdet til bebyggelse

6.6.1 Beskrivelse og virkninger for de ulike traséene

Hovedalternativ 1: *Konsesjonsgitt alternativ med andre omsøkte trasévalg mellom Ørskog transformatorstasjon og Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)*

Ifølge NVEs vedtak er det ved Høghaugen i Ørskog en fritidsbolig som ligger omtrent 70 meter fra kraftledningens senterlinje. Ved Veltsætra/Vindsnesrørne nær fjordspennmastene på Vindsneset på østsiden av Storfjorden, vil en hytte ligge omtrent 20 meter fra senterlinjen til konsesjonsgitt alternativ. I tilleggssøknaden fra april 2011 har Statnett søkt om en justert trasé slik at avstanden til hytta blir over 100 meter. Nordligste omsøkte alternativ går 100 meter fra Veltsætra/Vindsnesrørne.

Ved Riksem vil ledningens senterlinje komme nærmere enn 100 meter fra bolighus. Nærmeste bolighus er opplyst å være 80 meter fra ledningens senterlinje. Basert på forventet gjennomsnittlig belastning på 500 MW vil nærmeste bolighus ved Riksem ligge under utredningsnivået for elektromagnetiske felt på 0,4 μ T.

Også ved Ytre Standal vil ledningens senterlinje ligge nærmere enn 100 meter fra nærmeste bolighus. Det er opplyst at ett hus vil ligge omtrent 70 meter fra senterlinjen, mens tre fritidsboliger blir liggende mellom 35 meter og 65 meter fra senterlinjen.

Det er også en fritidsbolig omtrent 70 meter fra senterlinjen ved Ystenesdalen. Ved Øyadalen er det tre fritidsboliger som ligger 80-85 meter fra senterlinjen fra vestligste omsøkte alternativ. Ved Myklebust i Follestadalen vil en fritidsbolig bli liggende omtrent 20 meter fra senterlinjen dersom vestligste omsøkte alternativ velges. Det er kun bolighuset ved Ytre Standal som kommer i konflikt med den anbefalte utredningsgrensen.

Hovedalternativ 2: *Sanering av 132 kV mellom Ørskog og Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)*

Saneringsalternativet innebærer at eksisterende 132 kV med tilhørende magnetfelt vil bli fjernet. Basert på en gjennomsnittlig effektbelastning på 100 MW og forutsatt at linene henger 15 meter over bakken, vil utredningsnivået på 0,4 μ T ligge omtrent 40 meter fra 132 kV ledningens senterlinje ifølge søknaden. Ifølge Statnett ligger 5 helårsboliger, 9 fritidsboliger og 32 andre bygg i en slik avstand at det skulle vært utredet tiltak dersom 132 kV ledningen hadde vært oppført i dag.

Statnett påpeker i søknaden at det ved innføringen til Haugen, i Follestadalen og ved Sykkylvsfjorden ligger flere boliger i nærheten av ledningen. I Standaldalen går 132 kV ledningen gjennom et hytteområde. Statnett mener den beste løsningen med hensyn til nærføring til bebyggelse er å legge ny 420 KV ledning på østsiden av Hjørundfjorden der det ikke er bebyggelse.

For de deler av strekningen hvor saneringsalternativet følger traseen til konsesjonsgitt luftledning vil virkningene for bebyggelse i hovedsak bli de samme som for konsesjonsgitt luftledning. Sanering av eksisterende 132 kV ledning vil imidlertid redusere det elektromagnetiske feltet noe sammenlignet med konsesjonsgitt alternativ.

Det omsøkte alternativet som går nærmest bebyggelsen ved Gjevenes, vil ifølge Statnetts søknad holde en avstand fra nærmeste hus til ledningens senterlinje på omtrent 70 meter. Basert på forventet gjennomsnittslast vil dette huset ligge innenfor utredningsgrensen på 0,4 μ T. Med saneringsalternativet unngås nærhet til boliger og fritidsbebyggelse på vestsiden av Hjørundfjorden. Ledningen vil komme i land sør for Ytre Standal, og nærføringen ved Ytre Standal som den konsesjonsgitte løsningen medfører vil unngås med saneringsalternativet.

Hovedalternativ 3: *Sjøkabel mellom Ørskog og Store Standal og luftledning fra Store Standal til Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)*

På strekningen mellom Store Standal og Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta vil virkningene av sjøkabelalternativet være det samme for bebyggelsen som konsesjonsgitt luftledning. Fra Ørskog transformatorstasjon til Store Standal er det ikke opplyst at sjøkabelalternativet vil medføre at utredningsgrensen for elektromagnetiske felt overskrides. Dette innebærer blant annet at nærføringen ved Riksem og ved Ytre Standal unngås med sjøkabelalternativet.

6.6.2 Departementets vurderinger

Departementet bemerker at det er flere bolighus og fritidsboliger som vil bli liggende nær konsesjonsgitt alternativ, men ingen av disse ligger over utredningsgrensen. Av hensyn til hytta ved Veltsætra/Vindsnesrørne mener departementet at det justerte alternativet fra tilleggsøknaden fra 2011 er bedre enn konsesjonsgitt alternativ.

Saneringsalternativet og sjøkabelalternativet vil være bedre for bebyggelsen særlig på vestsiden av Hjørundfjorden. For saneringsalternativet bemerker departementet at det sørligste traséalternativet fra Hundeid er bedre for bebyggelsen enn det nordligste alternativet som går nær bebyggelsen ved Gjevenes. For den nordlige traseen vil ett hus ved Gjevenes vil bli liggende over utredningsgrensen.

6.7 Friluftsliv, reiseliv/turisme og fritidsboliger

6.7.1 Innledning

Konsekvensutredningen peker på at sunnmørsalpene er et mye brukt turområde både lokalt og nasjonalt. Det finnes en rekke stier, turruter, fiskeplasser, jaktområder med mer.

6.7.2 Beskrivelse og virkninger

Hovedalternativ 1: *Konsesjonsgitt alternativ med andre omsøkte trasévalg mellom Ørskog transformatorstasjon og Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)*

Strekningen mellom Ørskog transformatorstasjon og Riksem

Friluftsliv

På strekningen mellom Ørskog transformatorstasjon og Riksem er konsesjonsgitt trasé i konsekvensutredningen vurdert som middels negativ for friluftsliv. Det pekes på at traseen er lagt i utkanten av lokalt viktige friluftsområder i Sykkylven. I Sykkylven er området ved Rømerhornsheiane vurdert som et viktig friluftsområde.

Reiseliv/turisme

Den konsesjonsgitte traseen krysser over Storfjorden mellom Gausneset og Vindsneset. Storfjorden er viktig i reiselivssammenheng. Det antas i konsekvensutredningen at opplevelsesverdiene av fjordlandskapet reduseres noe der kraftlinjen er synlig over fjorden. Storfjorden er også innseiling til Geirangerfjorden som er innskrevet på UNESCOs verdensarvliste.

Konsesjonsgitt 420 kV vil gå i parallellføring med eksisterende 132 kV over Storfjorden. Storfjorden er derfor allerede belastet med en kraftledning, og dette vil etter departementets vurdering redusere virkningen av en ny kraftledning noe.

I konsekvensutredningen er betydningen av konsesjonsgitt alternativ vurdert å gi middels negativ konsekvens for reiselivet på denne strekningen.

Fritidsboliger

På strekningen mellom Ørskog transformatorstasjon og Riksem vurderer konsekvensutredningen virkningen til middels negativ. Påvirkningen på støler og hytter i dalen sør for Aurdalen trekkes særlig frem.

Strekningen mellom Riksem og Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)

Friluftsliv

Før kryssingen av Hjørundfjorden går kraftledningen gjennom et friluftslivsområde. Konsekvensutredningen legger til grunn at dette vil ha negative konsekvenser for friluftslivet.

Standaldalen er i konsekvensutredningen fremhevet som et området som er benyttet som utgangspunkt for fotturer nord og sør for dalen. Standalshytta på Standalseidet like ved Kolåstind og Sætreindane er et viktig friluftsmål i området med 3000 overnattinger årlig.

Fjellområdet vest for Follestadalen er også fremhevet som et viktig friluftsområde. Det konsesjonsgitte alternativet på østsiden av Sandhornet og det omsøkte alternativet på vestsiden lengst opp i lia vil påvirke området negativt. De viktige lakseelvene Bondalselva og Ørstaelva går også nærme traseene.

Ved Åmsnipa går både konsesjonsgitt alternativ og de to andre omsøkte alternativene på strekningen gjennom et lokalt viktig friluftsområde. På vinteren blir det kjørt opp skiløyper i dette området. Konsesjonsgitt alternativ er noe mindre konfliktfylt med tanke på Åmsnipa som utsiktspunkt.

Ifølge konsekvensutredningen vil traseen ha svært stor negativ konsekvens for friluftslivet på denne strekningen.

Reiseliv/turisme

Det fremgår av konsekvensutredningen at Cruise Service siden 2006 har hatt daglige turer inn Hjørundfjorden med cruisebåter fra Ålesund. Innovativ Fjordturisme (Fjord Norge) satser sterkt på å utvikle nasjonal kortferieturisme basert på natur- og kulturopplevelser. I Møre og Romsdal er Hjørundfjorden utpekt som en av i alt to piloter for utvikling av produkter i denne satsingen. Prosjektet er startet opp og Hjørundfjorden er kjerneområdet i dette arbeidet.

I Statnetts søknad vurderes ikke Hjørundfjorden for å være like viktig i reiselivssammenheng som Geirangerfjorden. Hjørundfjorden blir likevel trukket frem som viktig i regionens videre satsing og utvikling av nye konsepter. Den korte

avstanden gjør Hjørundfjorden viktig for utviklingen av Ålesund som reiselivsdestinasjon. Området mellom Sykkylven og Standal vurderes å ha stor verdi for reiseliv.

Av konsekvensutredningen til Statnetts tilleggsøknad fra februar 2008 fremgår det at nytt sørøstlig alternativ ved Åmsnipa vil kunne ha en negativ innvirkning på skisenteret i området, men det er usikkerhet knyttet til denne vurderingen.

Strekningen mellom Riksem og Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta er i konsekvensutredningen vurdert å gi svært stor negativ konsekvens for reiselivet. Konsekvensutredningen peker spesielt på føringen av ledningen på vestsiden av Hjørundfjorden, i tillegg til økningen av antall inngrep i dalfører og fjorder.

Fritidsboliger

Ifølge konsekvensutredningen vil traseen ha negativ betydning for setrer, hytter og planlagte hytter. Konsekvensutredningen trekker særlig frem området ved Hjørundfjorden, Myklebustsætra og Standalsætra.

Konsekvensen er i konsekvensutredningen vurdert som svært stor negativ for fritidsboliger på denne strekningen.

Samlet konsekvens for friluftsliv, reiseliv/turisme og fritidsboliger

For temaene friluftsliv, reiseliv/turisme og fritidsboliger er konsesjonsgitt løsning vurdert å ha stor til svært stor negativ konsekvens.

Hovedalternativ 2: Sanering av 132 kV mellom Ørskog og Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)

Forskjellen mellom saneringsalternativet og konsesjonsgitt alternativ er at eksisterende 132 kV ledning saneres, noe som innebærer at det blir ett fjordspenn over Storfjorden, Sykkylvsfjorden og Hjørundfjorden. Med saneringsalternativet vil også en ledning på vestsiden av Hjørundfjorden unngås, noe som er fremhevet som en faktor som gir stor negativ konsekvens for konsesjonsgitt alternativ mellom Riksem og Hovdenakk transformatorstasjon.

Saneringsalternativet vil medføre en ny transformatorstasjon i Sykkylven. Dette åpner for sanering av gamle Sykkylven transformatorstasjon på Haugset.

I konsekvensutredningen er plassering av ny transformatorstasjon på Heiane vurdert å være det beste alternativet for friluftsliv med liten til middels negativ konsekvens. Virkningene er ifølge konsekvensutredningen av visuell art. Lokalt vil transformatorstasjonen bidra til et større omfang av tekniske inngrep. Det fremgår av konsekvensutredningen at Heiane ikke er det mest besøkte stedet, og det vil være begrenset innsyn til stasjonen fra turmål som Fagrefjellet og Borgundkollen. Det er

også pekt på at en transformatorstasjon på Heiane knapt vil være synlig fra den viktige turveien gjennom Vikedalen.

For reiseliv og turisme vurderes alternativet Heiane for å ha ubetydelig til liten negativ konsekvens. Konsekvensutredningen peker på at plasseringen vil gi en noe redusert landskapsopplevelse fra utvalgte fjelltopper, men etter konsekvensutredningens vurdering vil ikke stasjonen endre attraktiviteten av turene.

Konsekvensutredningen mener alternativet Heiane vil være lite synlig fra etablert og planlagt fritidsbebyggelse i Vikedalen. Heller ikke adkomstveien fra Aurdalen som planlegges nord for hytteområdet ved Grepstadstølen vurderes å komme i direkte konflikt med fritidsbebyggelse, men adkomstveien kan ha en viss visuell effekt i området. Konsekvensutredningen vurderer konsekvensen for alternativet Heiane som ubetydelig til liten negativ for temaet fritidsbebyggelse.

Alternativet Vikedalen er plassert i utkanten av et viktig friluftsområde i overgangen mellom Vikedalen og Straumsdalen som ligger noe lenger sør i dalen. Transformatorstasjonen må passeres for å komme inn Straumsdalen fra nord. I konsekvensutredningen er Vikedalen vurdert å ha middels til stor negativ konsekvens for friluftslivet både med og uten sanering av gamle Sykkylven transformatorstasjon.

For fritidsboliger pekes det på i konsekvensutredningen at transformatorstasjonen ikke ligger direkte i utsiktsretning for hytteområdet ved Gimsdalshaugen. Det legges likevel til grunn at opplevelsesverdiene vil bli noe negativt berørt.

I konsekvensutredningen vurderes alternativet Vikedalen å ha middels negative konsekvenser både for fritidsboliger og for reiseliv og turisme.

Alternativet Aurdalen er plassert i utkanten av et regionalt viktig friluftsområde ved Aurdalselva. Aurdalen og videre til Sunndalen er ifølge konsekvensutredningen et populært friluftsområde, og er et av flere utgangspunkter til tidelandskapet ved Sykkylven. Konsekvensutredningen mener Aurdalen er mindre aktuelt som nærturterreng, men påpeker at området kan brukes som nærturterreng for hyttefolk. For temaet friluftsliv er Aurdalen i konsekvensutredningen vurdert å ha middels til stor negativ konsekvens.

Det påpekes i konsekvensutredningen at det er mange støler og fritidsboliger i dette området. Transformatorstasjonen vil bli synlig fra flere av disse. Grepstadstølen er særlig fremhevet i konsekvensutredningen. I konsekvensutredningen vurderes konsekvensen for fritidsboliger som middels til stor negativ, og konsekvensen for reiseliv og turisme vurderes til middels negativ.

Ved den samlede vurderingen for friluftsliv, fritidsboliger og reiseliv og turisme rangerer konsekvensutredningen alternativet Heiane som det beste alternativet. Alternativet Vikedalen rangeres som noe bedre enn alternativet Aurdalen.

Samlet konsekvens for friluftsliv, reiseliv/turisme og fritidsboliger

Den samlede konsekvensen av saneringsalternativet for temaet friluftsliv, reiseliv og turisme og fritidsboliger er i konsekvensutredningen vurdert som middels til stor negativ konsekvens.

Hovedalternativ 3: *Sjøkabel mellom Ørskog og Store Standal og luftledning fra Store Standal til Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)*

Med sjøkabelalternative unngås negative virkninger av ny 420 kV ledningen på strekningen mellom Store Standal og Ørskog transformatorstasjon, men samtidig oppnås ingen sanering av eksisterende 132 kV ledning på strekningen mellom Ørskog og Ørsta. Sammenlignet med saneringsalternativet må fordelene ved sanering av 132 kV ledningen veies mot fordelene ved at det ikke blir en ny ledning mellom Ørskog transformatorstasjon og Store Standal. Ifølge konsekvensutredningen er dette en svært vanskelig avveining. Konsekvensgraden for friluftsliv, reiseliv og turisme og fritidsboliger er anslått til ubetydelig mellom Ørskog og Store Standal, men er stor til svært negativ for strekningen mellom Store Standal og Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta.

For hele strekningen vurderes konsekvensen å være middels til stor negativ.

Rangering av de tre hovedalternativene

Ifølge konsekvensutredningen er sjøkabelalternativet noe bedre for friluftsliv, reiseliv og turisme og fritidsboliger enn saneringsalternativet, men begge vurderes å få middels til stor negativ konsekvens. Kongsjøsgitt alternativ er rangert som det dårligste alternativet med stor til svært stor negativ konsekvens.

6.7.3 Departementets vurderinger

Departementet bygger på at sjøkabelalternativet og saneringsalternativet er de beste alternativene for temaene friluftsliv, reiseliv/turisme og fritidsboliger. Etter departementets oppfatning er forskjellene mellom de to alternativene små for disse temaene. Saneringsalternativet vil føre til en ledning med noe større dimensjoner mellom Store Standal og Ørskog, men samtidig unngås å få to ledninger på strekningen mellom Store Standal og Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta.

Departementet konstaterer at kongsjøsgitt alternativ vil være det dårligste alternativet for disse fagtemaene. Departementet bemerker at selv om luftspenn over Storfjorden vil legges parallelt med eksisterende 132 kV luftspenn, vil dette kunne få negative virkning for cruisetrafikken. Det samme vil gjelde Hjørundfjorden hvor luftspenn over to ulike steder av fjorden og kraftledninger på begge sider av fjorden vil redusere opplevelsen.

6.8 Kulturminner og kulturmiljø

6.8.1 Beskrivelse og virkninger

Hovedalternativ 1: *Konsesjonsgitt alternativ med andre omsøkte trasévalg mellom Ørskog transformatorstasjon og Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)*

Strekningen Ørskog-Riksem

Det ble påpekt i høringen av konsesjonssøknaden at omsøkte traseer går nær stølsområdet Veltsætra/Vindsnesørne i Sykkylven. Det omsøkte alternativet som går på nordsiden av Søvikhornet vil passere over stølsområdet. Stølsområdet er i konsekvensutredningen vurdert å være av liten-middels verdi.

Konsekvensutredningen konkluderer med at konsesjonsgitt alternativ på strekningen mellom Ørskog og Riksem vil ha liten negativ effekt med liten negativ konsekvens for kulturminner og kulturmiljøet. Konsesjonsgitt alternativ er vurdert som bedre for kulturminner og kulturmiljø enn de øvrige omsøkte alternativene på strekningen. Det nordligste alternativet som går nærmest Søvikhornet er rangert som det nest beste alternativet. Alternativet er vurdert å være av lite-middels negativ omfang med liten negativ konsekvens. Det siste omsøkte alternativet som går nærmest Løvollen er vurdert til middels negativt omfang med liten negativ konsekvens.

Departementets vurderinger

Departementet bemerker at kraftledningen kan komme i konflikt med det automatisk fredete kulturminnet Gamlesætra. Kulturminnet blir ikke direkte berørt.

Etter departementets oppfatning blir kulturminner i liten grad berørt av kraftledningen. Departementet mener konsesjonsgitt alternativ er det beste av de opprinnelig omsøkte alternativene for temaet kulturminner og kulturmiljø.

Strekningen mellom Riksem og Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)

Konsesjonsgitt trasé fra Riksem til Ytre Standal er i konsekvensutredningen vurdert å ha middels negativ effekt med middels negativ konsekvens for kulturminner og kulturmiljø.

Fra sør for Myklebustsætra og frem til Hovdenakk transformatorstasjon er konsesjonsgitt alternativ rangert som det beste alternativet for kulturminner og kulturmiljø. Ifølge konsekvensutredningen gir dette ingen negativ effekt. Det samme gjelder det vestligste omsøkte alternativet fra Myklebustelva som går sørvestover og møter det vestligste omsøkte alternativet nord for Åmsnipa.

Det omsøkte alternativet som går lengst opp i terrenget på vestsiden av Sandhornet er vurdert å ha lite negativt omfang med liten negativ konsekvens for kulturminner og

kulturmiljø. KONSEKVENsutredningen skiller ikke mellom konsesjonsgitt alternativ og det vestligste omsøkte alternativet fra Myklebustelva.

Det vestligste omsøkte alternativet som går nede i dalen vil være det dårligste for kulturminner og kulturmiljø på denne strekningen. Ifølge konsekvensutredningen vil dette alternativet ha middels negativ effekt med liten negativ konsekvens.

Sammenlignet med de to andre hovedalternativene peker konsekvensutredningen på at det i første rekke er kulturmiljøet på vestsiden av Hjørundfjorden som den mest sentrale forskjellen. Ifølge konsekvensutredningen er det viktigere å spare vestsiden av Hjørundfjorden istedenfor østsiden for nye inngrep. Konsekvensutredningen peker på at berøring med bygninger, dyrket mark og eksisterende bomiljø er begrenset på østsiden og at forskjellen fra dagens situasjon vil være mindre dersom ledningen går på østsiden av Hjørundfjorden.

Mellom Åmsnipa og Hovdenakk transformatorstasjon vil ledningen kunne komme i konflikt med det automatisk fredete kulturminnet Myrane. Statnett fikk i Riksantikvarens vedtak av 18. august 2011 tillatelse til utilbørlig skjemming, jf. kulturminneloven § 8 første ledd. Det finnes ikke andre omsøkte alternativer på denne strekningen.

Samlet er konsesjonsgitt alternativ vurdert som det dårligste for kulturminner og kulturmiljø med middels negativ konsekvens.

Hovedalternativ 2: *Sanering av 132 kV mellom Ørskog og Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)*

Føringen av ledningen på østsiden av Hjørundfjorden vil ifølge konsekvensutredningen påvirke det samlede kulturmiljøet langs Hjørundfjorden i mindre grad. Det pekes på at master og ledninger vil bli godt synlige i terrenget og ved kryssing av fjorden, men vurderes i og med at 420 kV ledningen erstatter eksisterende 132 kV ledning å ha mindre omfang og dermed mindre negativ konsekvens for naturmiljøet.

Ved passering av Hundeidvika er det omsøkt to alternative traseer for saneringsalternativet. Ifølge konsekvensutredningen vil det sørligste omsøkte alternativet som går lengst opp i terrenget ha visuell påvirkning på setermiljøet Megardsdalen og synlighet fra fjorden. Konsekvensutredningen mener på denne bakgrunn at det nordligste alternativet ved Gjevenes er bedre for kulturmiljøet selv om dette alternativet er mindre heldig for bomiljø og utviklingsmulighet for dagens levende kulturmiljø.

Vedrørende de ulike alternativene for plasseringen av ny transformatorstasjon i Sykkylven, er alternativet Heiane vurdert som noe bedre enn alternativene Vikedalen og Aurdalen. Ifølge konsekvensutredningen er Heiane bedre for kulturmiljø og kulturminner på grunn av at seterområder og landskapsrom samlet i Vikedalen og

Aurdalen skjermes for det inngrepet transformatorstasjonen utgjør. Konsekvensutredningen vurderer alternativet Heiane for å ha liten til middels negativ konsekvens, mens Vikedalen og Aurdalen er vurdert å ha middels negativ konsekvens. Departementet bemerker at adkomstveien til alternativet Heiane kan komme i konflikt med det automatisk fredete kulturminnet Gamlesætra. Kulturminnet blir ikke direkte berørt.

Saneringsalternativet med sanering av eksisterende Sykkylven transformatorstasjon er vurdert å ha liten negativ konsekvens for kulturminner og kulturmiljø. Dersom eksisterende transformatorstasjon ikke saneres, er konsekvensen vurdert til liten til middels negativ.

Hovedalternativ 3: *Sjøkabel mellom Ørskog og Store Standal og luftledning fra Store Standal til Hovdenakk transformatorstasjon (Ørsta)*

Før kulturminner og kulturmiljø vil sjøkabelalternativet først og fremst få konsekvenser for Store Standal på grunn av muffeanlegget. Ifølge konsekvensutredningen berører ikke sjøkabelalternativet noen registrerte eller kjente marine kulturminner på strekningen mellom Store Standal og Ørskog. Konsekvensutredningen peker likevel på at sjøkabelalternativet ikke vil medføre noen sanering av eksisterende 132 kV ledning, noe som vil være negativt for kulturmiljøene i Standaldalen og Follestaddalen.

Sjøkabelalternativet er rangert som det beste alternativet for kulturminner og kulturmiljø med liten negativ konsekvens.

6.8.2 Departementets vurderinger

Departementet bemerker at sjøkabelalternativet og saneringsalternativet med sanering av eksisterende Sykkylven transformatorstasjon, er vurdert som de beste alternativene for kulturminner og kulturmiljø. Etter departementets oppfatning er forskjellen mellom disse alternativene små, noe departementet mener bekreftes av konsekvensgraden i konsekvensutredningene.

Departementet bygger på konsekvensutredningen der det fremgår at saneringsalternativet uten sanering av eksisterende Sykkylven transformatorstasjon på Haugset og konsesjonsgitt alternativ er det dårligste alternativet for temaet kulturminner og kulturmiljø.

6.9 Departementets samlede vurdering og konklusjon

Før departementet kan ta stilling til konkrete trasévalg, er det nødvendig å avgjøre hvilket hovedalternativ som skal velges. Departementets vurdering av hovedalternativ fremgår av punkt 6.9.1, mens vurderingen av traséalternativene fremgår av punkt 6.9.2 nedenfor.

6.9.1 Departementets samlede vurderinger og konklusjon vedrørende valg av hovedalternativ

Flere klagere, herunder berørte kommuner, organisasjoner og grunneiere mener sjøkabelalternativet eller saneringsalternativet bør velges fremfor konsesjonsgitt alternativ. Departementet konstaterer at sjøkabelalternativet er bedre enn konsesjonsgitt alternativ for alle fagtema. Sjøkabelalternativet er noe bedre enn saneringsalternativet for alle fagtema unntatt landskap. Etter departementets oppfatning er de fordeler som oppnås ikke av en slik størrelse at det kan forsvare en merkostnad på 2,4 milliarder kroner. Departementet vil i den sammenheng vise til at sjøkabelalternativet ikke er vesentlig bedre enn saneringsalternativet for noen fagtema. Med sjøkabelalternativet er det heller ikke realistisk å ferdigstille anlegget innen 2015.

Saneringsalternativet inkludert sanering av gamle Sykkylven transformatorstasjon, er rangert som det beste alternativet for landskapet, og er bare rangert dårligere enn sjøkabelalternativet for de resterende fagtemaene. Saneringsalternativet uten sanering av gamle Sykkylven transformatorstasjon er rangert som det tredje beste alternativet for alle fagtema, mens konsesjonsgitt alternativ er dårligst for alle fagtema.

Etter departementets oppfatning oppnås det klare fordeler ved saneringsalternativet. Departementet finner at hensynet til landskapet er et sterkt argument for saneringsalternativet. Departementet mener særlig en føring av kraftledningen på østsiden av Hjørundfjorden er en stor fordel sammenlignet med konsesjonsgitt alternativ. Departementet bemerker at konsesjonsgitt løsning på vestsiden av Hjørundfjorden er uheldig særlig for bebyggelsen i området, men også for den landskapsmessige opplevelsen av Hjørundfjorden.

Departementet mener det er en klar fordel med kun ett fjordspenn over Storfjorden, Sykkylvsfjorden og Hjørundfjorden, samt at nærhet mellom eksisterende kraftledning og bebyggelsen unngås. Dette vil også ha positive effekter for reiseliv og turisme ved at det bare blir ett fjordspenn ved innseilingen til Geirangerfjorden.

NVE skriver i sin innstilling til tilleggssøknaden at saneringsalternativet vil ha miljømessige gevinster. Etter NVEs vurdering er imidlertid ikke fordelene ved saneringsalternativet så store at det kan forsvare en merkostnad på 300 millioner kroner.

Formålet med energiloven er å sikre at produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte, herunder skal det tas hensyn til allmenne og private interesser som blir berørt, jf. energiloven § 1-2. Gjeldende kraftledningsstrategi fremgår av Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) og etterfølgende stortingsbehandling. I Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) på side 27 fremgår det:

”Departementet legger her frem en strategi for hvordan det skal tas enda sterkere hensyn til miljø, estetikk og lokalsamfunn når forsterkninger i kraftnettet planlegges.”

Departementet mener de miljømessige fordelene ved saneringsalternativet må tillegges større vekt enn i NVEs vurdering. Departementet viser til det siterte fra gjeldende kraftledningsstrategi, og mener det må tillegges vekt at de berørte kommunene har samlet seg om saneringsalternativet.

Ut fra en helhetsvurdering der alle fagtema og kostnadene ved de ulike alternativene tas i betraktning, mener departementet at fordelene ved saneringsalternativet sammenlignet med konsesjonsgitt alternativ forsvarer den merkostnaden som dette alternativet innebærer.

Sanering av gamle Sykkylven transformatorstasjon er i konsekvensutredningen vurdert å gi en stor positiv effekt lokalt. Etter departementets vurdering er det nødvendig å sanere gamle Sykkylven transformatorstasjon for å få full effekt av saneringsalternativet. Dette vil særlig være fordelaktig for landskapet, og innebære en god totalløsning som vil ha positive effekter for lokalmiljøet. Departementet mener fordelene ved sanering av gamle Sykkylven transformatorstasjon forsvarer merkostnadene.

6.9.2 Departementets samlede vurderinger og konklusjoner vedrørende valg av plassering av transformatorstasjon og valg av traseer

6.9.2.1 *Plassering av transformatorstasjon i Sykkylven*

Plasseringen av nye Sykkylven transformatorstasjon på Heiane er vurdert som det beste alternativet for alle fagtema bortsett fra biologisk mangfold. Heiane er også NVEs foretrukne alternativ, og er ønsket av kommunen. Alternativet Vikedalen er i konsekvensutredningen vurdert som bedre enn alternativet Aurdalen for temaene kulturminner, friluftsliv, hyttebebyggelse og reiseliv, mens Aurdalen er bedre enn Vikedalen for landskap, biologisk mangfold og landbruk. Fordelene ved å få lagt eksisterende 22 kV nett inn til Sykkylven i kabel, er ikke tatt med i konsekvensutredningens vurdering.

Departementet bemerker at alternativet Heiane vil være negativt for myrlokaliteten ved Heiane. Departementet mener imidlertid at fordelene ved alle de øvrige fagtemaene overstiger denne ulempen. Alternativet Heiane vil også medføre at 22 kV nettet legges i kabel inn mot Sykkylven sentrum. Departementet mener fordelene ved alternativet Heiane forsvarer merkostnadene dette alternativet medfører. Departementet forutsetter at utformingen av stasjonen så langt det lar seg gjøre tilpasses området, men slik at utformingen skal skje innenfor den økonomiske ramme som fremgår av søknaden for stasjonen.

Statnett har søkt om adkomstvei fra Aurdalen. Det er i konsekvensutredningen foreslått å flytte veien slik at denne kobles til gårdsveien sørøst for Grepstadstølen for å redusere inngrepet i myrområdet. I sin søknad mener Statnett dette vil føre til større

landskapsmessige konsekvenser, og mener det er mer hensiktsmessig å samle adkomstveien og kraftledningstraseen. NVE påpeker at det under anleggsperioden vil være behov for å bruke terrengkjøretøy og maskinelt utstyr langs kraftledningstraseen. Dette vil medføre behov for en midlertidig anleggsvei langs traseen. NVE mener det er hensiktsmessig at anleggsveien samlokaliseres med adkomstveien for å samle inngrepene. Statnett anslår at en tilkomstvei som foreslått i konsekvensutredningen vil innebære en merkostnad på 5-6 millioner kroner.

Departementet konstaterer at en justert adkomstvei kan medføre mindre inngrep i myrlokaliteten. Departementet finner imidlertid at hensynet til landskap, samlokalisering av inngrep og kostnadmessige hensyn vil være avgjørende for veifremføringen. Departementet har på denne bakgrunn kommet til at adkomstveien skal bygges i tråd med Statnetts søknad. Innenfor samme framdrift og om lag samme økonomiske ramme skal Statnett foreta en gjennomgang av tiltak som kan hindre drenering av myr ved etablering av adkomstveien.

6.9.2.2 Ønske om å legge ny 420 kV ledning i eksisterende 132 kV trasé i Ørskog

Ørskog kommune har ytret ønske om å legge ny 420 kV i samme trasé som eksisterende 132 kV dersom saneringsalternativet velges. Departementet har bedt om Statnetts vurdering av muligheten for å imøtekomme dette ønsket.

Statnett mener det dermed oppstår en driftsmessig utfordrende situasjonen med redusert forsyningssikkerhet mot Sykkylven og Stranda. Statnett mener det er teknisk mulig å legge ny 420 kV i eksisterende 132 kV trasé. Det påpekes imidlertid at dette forutsetter at ledningen enten nord for Sykkylven eller sør for Sykkylven må ferdigstilles før resten av strekningen kan påbegynnes.

Statnett peker på at dette innebærer en betydelig anleggsperiode med tilhørende testkjøring av komponenter og utstyr både på 420 kV- og 22 kV nivå, før resterende del av delstrekningen kan påbegynnes. Statnett legger til grunn at dersom ny 420 kV ledning skal legges i samme trasé som eksisterende 132 kV ledning, vil Statnett behøve minst en ekstra byggesesong.

I NVEs innstilling til tilleggssøknaden om saneringsalternativet fremgår det at siden anleggsarbeidet trekkes ut i tid, vil forsyningssikkerheten mot Sykkylven og Stranda bli redusert i en lengre periode. Det pekes på at perioden uten at kriteriet N-1 er oppfylt vil utvides betraktelig med tilhørende usikkerhet hva gjelder lokal- og regional forsyning. NVE peker også på at det ikke vil medføre noen forbedring for bebyggelsen på sørsiden av eksisterende 132 kV ledning dersom denne traseen benyttes.

I likhet med NVE finner departementet at det av hensyn til forsyningssikkerheten i Sykkylven og Stranda er uheldig å legge ny 420 kV i samme trasé som eksisterende 132

kV ledning i Ørskog. Økt tidsbruk vil etter departementets syn få følger for kraftforsyningssikkerheten i regionen.

Departementet har derfor kommet til at det av hensyn til ferdigstillelsen av prosjektet ikke er mulig å benytte eksisterende 132 kV trasé i Ørskog.

6.9.2.3 *Trasévalg Vindsneset*

Ved Vindsneset i Sykkylven kommune er det omsøkt to alternative traseer. Det konsesjonsgitte alternativet går rundt Søvikhornet og passerer nærmere bebyggelsen enn det omsøkte alternativet. Det omsøkte alternativet går høyere i terrenget og vil være mer synlig fra fjorden, men går samtidig lenger unna bebyggelsen ved Søvik, Løset og Løvollen.

Som nevnt under vurderingen av landskapsvirkninger ovenfor mener departementet at avstanden til bebyggelse er såpass stor at NVEs konsesjonsgitte alternativ er bedre enn det omsøkte alternativet. Det omsøkte alternativet vil også være negativt for nærfriluftslivet ved Løsetsætra. Eksisterende 132 kV ledning går nærmere bebyggelsen enn konsesjonsgitt trasé. Dette vil etter departementets mening ha en avdempende effekt. Departementet er derfor kommet til NVEs konsesjonsgitte trasé er den beste for denne strekningen.

Departementet er enig med NVE i at den omsøkte justeringen av traseen for å øke avstanden til en hytte ved Vindsneset er bedre enn konsesjonsgitt trasé, og at justert trasé skal velges.

6.9.2.4 *Trasévalg Andestadvatnet og Litlevatnet*

Nord for Litlevatnet er det to omsøkte alternativer. Det konsesjonsgitte alternativet går vestover og krysser over Andestadvatnet, mens det andre alternativet krysser Litlevatnet og går vestover ved Løvollen. Solveig Lande Skarbø og Kjell Skarbø mener det alternativet som krysser Litlevatnet er mindre problematisk med tanke på rekreasjon og landskap enn konsesjonsgitt alternativ. Departementet er enig med NVE i at kryssingen over Andestadvatnet har minst landskapsmessige konsekvenser. Departementet legger også vekt på at kryssingen av Litlevatnet vil være uheldig for bebyggelsen i dette området. I likhet med NVE legger departementet til grunn at det er større avstand til bebyggelse ved kryssingen av Andestadvatnet. Departementet finner derfor at kryssingen av Andestadvatnet er en bedre løsning enn kryssingen av Litlevatnet. Departementet finner derfor ikke grunn til noen nærmere vurdering av de to omsøkte alternativene som går videre sør for Litlevatnet.

6.9.2.5 *Trasévalg ved passering av Aurdalen*

Etter kryssingen av Andestadvatnet er det to omsøkte alternativer. Det konsesjonsgitte alternativet går lavere i terrenget og nærmere bebyggelsen ved Aurdalen. Det andre

omsøkte alternativet går gjennom naturreservatet ved Rømerhornsheiane. Sykkylven kommune og beboerne i Aurdalen har ytret ønske om at det omsøkte alternativet gjennom Rømerhornsheiane velges.

Departementet konstaterer at det konsesjonsgitte alternativet vil komme nærmere bebyggelsen på Aurdal, men som det fremgår av NVEs vedtak er avstanden til bebyggelsen på Aurdal fortsatt nokså stor. I klagen på NVEs vedtak fra Aurdal grunneigarlag påpekes det at dagens 132 kV ledning går 50 meter foran bebyggelsen og at det nå kommer en ny 420 kV ledning bak bebyggelsen. Departementet vil i den forbindelse bemerke at med saneringsalternativet vil 132 kV ledningen bli fjernet. Dette vil etter departementets oppfatning ha en avbøtende effekt for bebyggelsen på Aurdal.

Departementet har merket seg at lokalbefolkningen på Aurdal mener konsesjonsgitt trasé går gjennom et viktigere område enn naturreservatet. Grunneierne på Aurdal har også bemerket at en kraftledning ikke vil være negativt for naturreservatet. Departementet bemerker at NVE har bedt Statnett om å gjøre ytterligere undersøkelser av muligheten for å krysse gjennom reservatet uten å berøre lokaliteten i for stor grad. Ifølge Statnett vil det være nødvendig med mastepunkter i myrlokaliteten, og det vil være behov for å bruke gravemaskin i forbindelse med anleggsarbeid. Etter departementets syn vil en trasé gjennom Rømerhornsheiane myrreservat være negativt for lokaliteten.

Departementet bemerker at naturreservater nyter et særskilt vern etter naturmangfoldloven. Etter departementets oppfatning berører ikke konsesjonsgitt trasé områder av en slik verdi at det veier tyngre enn hensynet til naturreservatet. Heller ikke lokale interesser er etter departementets oppfatning så tungtveiende at det skulle tilsi at traseen gjennom Rømerhornsheiane bør velges.

6.9.2.6 Trasevalg ved passering av Hundeidvik og Gjevenes

Fra Hundeidvik er det omsøkt to alternativer for saneringsalternativet. Det nordligste går nærmere bebyggelse og følger eksisterende 132 kV rundt Gjevenes. Det sørligste alternativet følger konsesjonsgitt løsning frem til stigningen opp mot Gjevenakken og krysser over toppen høyt i terrenget og går videre ned mot Klungregylet.

Etter departementets oppfatning er det sørligste alternativet det beste for bebyggelsen ved Hundeidvik og Gjevenes og for friluftslivet. Det nordligste gir noe mindre synlighet og er ansett bedre for reiselivet. Departementet har merket seg at Sykkylven kommune ønsker at alternativet lengst bort fra bebyggelsen velges.

Departementet legger avgjørende vekt på hensynet til bebyggelsen og ønsket fra kommunen og går derfor, i likhet med NVE, inn for at det sørligste alternativet over Gjevenakken velges.

6.9.2.7 *Traséjustering Stavset*

Statnett har omsøkt en traséjustering ved Stavset slik at traseen trekkes noe lenger opp i terrenget, og dermed lenger unna bebyggelsen.

Departementet finner at dette er positivt for bebyggelsen på Stavset, og at det ikke har særlige negative effekter. Departementet mener den justerte traseen forbi Stavset er bedre enn opprinnelig konsesjonsgitt trasé.

6.9.2.8 *Traséjustering Store Standal*

Av hensyn til massetak og grustak og faren for steinsprang og rasaktivitet ved Store Standal, har Statnett søkt om en justering av traseen som går noe nærmere bebyggelsen. NVE anbefaler at traseen justeres.

Departementet konstaterer at traseen går lenger unna bebyggelsen enn eksisterende 132 kV ledning som blir sanert. Departementet mener justeringen ikke har store negative konsekvenser, og finner derfor at traseen skal justeres.

6.9.2.9 *Trasévalg fra Myklebustsætra og frem til Hovdenakk transformatorstasjon*

Fra sør for Myklebustsætra er det omsøkt to alternative traseer. Konsesjonsgitt alternativ er trukket opp i terrenget, og går på sørøstsiden av Harpedalsvatnet. Den omsøkte alternative traseen fra sør for Myklebustsætra går lenger ned i terrenget, og deler seg i to alternative traseer ved Heidane. Fra Heidane går det nordligste alternativet lenger ned i dalen mot bebyggelsen, mens det sørligste alternativet går lenger opp i terrenget og møter konsesjonsgitt alternativ ved Myklebustelva.

Alternativet som går lengst ned i dalen vil berøre kulturlandskapet mest, og er synlig gjennom hele dalføret. Dette alternativet vil ifølge NVE i størst grad berøre produktiv skog og medfører derfor et synlig ryddebelte langs ledningen. NVE mener konsesjonsgitt alternativ medfører mindre konflikt med hyttebygging og friluftsliv.

Ifølge NVE prioriterer Ørsta kommune det konsesjonsgitte alternativet av hensyn til fremtidig næringsutvikling, kulturminner, landbruk og skogbruk. Møre og Romsdal fylke og flere andre klagere foretrekker også konsesjonsgitt trasé.

Departementet er enig med NVE i at konsesjonsgitt alternativ er minst synlig fra dalen. Dette alternativet går samtidig i mer uberørte områder. Det er små forskjeller mellom alternativene hva gjelder biologisk mangfold.

Departementet legger avgjørende vekt på hensynet til synlighet fra dalen, og stadfester NVEs trasévalg.

Ved Myklebustelva ned mot Åmsnipa er det to omsøkte alternativer. Begge løsninger vil være synlige fra Follestadalen og Hovdenakk. Som det fremgår av NVEs vedtak er hovedforskjellen mellom alternativene avstanden til utfartsområdet ved Åmsnipa. Ørsta kommune skriver i sin klage at det konsesjonsgitte alternativet som går noe lenger øst, er bedre enn det andre omsøkte alternativet. Møre og Romsdal fylke og flere grunneiere prioriterer også dette alternativet.

Det konsesjonsgitte alternativet gir etter departementets oppfatning minst negative konsekvenser på grunn av større avstand til utfartsområdet ved Åmsnipa. Departementet stadfester derfor NVEs konsesjonsgitte alternativ på denne strekningen.

6.9.2.10 Skulpturmast i Sykkylven

I merknadene til Statnetts tilleggssøknad har Sykkylven kommune ytret ønske om skulpturmast for å gjøre mastene til en attraksjon. Statnett er i utgangspunktet åpen for og positiv til denne typen lokale tiltak, men foretaket mener det ikke har fremkommet aktuelle punkter eller strekninger for denne typen tiltak her. Statnett mener også responsen fra berørte grunneiere og naboer har vært entydig negativ til et slikt tiltak. Statnett har på denne bakgrunn ikke konkretisert ytterligere forslag til skulpturmast i Sykkylven kommune. Statnett peker også på at et eventuelt pålegg om å etablere en skulpturmast i Sykkylven vil påvirke fremdriften av prosjektet Ørskog-Sogndal. Statnett viser til at etter valg av layout, følger en betydelig periode med prosjektering, dimensjonering og utprøving av en slik mast.

Departementet bemerker at det ikke foreligger konkrete planer for hvor en skulpturmast skal plasseres eller hvordan en skulpturmast skal utformes. Departementet legger også til grunn at et slikt tiltak kan være omstridt. Etter departementets vurdering har ikke planleggingen av en skulpturmast kommet langt nok til at departementet finner det hensiktsmessig å pålegge Statnett vilkår om dette ut fra viktigheten av å holde fremdriften i prosjektet.

7. STREKNINGEN FRA SØRSIDEN AV HUNDVIKFJORDEN TIL SØRDALSVATNET

7.1 Innledning

For strekningen fra sørsiden av Hundvikfjorden i Bremanger til vestenden av Dauremålvatnet er det kun konsesjonsgitt trasé som er omsøkt. Videre vestover til Sördalsvatnet er det omsøkt ulike alternativer for fremføring av kraftledningen. Konsesjonsgitt trasé går på sørsiden av Førdedalen og Vasslidvatnet til Rundehaugen, og deretter på nordsiden av Hjelmevatnet. Ved passering av Vasslidvatnet er det også omsøkt en trasé som går på nordsiden av vannet.

Alternativ omsøkt trasé går fra Dauremålvatnet via lia i bakkant av Sigdestad til Litlevatnet, før den går mer eller mindre parallelt med eksisterende 132 kV ledning vestover i Myklebustdalen og ned Sördalen.

Det er også omsøkt en trasé som kombinerer de to alternativene ovenfor. Denne traseen går ca. 2 km oppover Førdedalen før den krysser over heia mot Myklebustdalen og Dalsetevatnet. Deretter går den vestover i Myklebustdalen og ned Sjørdalen.

Statnett prioriterer konsesjonsgitt trasé. Bremanger kommune, Førde grunneigarlag og Roald Solheim kan ikke akseptere konsesjonsgitt trasé. Fylkesmannen støtter Statnetts prioritering av et traséalternativ gjennom Førdedalen. Fylkeskommunen ber om at det foretas en justering av traseen i Bremanger, slik at ledningen blir lagt i åssiden mellom Førdedalen og Myklebustdalen og at trafostasjonen plasseres nede ved sjøen. Myklebust grunneigarlag aksepterer ikke en trasé i Myklebustdalen.

7.1.1 Utredninger av nye traseer

I brev av 9. november 2010 fra Olje- og energidepartementet til Statnett heter det:

”Departementet ber Statnett utrede ytterligere alternativer som i større grad enn ved konsesjonsgitt løsning unngår inngrep i Førdedalen i Bremanger kommune.

Departementet ber om at det utredes en trasé på sørsiden av Hjelmevatnet og ned vest for Vasslidvatnet til konsesjonsgitt transformatorstasjon i Førdedalen, samt et alternativ med å la traseen fortsette oppe på fjellet og gå ned direkte ved Åskåra og eventuelt ny transformatorstasjon her. Departementet ber Statnett omsøke slike løsninger.”

I tilleggssøknad av april 2011 har Statnett utredet nye traseer på strekningen Åskora-Hjelmestadvatnet. Statnett har valgt å ikke omsøke nye traséalternativer her med følgende begrunnelse:

”Utredningene av de foreslåtte nye traséene på strekningen Åskåra – Hjelmestadvatnet har resultert i at Statnett ikke finner det riktig å søke på de foreslåtte traséene. Begrunnelsen for dette er todelt:

Klimatiske og tekniske forhold

Beregninger utført av meteorologisk institutt viser at tilgjengelighet og adkomst til traséene oppe i fjellet sør for Førdedalen vil være svært dårlig særlig vinterstid (5.2.1). Dette er hovedsakelig forårsaket av høy tåkefrekvens med gjennomsnittsverdier opp mot 50 % om vinteren for alt 1.22 og 1.23. Kombinasjonen av nærhet til sjøen og den korte avstanden til Ålfotbreen som gir disse helt spesielt klimatiske forholdene. Store snødybder i områder vil også kunne vanskeliggjøre fremkommeligheten på bakken vinterstid. For Statnett er en slik redusert tilgjengelig helt uakseptabel med tanke på muligheten for reparasjon vinterstid - i sær når utredninger viser at traséene ligger i områder hvor sannsynligheten for brudd er relativt stor.

Meteorologisk institutt poengterer i sine vurderinger at de nye traséforslagene synes å være betydelig mer utsatt for vær og klimapåkjenninger enn opprinnelig foreslått trasé med relativt høye vind og islaster og videre at det knyttes usikkerhet til vind- og turbulensforhold i dette bratte og kuperte foldefjellandskapet. Da også NGI presiserer at traséen går gjennom

snøskredområder i høyfjellet ved Snønyken konkluderer Statnett med at det ikke vil være tilrådelig å legge en så viktig kraftforbindelse gjennom et område hvor tilgjengeligheten for reparasjoner er kraftig begrenset av tåke i opptil 50 % av dagene om vinteren. I praksis gjør dette at alternativene 1.22 og 1.23 er utelukket av sikkerhetsmessige hensyn.

Konsekvensutredningene

Konsekvensutredningen har vist at en kraftledningstrasé i fjellandskapet sør for Førdedalen ikke er uproblematisk (Tabell 6). For å kunne unngå de nedre delene av Førdedalen må kraftledningen gå direkte opp i fjellet ved Åskåra kraftverk. På veien over mot Hjelmevatnet vil da ledningen passere Snønyken og krysse nedover det spesielle foldefjellandskapet. Landskapsutreder vurderer dette landskap til å være unikt og svært verdifullt, og mener traséen oppe i fjellet vil ha meget store negative konsekvenser for landskapet da traséen går på tvers av alle naturlige drag og terrengformasjoner i landskapet. Denne løsningen forutsetter også at transformatoren flyttes fra Førdedalen og ned til Førdspollen. De store terrenginngrepene som vil være nødvendig for å få plass til stasjonen, samt nødvendige skredsikringsanlegg, vurderes landskapsmessig til å være meget skjemmende. Også for naturmiljøet vurderes etableringen av transformatorstasjon til å være uheldig da dette vil medføre inngrep i en gammel løvskog med rødlistede arter av stor verdi. Da både landskapsutredningen og naturmiljøutredningen holder alternativene med transformatorstasjonen ved Førdspollen og ledningstrasé over foldefjellandskapet som verste alternativer, og kun landbruk av de øvrige utredningene mener disse alternativene medfører noen reell gevinst, anser Statnett disse alternativene som lite aktuelle. Statnett har videre utredet et alternativ som beholder transformatorstasjonen i Førdedalen, men som vinkler opp i fjellet for å spare de øvre delene av Førdedalen. Det alternativet som vinkler ut av Førdedalen lengst nede (1.22), ved Vasslidvatnet, blir av naturmiljøutreder vurdert til å være det beste alternativet. For landbruk, friluftsliv og kulturminner vurderes alternativet til å være midt på treet, men da denne traséen vinkler rett opp i foldefjellandskapet vurderes alternativet til å ha stor negativ konsekvens for landskap. Denne justeringen vurderes derfor ikke til å være hensiktsmessig for å ivareta allmenne interesser.

Statnett sitter da i praksis kun igjen med alternativet som vinkler av helt øverst i Førdedalen (1.21). Dette vil gå i periferien av foldefjellandskapet og er følgelig noe bedre landskapsmessig enn de øvrige alternativene. Alternativet vurderes som akseptabelt også for øvrige fagtema. En så sen vinkling ut av Førdedalen vil derimot i liten grad sies å redusere inngrepene i Førdedalen. Da dette alternativet i liten grad svarer på oppdraget fra OED om å redusere inngrepene i Førdedalen, og samtidig ikke vurderes til å ha noen miljømessig gevinst for utredete fagtema, finner heller ikke Statnett grunnlag for å søke på dette alternativet.”

Fylkesmannen støtter Statnetts vurderinger om ikke å omsøke traseene på sørsiden av Førdedalen ut fra nærhet til landskapsvernområdet og at traseene vil gå gjennom det særegne trappelandskapet i området. Sogn og Fjordane Turlag deler dette synspunktet. Departementet konstaterer at det heller ikke lokalt er støtte til de utredete traseene på sørsiden av dalen.

Vurderingene av Meteorologisk institutt og NGI konkluderer med dårlig tilgjengelighet, adkomst og snøskredfare. Statnett har med bakgrunn i dette vurdert at de alternative traseene ikke vil gi tilstrekkelig forsyningssikkerhet. Departementet tar til etterretning Statnetts valg om ikke å omsøke nye traseer i Bremanger. Departementet vil poengtere at en sikker kraftforsyning er en vesentlig faktor for kraftfremføringen, og har på bakgrunn av foreliggende materiale ikke funnet grunnlag for at Statnett skal omsøke nye løsninger på strekningen mellom Åskora og Hjelmestadvatnet.

Trasé med kryssing av Nordfjorden ved Oteren eller Furuhovden

Det har kommet flere innspill om ytterligere utredninger av trasé som krysser Nordfjorden ved Oteren eller Furuhovden. I brev av 4. mars 2009 til NVE har Statnett redegjort for mulig trasé med kryssing av Nordfjorden ved Oteren eller Furuhovden. Fra brevet siteres:

”Statnett gjorde en teknisk gjennomgang for å se på alternative traséer. Det er kryssingsmulighetene av Nordfjorden og Austefjorden, samt teknisk og driftsmessige forhold knyttet til fjellområdene som må passeres, som avgjør hvor det er mulig å legge en ledning i dette området. Kryssingen av Nordfjorden kan enten gjøres ved Oteren eller fra Furuhovden vest for Davik. Også for Austefjorden i Volda er det to alternative kryssingsmuligheter. Enten der vi har omsøkte løsninger vest for Høydalen, eller fra Sætrehornetøst for Folkestad/Volda. I området mellom Nordfjorden og Austefjorden er det et svært krevende fjellterreng. Her ble det sett på to alternative korridorer. En søndre som gikk sør for Åmelfoten og videre over Bjørkedalen, og en nordre som krysset Dalsfjorden sør for Dale. Våre vurderinger av disse løsningene kan oppsummeres slik:

En slik vestre trasé vil gå lange strekninger gjennom teknisk krevende terreng med høye klimalaster og dårlig driftssikkerhet. Vi har bedt Meteorologisk institutt om en gjennomgang av de to vurderte traséene. Deres konklusjon er slik: ”Av hensyn til de klimatiske forholdene synes den opprinnelige traséen via Nordfjordeid å være et langt bedre og mer driftssikkert alternativ enn de nye traséforslagene lengre vest. De nye alternativene krysser eksponerte fjellpartier nær kysten på en svært ugunstig måte, noe som gir store klimalaster både i form av ekstremlaster og hyppig dynamisk slitasje.”

Departementet finner med bakgrunn i foreliggende materiale ikke grunnlag for å be om ytterligere utredninger av trasé med kryssing av Nordfjorden ved Oteren eller Furuhovden.

Trasé fra Grov via Storbotn til Åskora

Bremanger kommune og flere andre krever at trasé fra Grov via Storbotn til Åskora kraftverk velges/utredes ytterligere. Statnett har i tilleggssøknad av oktober 2008 begrunnet hvorfor de ikke ønsker å gjøre videre utredninger av dette alternativet og uttaler at det ikke er aktuelt å omsøke det grunnet klimatiske forhold. Statnetts konklusjon bygger på et notat fra Meteorologisk Institutt 26.06.08. Departementet har

ikke grunnlag for å overprøve Meteorologisk Institutt's vurderinger. Departementet finner med bakgrunn i foreliggende materiale ikke grunnlag for å be om ytterligere utredninger av trasé fra Grov via Storbotn til Åskora.

Øvrige forslag til traseer

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane stiller spørsmål om alternativ trasé over Hjelmevasshøgden og nord til Langesjøvatnet er utredet. En trasé på nordsiden av fylkesvei 614 gjennom Myklebustdalen er ikke utredet. En trasé nord for veien, vil medføre kraftledningstraseer på begge sider av veien i et forholdsvis flatt og åpent landskap. Etter NVEs vurdering vil det være bedre å samle inngrepene på én side av dalen dersom ledningen skal gå gjennom Myklebustdalen. Departementet kan ikke se at en trasé på nordsiden av fylkesvei 614 vil være en bedre løsning enn allerede omsøkt trasé via Myklebustdalen, og finner ikke grunnlag for å be om utredninger av et slikt alternativ.

Sogn og Fjordane Turlag foreslår et alternativ fra mellom Sördalsvatnet og Hjelmevatnet til en hylle sørøst for Sördalen naturreservat, nord for Nibba nær Fjellbotnen, og deretter østover forbi Førdesætra og videre føring parallelt med eksisterende ledninger inn til konsesjonsgitt transformatorstasjon. Turlaget vurderer fortsatt trasé gjennom Myklebustdalen som bedre enn en trasé gjennom Førdedalen. Etter NVEs vurdering vil en ledningsføring lenger sør og i utkanten av dalrommet av Myklebustdalen bli mer uryddig enn ved omsøkt trasé grunnet større høydeforskjeller i terrenget. Departementet slutter seg til NVEs vurdering og finner ikke grunnlag for å be om utredninger av foreslått alternativ.

Sogn og Fjordane fylkeskommune ber om en justering av konsesjonsgitt trasé gjennom Førdedalen slik at traséen blir liggende i åssiden mellom Førdedalen og Myklebustdalen. Dessuten bes om at Ålfoten transformatorstasjon plasseres nede ved sjøen, uten at lokaliseringen spesifiseres nærmere. Roald Solheim etterlyser en vurdering av plassering av transformatorstasjonen på Furuneset med kryssing av Sundet ved Sigdestadholmen lenger unna skolen enn tidligere vurdert. Også Førde grunneigarlag mener en justering av omsøkt trasé via Sigdestad lenger vest må vurderes, med plassering av transformatorstasjonen på Furuneset og føring vestover over Vikaheia.

NVE mener en trasé i høydedraget mellom dalene vil forsterke det visuelle inntrykket av ledningen totalt sett. NVE uttaler at ledningen vil bli synlig over en lengre strekning når man kjører opp gjennom Sördalen, samt være synlig fra det meste av veien gjennom Myklebustdalen og mange områder av Førdedalen. Ledningen vil bli stående i silhuett fra mange steder og dermed forsterke synligheten av anlegget. Videre uttaler NVE at mindre justeringer av denne traséen ikke vil løse hovedutfordringen med kryssing av Førdepollen. Departementet finner ikke grunnlag for å be om ytterligere utredninger.

8. TRANSFORMATORPLASSERING ÅLFOTEN

8.1 Innledning

Statnett har omsøkt tre alternative lokaliseringer av transformatorstasjon i Ålfoten. Konesjongsgritt alternativ B er lokalisert i Førdedalen, det samme er omsøkt alternativ A. Omsøkt alternativ H er lokalisert i Myklebustdalen. Omsøkt trasé fra Dauremålsvatnet via lia i bakkant av Sigdestad til Litlevatnet betinger valg av transformatorplassering H og føring vestover i Myklebustdalen og Sørдалen.

8.2 Krav om utredning av ny transformatorstasjon øst for Åskora

Med bakgrunn i Olje- og energidepartementets brev av 9. november 2010, har Statnett gjort ytterligere utredninger av muligheten for lokalisering av transformatorstasjon ved Åskora.

I tilleggsutredning av april 2011 har Statnett dokumentert at en transformatorplassering øst for Åskåra, tidligere utredet alternativ D, innebærer betydelig skredrisiko med uforholdsmessige kostnader for opparbeidelse av stasjonstomt og omfattende sikringstiltak i hele fjellsiden. Statnett peker i sin begrunnelse for ikke å omsøke transformatorstasjon her også på store negative konsekvenser for landskap og for naturmiljø. NVE er enig i Statnetts vurderinger av alternative transformatorstasjoner og grunnlaget for ikke å omsøke vurderte lokaliseringalternativer ved Førdspollen. Olje- og energidepartementet slutter seg til NVEs vurderinger, og tar til etterretning at Statnett har valgt ikke å omsøke utredet transformatorstasjon D øst for Åskåra.

Roald Solheim og Førde grunneigarlag ønsker en vurdering av plassering av transformatorstasjonen ved Fureneset. Departementet bemerker at Statnett ikke har utredet en stasjonstomt ved Fureneset. Ifølge Statnett er lokaliseringen ikke vurdert grunnet konflikt med fjordkryssing av eksisterende 132 kV ledning. I NGIs fagrapport av 18. februar 2011 konkluderes med at det ikke synes nødvendig med sikring av tomt ved Fureneset av hensyn til skred. I brev av 27. september 2011 vurderer Statnett det visuelle og landskapsmessige inngrepet til å bli betydelig større ved Fureneset enn ved lokalisering av stasjon i alternativ D. Statnett uttaler også at det vil være anleggstekniske utfordringer med tomten.

Etter NVEs mening vil en transformatorstasjon ved Førdspollen enten rett øst for Åskåra (tidligere utredet alternativ D) eller på Fureneset, bli unødvendig eksponert i landskapet. NVE begrunner dette med at det ved fjorden ikke er vegetasjon eller landskapsformer som skjærer for innsyn.

Departementet slutter seg til Statnetts og NVEs vurderinger om at en transformatorstasjon ved Fureneset vil utgjøre et betydelig inngrep i landskapet.

Departementet kan ikke se at det har fremkommet ny informasjon som gir grunnlag for å be om nye søknader for transformatorstasjon i området øst for Åskora.

Departementet bemerker at det foreligger søknad fra SFE Nett om en ca 17 km ny 132 kV ledning Ålfoten-Åskåra-Øksenelvane-Kroknakken. Søknaden innebærer også oppgradering av eksisterende 66 kV ledning på strekningen, ny transformatorstasjon i Øksenelvane og sanering av ca 22 km ledning på henholdsvis 132 kV og 66 kV spenningsnivå i området.

8.3 Konsekvenser ved omsøkte lokaliteter for transformatorstasjon

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt stasjonsalternativ Førdedalen

Konsesjonsgitt stasjonsalternativ B er lokalisert sør for Åskorelva, ute på brinken før dalen faller brattere ned mot fjorden.

Landskap

Konsekvensene for landskap ved etablering av ny transformatorstasjon etter alternativ B, med tilhørende tilkomstvei og nødvendige omlegginger av eksisterende 132 kV-ledninger er vurdert som liten til middels negativ.

Det er ikke innsyn til noen av stasjonstomtene fra Førdspollen, men innføring av eksisterende og ny kraftledning vil danne et markert ryddebelte oppover på sørsiden av Førdedalen. Begge stasjonstomtene ligger på flate partier i den smale dalen og skjules delvis av vegetasjon på avstand. NVE vurderer konsesjonsgitt stasjon B som den minst dominerende da denne ligger lavere i terrenget og i stor grad skjules fra det største landskapsrommet rundt Førdesætra.

Naturmangfold

Ingen verdisatte lokaliteter berøres. Veien til stasjonen vil i stor grad nyanlegges, hvilket gjør at utreder vurderer alternativet som marginalt dårligere enn alternativ A.

Reiseliv, friluftsliv og fritidsboliger

Førdedalen benyttes i liten grad i forbindelse med reiseliv, og stasjonen er i utredningen vurdert å gi ingen effekt på reiselivsinteressene.

Stasjonen er i utredningen vurdert å gi middels negativ konsekvens for fritidsboliger. Av utredningen fremgår at det er ledningsføringen vestover som hovedsakelig har en negativ effekt på fritidsboliginteressene ved Vasslidvatnet i Førdedalen.

Stasjonen er i utredningen vurdert å gi liten negativ konsekvens for friluftslivet. Av utredningen fremgår at det er ledningsføringen vestover som hovedsakelig har en negativ effekt på friluftslivsinteressene tilknyttet Førdedalen.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt stasjonsalternativ Førdedalen

Stasjonen blir liggende rett øst for Førdesætra, ca 30 meter høyere i terrenget enn alternativ B.

Landskap

Konsekvensene for landskap ved etablering av ny transformatorstasjon etter alternativ A, med tilhørende tilkomstvei og nødvendige omlegginger av eksisterende 132 kV-ledninger er vurdert som middels negativ. Se også omtale under konsesjonsgitt stasjonsalternativ ovenfor.

Naturmangfold

Ingen verdisatte lokaliteter berøres, og konsekvensen er vurdert til liten negativ.

Reiseliv, friluftsliv og fritidsboliger

Førdedalen benyttes i liten grad i forbindelse med reiseliv, og stasjonen er i utredningen vurdert å gi ingen effekt på reiselivsinteressene.

Stasjonen vil ligge ved inngangen til Førdedalen når man kommer inn fra øst, og vil fremstå som et relativt stort fremmedelement i landskapet. Stasjonen vil være synlig fra flere topper i området, og ha negativ effekt på det lokale friluftslivet i Førdedalen. Konsekvensen for friluftsliv er angitt til middels negativ.

Stasjonen er i utredningen vurdert å ha stor negativ konsekvens for fritidsboliginteressene i dalføret.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt stasjonsalternativ Myklebustdalen

Stasjonsalternativ H er lokalisert i et flatt område i midtre deler av Myklebustdalen, og stasjonen vil ligge noe tilbaketrukket sør for veien bak Litlevatnet.

Landskap

Ifølge utredningen vil stasjonen være synlig på en kortere strekning fra riksvegen, men vil ikke være synlig fra det landskapsmessig verdifulle landskapsrommet rundt Myklebustsætra og Vikasætra.

Valg av traséføring via Sigdestad er sammen med stasjonsalternativ H vurdert til å ha middels til store negative konsekvenser for landskapsbildet. Ved valg av traséalternativ via Vasslidvatnet mot øst, vurderes konsekvensene av stasjonsalternativ H med tilkomstvei og tilhørende ledningsjusteringer som liten til middels negativ.

Naturmangfold

Transformatorstasjonen vil innebære arealbeslag i en gammel barskog av stor verdi ved Pottane. Konsekvensen er vurdert til middels til stor negativ.

Reiseliv, friluftsliv og fritidsboliger

Det følger av utredningen at det antas at stasjonen vil ha liten effekt på reiselivsnæringen.

Stasjonen er i utredningen vurdert å gi middels negativ konsekvens for friluftinteressene knyttet til området mellom Førdedalen og Myklebustdalen.

Stasjonen blir ikke synlig fra Myklebustsætra, men vil ifølge utredningen likevel ha negativ effekt på fritidsboliginteressene i området ved at den vil bidra til forringelse av turområdene i nærheten av Myklebustsætra. Konsekvensen er angitt til stor negativ.

8.4 Departementets vurderinger og konklusjon for valg av transformatorstasjon

Departementet konstaterer at konsesjonsgitt transformatorstasjon har den beste landskapsmessige tilpassingen av de omsøkte alternativene og at de negative virkningene for naturmangfold vil være beskjedne.

Departementet konstaterer også at utredningen for reiseliv, friluftsliv og fritidsboliger prioriterer konsesjonsgitt transformatorstasjon framfor omsøkte alternativer.

Departementet konstaterer at omsøkt transformatorstasjon i Myklebustdalen vil medføre arealbeslag i en gammel barskog av stor verdi og ha negative virkninger for interesser knyttet til friluftsliv og fritidsboliger. Departementets valg av lokalisering av transformatorstasjon fremgår under konklusjon trasévalg, se kapittel 8.12.

KONSEKVENSER FOR OMSØKTE TRASEER

8.5 Landskap og visuelle virkninger

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom sørsiden av Hundvikfjorden og Dauremålsvatnet

Fra sørsiden av Hundvikfjorden og mot Ålfoten/Førde vil konsesjonsgitt trasé ligge høyt i terrenget og passere utløpet av Nevredalvatnet, Storevatnet og Dauremålsvatnet. Etter at traseen er blitt justert vil den bli mindre synlig sett fra Vik samt øke avstand til hytte nord for Storevatnet, og slik at ledningen kommer bak hytta.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Dauremålsvatnet og Sjørdalsvatnet

Konsekvensen for landskap er i utredningen angitt til middels negativ. Mellom Førdspollen og Førdesætra parallellføres ledningen med eksisterende 132 kV ledning. Roald Solheim mener at NVE har glemt menneskene som bor i grenda Førde i Ålfoten. Departementet konstaterer at parallellføringen og ryddegate vil ha negative visuelle konsekvenser for bebyggelsen i Førde ved Førdspollen.

Av utredningen følger at dimensjonen på mastene bryter med skalaen på dalrommet i Førdedalen, og påvirker den trange dalen i stor grad. Ifølge utredningen gir dette store konsekvenser for den avgrensede og forholdsvis bortgjemte dalen.

Traseen vil ikke komme i direkte konflikt med planlagte fritidsboliger på sørsiden av Vasslidvatnet, men vil medføre en forringelse av arealet i forhold til utbyggingsplanene.

Dalen er smal, og ledningen vil ifølge utredningen bli det dominerende blikkfanget fra eventuelle hytter på nordsiden av Vasslidvatnet. Ved passering av Vasslidvatnet er det også omsøkt en trasé som går på nordsiden av vannet. NVE vurderer trasé på sørsiden som bedre for landskapet og det visuelle inntrykket av ledningen enn en trasé på nordsiden.

Ved Hjelmevatnet åpnes landskapet opp og omfanget blir større. I enden av Hjelmevatnet må traseen krysse over fjellryggen Hjelmevasshøgdene før den følger terrenget ned på sørsiden av Sjørdalsvatnet. Fjellryggkryssingen vil gi horisontvirkninger, men langs terrenget ned mot vannet følger traseen terrenget godt ifølge utredningen.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé fra Dauremålsvatnet til Sjørdalsvatnet

Denne traséen forutsetter omsøkt transformatorstasjon H og traséføring mot vest i Myklebustdalen. Fra vestenden av Dauremålsvatnet krysser traseen Fjørdspollen, passerer lia i bakkant av Sigdestad og Myklebustsætra før den går mer eller mindre parallelt med eksisterende 132 kV ledning vestover i Myklebustdalen og ned Sjørdalen.

Ifølge utredningen vil traseen ha negative konsekvenser for landskapet rundt Myklebustsætra, da den vil passere relativt nært denne og være synlig fra flere steder i denne delen av Myklebustdalen. Konsekvensen for strekningen mellom Dauremålsvatnet og Litlevatnet er angitt til middels til stor negativ. Alternativet vil medføre inngrep i nedre deler av Myklebustdalen som i dag er et landskapsrom uten tyngre inngrep. Ifølge utredningen vil spredningen av kraftledninger gjennom dalen skape et fragmentert landskapsinntrykk. Ledningen vil dessuten være synlig vest for tettstedet Ålfoten (Sigdestad og Myklebust) og medføre en kryssing av Fjørdspollen.

Fra Dalsetevatnet til Sjørdalen er ledningen i hovedsak lagt parallelt med eksisterende 132 kV ledning. Bred hogstgate og forskjellige dimensjoner fra eksisterende ledning vil ifølge konsekvensutredningen medføre stor negativ konsekvens fordi ledningen forringer landskapet som naturpreget fjelldal med seterdrift. Samtidig konkluderes det med at inngrepet i seg selv absorberes ganske godt på grunn av de store dimensjonene i landskapsrommet. Ned Sjørdalen er dalføret trangt, og parallellføringen går her over i en trippelføring med eksisterende 132 kV og 66 kV. Etter NVEs vurdering vil denne føringen bli dominerende.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt kombinasjonstrasé mellom Åskorelva og Sjørdalsvatnet

Traseen er identisk med konsesjonsgitt trasé frem til vestenden av Vasslidvatnet. Mellom Vasslidvatnet og Dalsetevatnet krysser traseen gjennom det lukkede rommet rundt Krokvatnet og følger gjennom skaret ved Vikaheida før det legger seg på den ujevne østveggen av Meraftenakken. Traseen vil skjerme stølsbebyggelsen på Myklebust for flere inngrep. Ved vestenden av Dalsetevatnet slutter traseen seg til omsøkt trasé beskrevet ovenfor, og går mer eller mindre parallelt med eksisterende 132 kV ledning vestover i Myklebustdalen og ned Sjørdalen.

Departementet konstaterer at traseen vil medføre inngrep i både Førdedalen og Myklebustdalen. Departementet har på bakgrunn av dette kommet til at denne traseen ikke er aktuell for fremføring av ny 420 kV ledning. I den videre tematiske fremstillingen er dette alternativet derfor ikke eksplisitt vurdert. Departementet bemerker at traseen frem til vestenden av Vasslidvatnet vil ha de samme negative virkningene som konsesjonsgitt trasé på strekningen, mens traseen fra Dalsetevatnet til Sjørdalsvatnet vil ha de samme negative virkningene som alternativt omsøkt trasé gjennom Myklebustdalen.

8.5.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet bemerker at Førdedalen er smal og dermed hindrer innsyn fra omkringliggende områder. Departementet konstaterer imidlertid at ny 420 kV kraftledning vil innebære betydelige negative visuelle virkninger i det langstrakte og trange dalrommet.

Alternativt omsøkt trasé mellom Dauremålsvatnet og Sjørdalsvatnet vil etter departementets vurdering også innebære betydelige negative visuelle virkninger. Traseen vil ha negative virkninger ved kryssing av Førdspollen og tettstedet Ålfoten (Sigdestad og Myklebust), i nedre deler av Myklebustdalen samt ved passering Myklebustsætra og ned Sjørdalen. Departementet bemerker samtidig at denne traseen i langt større grad er samlokalisert med eksisterende ledninger i området enn hva tilfellet er med konsesjonsgitt trasé. I departementets vurdering er det tillagt avgjørende vekt at omsøkt, alternativt trasé medfører samlokalisering av ledningsnett i området, og derved unngår inngrep i områder som ikke er preget av større kraftledninger fra før.

8.6 Naturmangfold

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom sørsiden av Hundvikfjorden og Dauremålsvatnet

Traseen vil gå nær et sannsynlig yngleområde for en rovfuglart av stor verdi. Kollisjonsrisiko og anleggsforstyrrelse er nevnt som mulige negative virkninger, og konsekvensen er angitt til meget stor negativ.

På oversiden av anleggsveien ut til kraftverkene tilknyttet Øksenelvane vil traseen skjære gjennom/ føres i ytterkant av en gammel lauvskog av stor verdi. Mulige negative virkninger er anleggsforstyrrelse, hogst/vegetasjonspåvirkning og arealbeslag. Konsekvensen er angitt til middels negativ.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Dauremålsvatnet og Sjørdalsvatnet

Traseen er vurdert å ha liten negativ konsekvens. Traseen vil berøre nordvendt kystberg og blokkmark av stor verdi ved Åskora. Mulig negativ virkning er arealbeslag. Konsekvensen er angitt til ubetydelig til liten negativ. Det er opplyst at

fossegrimemose, som på rødlisten har status som sårbar, vokser på minst en steinblokk i området.

Ved anleggsveien frem til kraftverket på Åskora finnes en gammel lauvskog av middels verdi. Mulige negative virkninger er anleggsforstyrrelse, arealbeslag og hogst/vegetasjonspåvirkning. Konsekvensen er angitt til liten negativ.

Nordvendt kystberg og blokkmark av middels verdi ved Vasslidvatnet blir berørt med arealbeslag. Konsekvensen er angitt til middels negativ.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Dauremålsvatnet og Sjørdalsvatnet

Traseen er vurdert å ha stor negativ konsekvens. Traseen vil gå i ytterkant av en gammel barskog av stor verdi ved Pottane. Lokaliteten består av glissen og storvokst furuskog med naturskogspreg. Mulige negative virkninger er arealbeslag og hogst/vegetasjonspåvirkning, og konsekvensen er angitt til middels negativ.

I tillegg vil ny ledning medføre kollisjonsrisiko for 5 storlomlokaliteter, herunder 3 hekkelokaliteter av stor verdi. Storlom har status som nær truet på rødlisten. Konsekvensen er angitt til henholdsvis middels eller stor negativ for de ulike lokalitetene.

Traseen vil skjære gjennom Sjørdalen naturreservat, som omfatter furuskog med sterkt urskogspreg og er av stor verdi. Naturreservatet inneholder blant annet en rik og variert moseflora. Mulige negative virkninger er arealbeslag og hogst/vegetasjonspåvirkning, samt endring av lokalklima. Konsekvensen er angitt til stor negativ.

8.6.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at ny ledning vil medføre konflikt med et sannsynlig yngleområde for en rovfuglart av stor verdi. Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé kan medføre arealbeslag i flere naturtypelokaliteter på strekningen. De negative virkningene for lokalitetene antas imidlertid å bli begrenset.

Omsøkt trasé vil skjære gjennom Sjørdalen naturreservat. To eksisterende ledninger og riksveien krysser reservatet i dag. Departementet legger til grunn at ny ledning vil fragmentere området ytterligere og slik ha en negativ virkning. Dette kan unngås dersom departementet pålegger Statnett å sørge for kabling av eksisterende 66 kV-ledning gjennom reservatet langs eksisterende riksvei/fylkesvei. Se nærmere omtale under pkt. 8.12. Gjennom miljø- og transportplanene skal det legges vekt på å unngå skader på sårbar vegetasjon. Dette kan redusere den direkte påvirkningen av naturtyper og vegetasjon og redusere konfliktnivået for omsøkt, alternativ trasé ytterligere.

Omsøkt trasé vil videre innebære konflikter med en rekke lokaliteter for storlom, som på rødlisten har status som nær truet. NVE har satt vilkår om at det skal vurderes og eventuelt gjennomføres avbøtende tiltak for å redusere risikoen for fuglekollisjoner i viltområder med rikt eller sårbart fugleliv. Departementet forutsetter at Statnett vurderer merking av ledningen som avbøtende tiltak for å redusere faren for kollisjoner med storlom.

Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé i utredningen er vurdert å gi minst negative virkninger for naturmangfoldet.

8.7 Friluftsliv

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Dauremålsvatnet og Sjørdalsvatnet

Konsesjonsgitt trasé er vurdert å gi middels negativ konsekvens. NVE peker på at Fjørdedalen er et viktig hjortejaktterreng og må kunne ansees som en viktig innfallsport til Ålfoten landskapsvernområde og et utgangspunkt for turer både sommer og vinter til kjente fjelltopper som Keipen, Plogen og Saga. Departementet konstaterer at traseen vil bli synlig fra flere av toppene i området.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Dauremålsvatnet og Sjørdalsvatnet

Omsøkt trasé mellom Dauremålsvatnet og Litlevatnet er vurdert å gi middels negativ konsekvens. I utredningen fremheves potensialet for utmarksbasert næring og viktig hjortejaktterreng og tradisjoner i Myklebustområdet. I og med at riksveien går gjennom Myklebustdalen fungerer dette også som et viktig gjennomfartsområde. Fiskevannene ved Myklebust blir trukket frem som et vakkert område med gode fiskemuligheter.

I Myklebustdalen er det i større grad selve dalbunnen som brukes som utfarts- og friluftslivsområde. En ny 420 kV kraftledning vil på langt nær synes så godt i det åpne og store landskapsrommet i Myklebustdalen som i den trange Fjørdedalen.

8.7.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at de omsøkte alternativene vil påvirke ulike friluftsbukere. Departementet kan, uavhengig av trasévalg, ikke se at ny kraftledning vil ha særlige ulemper for friluftslivet.

8.8 Forholdet til bebyggelse

Felles

Ingen bebyggelse blir liggende nærmere enn 100 meter fra ledningen for noen av alternativene.

Spredte sætrer og hyttefelt ved Gjengnalunden, Lundavatnet og Storevatnet berøres. Traseen vil også gå i nærheten av hyttefelt i østenden av Ålfoten. Det er etablert

hyttefelt og er planlagt et hyttefelt i sørvestenden av Sördalsvatnet som kan bli negativt berørt.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Dauremålsvatnet og Sördalsvatnet

Konsesjonsgitt trasé har middels negativ konsekvens for fritidsboliger. En trasé på sørsiden av Vasslidvatnet vil ikke komme i direkte konflikt med planlagte fritidsboliger, men vil medføre en forringelse av arealet i forhold til utbyggingsplanene. Hyttefelt ved Hjelmevatnet berøres. Ny ledning vil bli synlig for bebyggelsen i Førde ved Førdspollen.

Roald Solheim mener at *"ved parallellføring av høyspentlinjer slik Statnett og SFE planlegger ved Førdegrenda, vil det oppstå elektromagnetisk interferens. Magnetfeltene fra de ulike linjene vil påvirke hverandre og utilsiktet stråling kan lett oppstå."*

Departementet bemerker at ingen bebyggelse vil eksponeres for magnetfelt over utredningsgrensen på 0,4 μ T. SFE Nett har lagt frem melding om nytt nett (forsterking av regionalnett/nye produksjonsledninger) i området mellom Svelgen, Ålfoten og Bryggja. Herunder er det meldt en *mulig* ny 132 kV ledning fra Svelgen til ny transformatorstasjon i Ålfoten. Ett alternativ er meldt parallelt med konsesjonsgitt 420 kV gjennom Førdedalen. Departementet viser til at tiltakshaver ved en eventuell søknad vil måtte etterkomme de utredningskrav som fastsettes av NVE.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Dauremålsvatnet og Sördalsvatnet

Traseen mellom Dauremålsvatnet og Litlevatnet er i utredningen vurdert å ha stor negativ konsekvens for fritidsboliger. Traseen vil bli synlig fra Myklebustsætra og vil dermed kunne ha negativ effekt på fritidsboliginteressene i området. Traseen kan påvirke hyttefelt ved Langesjøvatnet og Nibbevatnet samt ved Dalsetevatnet, hvor det er åpnet for spredt fritidsbebyggelse. Traseen vil bli også synlig for bebyggelse ved tettstedet Ålfoten (Sigdestad og Myklebust). Ved Sigdestad ved Rekevika vil avstanden fra planlagt ledning til grendahuset (skole og barnehage) være ca 160 m. Her ligger dagens 132 kV og 66 kV ledninger mellom planlagt 420 kV ledning og grendahuset. Det er også planer om hyttebebyggelse og mulig utvidelse av boligfelt i Sigdestad-området. Departementet bemerker at det foreligger planer om omstrukturering av nettet, hvilket muliggjør riving av eksisterende ledninger i området.

8.8.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at ingen av alternativene vil ha bebyggelse som ligger nærmere enn 100 meter fra ledningen. Konsesjonsgitt trasé er vurdert som bedre enn omsøkt trasé for fritidsboliger. Departementet konstaterer at parallellføring og ryddegate mellom Førdspollen og Førdesætra vil ha negative visuelle konsekvenser for bebyggelsen i Førde ved Førdspollen. Omsøkt alternativ trasé vil ha negative visuelle konsekvenser for hyttefelt og bebyggelse ved tettstedet Ålfoten (Sigdestad og Myklebust).

Dersom omsøkt alternativ trasé skal legges til grunn må Statnett vurdere en justering av traseen ved Sigdestad, slik at ledningen flyttes lengre bort fra grendahuset.

8.9 Reiseliv/turisme

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Dauremålsvatnet og Sjørdalsvatnet

Konsesjonsgitt trasé er vurdert å gi ingen/ubetydelig negativ konsekvens. Det er ikke fremhevet aktiviteter eller næring som vil bli berørt i utredningen.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Dauremålsvatnet og Sjørdalsvatnet

Traseen fra Dauremålsvatnet til Litlevatnet går gjennom et område som i liten grad benyttes i reiselivssammenheng. Traseen er vurdert å gi middels negativ konsekvens. Ledningen vil bli synlig fra riksveien, hvilket kan ha en negativ effekt på det veibaserte reiselivet i området. De negative effektene for det lokale reiselivet er vurdert å være små. Området rundt Myklebust er trukket frem som et viktig område med lange tradisjoner knyttet til hjortejakten.

8.9.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé i utredningen foretrekkes av hensyn til reiseliv/turisme. Uavhengig av trasévalg vil ledningen ikke komme i direkte arealmessig konflikt med viktige knutepunkt, utfartssteder eller lignende som brukes av reiselivet. Uavhengig av trasévalg kan departementet ikke se at ny ledning vil ha særlige ulemper for reiseliv/turisme.

8.10 Inngrepsfrie områder/Verneområder

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Dauremålsvatnet og Sjørdalsvatnet

Konsesjonsgitt trasé berører ikke det nyopprettede Ålfoten landskapsvernområde. Traseen berører imidlertid Førdedalen, som er et av de dalførene som brukes som innfallsport for å komme inn i selve landskapsvernområdet.

Traseen vil gi en reduksjon av INON-områder sone 2 på om lag 1,29 km².

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Dauremålsvatnet og Sjørdalsvatnet

Omsøkt trasé kommer i konflikt med Sjørdalen naturreservat ved at den krysser tvers gjennom barskogreservatet. Området omfatter furuskog med sterkt urskogspreg. Departementet bemerker at eksisterende 132 kV og 66 kV ledning samt riksvei krysser reservatet i dag. Av utredningen for naturmangfold fremgår at enda en kraftledning vil fragmentere reservatet ytterligere, og at inngrepet derfor vurderes som uheldig. Departementet viser i den sammenheng til at dette i stor grad kan unngås dersom Statnett pålegges å sørge for kabling av eksisterende 66 kV ledning gjennom naturreservatet.

Traseen vil gi en reduksjon av INON-områder sone 2 på om lag 0,94 km².

8.10.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet merker seg at ny ledning i Førdedalen fremføres i området som er innfallsport til det store Ålfoten landskapsvernområde. Departementet konstaterer at omsøkt trasé vil komme i konflikt med Sjørdalen naturreservat. Departementet viser i den sammenheng til at virkningene av enda en kraftledning gjennom reservatet i vesentlig grad kan unngås dersom Statnett pålegges å sørge for kabling av eksisterende 66 kV ledning gjennom naturreservatet. I verneforskriften fremheves furuskogområdets uvanlig sterke urskogpreg. Ved fremføring av ny 420 kV ledning vil dagens ryddebelte for eksisterende 66 kV trasé måtte utvides fra ca 25 meter til ca 40 meter.

Departementet konstaterer at ny kraftledning vil medføre marginal reduksjon av INON-områder sone 2, og at det kun er marginale forskjeller mellom traséalternativene.

8.11 Kulturminner/kulturmiljø

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Dauremåsvatnet og Sjørdalsvatnet

Traseen berører kulturmiljøer i liten grad. Traseen passerer Førdesætra, som er vurdert å ha liten verdi. Konsekvensen er angitt til liten negativ.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Dauremåsvatnet og Sjørdalsvatnet

Traseen vil gå i nærheten av seterområdet Dalsete av middels verdi. Konsekvensen er angitt til liten negativ. Traseen følger nordsiden av Myklebustdalen forbi Myklebustsætra og Vikasætra av stor verdi. Setrene er med i nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap, og er valgt ut fordi de representerer et karakteristisk stølсанlegg med godt bevarte bygninger. Her finnes mer enn 30 stølshus. Stedet er et populært turmål og brukes aktivt i hjortejaktseasonen. Traseen vil være synlig i bakkant av Myklebustsætra. Dette vil også påvirke Myklebustsætras kontakt med bakenforliggende fjellområde og Sætredalsvatnet. Konsekvensen er vurdert til stor negativ.

8.11.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet merker seg at konsesjonsgitt trasé i utredningen foretrekkes av hensyn til kulturminner/kulturmiljø. Departementet konstaterer at omsøkt alternativ trasé vil ha negative visuelle virkninger for kulturlandskapet ved Myklebustsætra.

8.12 Departementets konklusjon trasévalg

Departementet legger til grunn at ny 420 kV ledning gjennom Førdedalen vil innebære betydelige negative visuelle virkninger i den smale dalen. Departementet vurderer det slik at begge alternativene har negative visuelle konsekvenser av forskjellig karakter.

Ny kraftledning vil gå nær et sannsynlig yngleområde for en rovfuglart av stor verdi. Departementet viser til at Statnett skal utarbeide en miljø- og transportplan, som blant annet skal omhandle hvordan kjente hekke- og leikplasser for rovfuglarter og skogsfugl

skal hensyntas, og hvilke begrensninger i anleggsarbeidet dette kan medføre i enkelte områder i spesielle perioder på året.

Konsesjonsgitt trasé vil kunne medføre noe arealbeslag i flere naturtypelokaliteter.

Omsøkt transformatorstasjon i Myklebustdalen vil kreve arealbeslag i en gammel barskog av stor verdi ved Pottane. Omsøkt trasé kan i tillegg medføre økt kollisjonsrisiko for en rekke storlomlokaliteter. Departementet forutsetter at Statnett vurderer merking av ledningen som avbøtende tiltak for å redusere faren for kollisjoner med kraftledningen.

Departementet ser det slik at konsesjonsgitt trasé innebærer minst negative virkninger for naturmangfoldet.

Departementet konstaterer at også de øvrige fagutredningene peker på konsesjonsgitt trasé som bedre enn omsøkt, alternativ trasé. I departementets vurdering er imidlertid tillagt avgjørende vekt at omsøkt, alternativ trasé medfører samlokalisering av ledningsnettet i området, og derved unngår inngrep i områder som ikke er preget av større kraftledninger fra før. Departementet har brakt på det rene at det kan foretas en justering av traseen ved Sigdestad ved Rekevika, slik at ledningen flyttes lengre bort fra grendahuset. En slik justering begrenser seg til at masteplassing ned mot fjorden muliggjør spenn over fjorden med vanlige master. Departementet ber derfor Statnett om å vurdere en justering av traseen som øker den totale avstanden til grendahuset til inntil 350 meter.

Omsøkt alternativ trasé vil komme i konflikt med Sjørdalen naturreservat. En forutsetning for valg av omsøkt alternativ trasé er derfor at Statnett pålegges å sørge for kabling av eksisterende 66 kV ledning gjennom reservatet, fortrinnsvis fra der ledningen krysser sørvestre del av Sjørdalsvatnet til der ledningen krysser nordre del av Langevatnet. Strekningen er på vel 4 km og kostnaden ved kablingen er estimert til ca 30-40 millioner kroner. Departementet er innforstått med at Statnett med den nye ledningen ikke kan følge 66 kV traseen fullt ut, men forutsetter at Statnett så langt det lar seg gjøre og hensett til anleggsdriften følger eksisterende 66 kV trasé gjennom reservatet ved fremføring av ny 420 kV kraftledning. Departementet legger til grunn at det gis dispensasjon i tide fra forskriften for naturreservatet og at nødvendig tillatelse fra vegmyndighetene også foreligger i tide slik at fremdriften av ledningsarbeidene kan gå som planlagt. I motsatt fall må 420 kV kraftledningen fremføres selv om kabling ikke først har funnet sted. Departementet forutsetter at de justeringer av traseen som må foretas i anledning et slikt avbøtende tiltak ikke skal medføre noen endringssøknad av 420 kV ledningen på denne strekningen.

I detaljprosjekteringen skal det også legges til grunn at eksisterende 132 kV ledning kan legge begrensninger hva gjelder ledningsføring og masteplassing med mer. Fremføring av ny 420 kV ledning hovedsakelig i samme trasé som eksisterende 66 kV ledning medfører at ryddebeltet må utvides fra ca 25 meter til ca 40 meter.

Departementet bemerker at mastene for ny 420 kV vil være kraftigere dimensjonert enn eksisterende master for 66 kV ledningen. Samtidig vil antall mastepunkter i reservatet reduseres sammenlignet med dagens situasjon. Etter departementets vurdering begrenser vilkår om kabling som avbøtende tiltak konflikten med naturreservatet betydelig, samtidig som de visuelle virkningene av en ny kraftledning ned Sjørdalen dempes. Fordelene som oppnås ved dette avbøtende tiltaket forsvares de merkostnader som kablingen medfører. Etter departementets vurdering vil eventuelle konflikter med verneverdiene som ligger til grunn for vernet av reservatet bli begrenset. Gjennom miljø- og transportplanene skal det legges vekt på å unngå skader på sårbar vegetasjon. Dette kan redusere den direkte påvirkningen av naturtyper og vegetasjon og redusere eventuelle konflikter ytterligere.

Departementet har etter en samlet vurdering kommet til at ny 420 kV kraftledning skal fremføres i omsøkt, alternativ trasé med det avbøtende tiltak som fremgår ovenfor. Departementets valg av trasé innebærer også at ny transformatorstasjon lokaliseres i omsøkt alternativ H i Myklebustdalen.

9. STREKNINGEN MELLOM SjøRDALSVATNET OG GRYTADALSBU

9.1 Innledning

Konsesjonsgitt trasé parallellføres med eksisterende 66 og 132 kV ledninger med unntak av et mindre parti mellom Svelgsvatnet og Risevatnet. Det er ikke omsøkt alternative traseer på denne strekningen.

9.2 Landskap og visuelle virkninger

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Sjørdalsvatnet og Grytadalsbu
Av utredningene følger at ny 420 kV ledning vil ha stor negativ konsekvens for landskapet, da parallellføringen vil forsterke det visuelle inntrykket av eksisterende ledninger. Departementet konstaterer at ulike mastetyper gir ujevn rytme i ledningsføringen og fører til økt visuell støy.

Ledningen vil krysse Risevatnet, og spennet over vannet vil være merkepliktig etter forskrift om merking av luftfartshindre. Inger Rise Hallset krever avbøtende tiltak ved passering av vannet. NVE mener at avstanden til omkringliggende arealer er såpass stor at den visuelle effekten av ledningen med røde og hvite master og ingen kamuflering, vil være akseptabel. Ledningen vil ikke komme nærmere bebyggelse enn dagens ledning, og de visuelle konsekvensene for bebyggelsen rundt Svelgen vurderes som små av NVE. Departementet slutter seg til NVEs vurderinger. Departementet viser for øvrig til at ny forskrift om rapportering, registrering og merking av luftfartshinder nå er ute på høring.

Over fjellet mot Reset gir dobbeltføringen enda bredere hogstgate, og selv om skalaen på terrenget er stort, kan koblingen av ulike mastetyper virker støyende på terrenget.

Departementet viser i den sammenheng til at det langs Midtgulen som avbøtende tiltak skal benyttes malte master og silikonbelagte glassisolatorer på en strekning på ca. 3 km for å dempe de visuelle virkningene.

9.2.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet er på det rene med at parallellføringen av eksisterende og ny ledning vil forsterke inntrykket av tekniske inngrep i landskapet. Samtidig er områdene rundt og nord for Svelgen allerede preget av tekniske inngrep, hvilket etter departementets vurdering gjør at landskapsinntrykket ikke i vesentlig grad forandres som følge av ny ledning.

Departementet legger til grunn at ledningen mellom Svelgen og Myklebust er lite synlig fra vanlige utfartsårer og heller ikke vurderes å ha vesentlig negativ innvirkning på kulturmiljøer som passerer.

9.3 Naturmangfold

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Sördalsvatnet og Grytadalsbu
Konsekvensen er angitt til liten negativ. Ved Risevatnet/Geitvikneset vil traseen passere i nærheten av en rik edellauvskog av middels verdi. Mulige negative virkninger er hogst/vegetasjonspåvirkning og arealbeslag. Konsekvensen er angitt til ubetydelig/liten negativ.

Traseen antas å passere i periferien av et yngleområde for en rovfuglart av stor verdi. Mulige negative virkninger er kollisjonsrisiko og anleggsforstyrrelse. Konsekvensen er angitt til liten negativ.

Ved Midtgulen/Indrehusområdet vil traseen passere i nærheten av et funksjonsområde for våtmarksfugl av middels verdi. Mulig negativ virkning er kollisjonsfare. Konsekvensen er angitt til ubetydelig/liten negativ. Statnett har i brev av 24. november 2011 til NVE foreslått merking med fugleavvisere over utløpet/elva ut fra Indrehusvatnet. NVE har i brev av 2. desember 2011 sagt seg enig i at merking av ledningen som avbøtende tiltak for å redusere risikoen for fuglekollisjoner er hensiktsmessig her.

9.3.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Grunnet parallellføring med eksisterende ledning er det ingen nye områder som influeres av kraftledningen på denne strekningen. Departementet legger til grunn at de negative virkningene for fugl og naturtyper/vegetasjon på strekningen vil bli beskjedne. Departementet viser videre til at det over utløpet/elva ut fra Indrehusvatnet skal benyttes fugleavvisere.

9.4 Friluftsliv

Konsekvensen er i utredningen angitt til middels negativ. Ledningen vil passere Risesætra på fjellet sørvest for Risevatnet. Setra er vurdert til å ha middels til stor kulturmiljøverdi som seterområde da det er aktivt brukt i forbindelse med friluftsliv, sauesanking, hjortejakt med mer. Området er forholdsvis lett tilgjengelig.

9.4.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at ledningen føres øst for eksisterende 66 og 132 kV ledninger ved passering Risesætra, og dermed ikke vil komme nærmere setervollen enn eksisterende ledninger. Departementet legger til grunn at ny ledning vil øke de negative visuelle virkningene, særlig når beltet av kraftledninger må krysses for turer inn i Fagredalen.

9.5 Forholdet til bebyggelse

Konsekvensen for fritidsboliger er angitt til liten negativ. En fritidsbolig (Ingebrekthola), nord for Myklebust i Midt-Gulen, blir liggende 45 meter fra ledningen. De visuelle konsekvensene for bebyggelsen rundt Svelgen vurderes som små av NVE

9.5.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet finner at ulempene for bebyggelse vil bli beskjedne.

9.6 Reiseliv/turisme

Konsekvensen er vurdert til middels negativ. Ledningen vil ikke komme i direkte arealmessig konflikt med viktige knutepunkt, utfartssteder eller lignende som brukes av reiselivet.

9.6.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet kan ikke se at ny ledning vil ha særlige ulemper for reiseliv/turisme.

9.7 Inngrepsfrie områder/Verneområder

Traseen kommer ikke i konflikt med områder vernet etter naturmangfoldloven, naturvernloven eller plan- og bygningsloven. Traseen vil gi en reduksjon av INON-områder sone 2 på om lag 0,26 km².

9.7.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet finner at traseen kun vil gi en marginal reduksjon av INON-område sone 2.

9.8 Kulturminner/kulturmiljø

Konsekvensen er vurdert til middels negativ. Om virkninger for Risesætra, se vurderinger under friluftsliv. Myklebustdalen strekker seg fra Myklebust og opp til Magnhildskaret. Konsekvensutredningen vurderer kulturmiljøene rundt tidligere seterområder nederst i dalen til å ha liten til middels verdi.

9.8.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet finner at de negative konsekvensene for kulturminner/kulturmiljø vil bli beskjedne.

9.9 Departementets konklusjon trasévalg

Departementet konstaterer at ny 420 kV ledning i samme områder som eksisterende 66 kV og 132 kV ledninger vil innebære negative visuelle virkninger. Samtidig legger departementet til grunn at ledningen har fått den best mulige landskapsmessige tilpassingen på strekningen.

Departementet legger til grunn at de negative virkningene for fugl og naturtyper/vegetasjon på strekningen vil bli begrenset. Også for øvrige fagtema vil ny ledning etter departementets vurdering kun medføre negative konsekvenser i begrenset grad.

Departementet stadfester konsesjonsgitt trasé på strekningen.

10 STREKNINGEN MELLOM GRYTADALSBU OG TONHEIM

10.1 Innledning

Mellom Grytadalsbu og Haukå foreligger det to alternativer. Konsesjonsgitt trasé fraviker parallellføringen med eksisterende ledning før passering Haukå. Omsøkt alternativ trasé går høyere opp mot fjellet i mer åpent terreng enn konsesjonsgitt trasé. Flora kommune og Flora Turlag støtter konsesjonsgitt trasé for å unngå konflikt med turruten mellom Grytadalsbu og Haukåstølen. Rynning og Strømsnes mener at omsøkt alternativ trasé må velges ved passering Haukånipa, da det er mer friluftaktiviteter i dette området enn høyere opp i terrenget. Strømsnes og Rynning mener også at nedre trase vil være til større hinder for skogsdrift, og viser til at omsøkt trasé heller ikke krever ryddegate. Statnett har prioritert omsøkt alternativ trasé, som også støttes av Sogn og Fjordane fylkeskommune. Strekingen mellom Grytadalsbu og Haukå er en kort strekning. Departementet bemerker at virkningene under de enkelte fagtema anses å være like hvor annet ikke spesifikt fremgår av omtalen nedenfor.

Fra Haukå til Tonheim er det kun omsøkt en trasé, som krysser Norddalsfjorden og passerer Hatleset.

10.2 Landskap og visuelle virkninger

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Grytadalsbu og Haukå

Konsekvensen for konsesjonsgitt trasé er ikke vurdert av fagutrederne, da traseen kun er en justering av omsøkt alternativ trasé og tidligere utredet trasé. I omtalen av tidligere utredet trasé (ikke omsøkt) trekkes den dominerende effekten ledningen vil kunne få på Haukå frem som spesielt negativt. Konsekvensen for tidligere utredet trasé var angitt til stor negativ. Etter at traseen ble justert slik at den ikke går ned til Haukå, vil den ikke få større nærvirkninger enn hva omsøkt alternativ har. Traseen vil kreve flere vinkler enn alternativ trasé, samt kreve en ryddegate da den krysser skogkledd mark, med de virkninger det får for landskapsbildet.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Grytadalsbu og Haukå

Traseen følger en naturlig hylle i terrenget mellom den fremre og bakre ryggen av Haukånipa og treffer dalen sør for Grytadalsbu. Traseen forsvinner raskt mellom de to ryggene opp mot Haukånipa og vil ha moderat fjernvirkning, men påvirker landskapsrommet rundt Grytadalsbu negativt. Konsekvensen er angitt til middels negativ. Departementet konstaterer at traseen vil virke negativt for opplevelsesverdien av området Grytadalsbu og langs turruten østover mot Haukåstølen som turområde, spesielt fordi denne hyllen i terrenget er det eneste åpne landskapsrommet.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Haukå og Tonheim

NVE vurderer føringen videre over dalføret øst for Haukå til å ha liten innvirkning på landskapsopplevelsen da ledningen krysser høyt over veien og mastefester i dalføret unngås.

Flora kommune krever at det benyttes automatisk flyvarslingssystem ved kryssing av Norddalsfjorden. Statnett mener at landskapsverdien i området der ledningen skal krysse Norddalsfjorden ikke tilsier bruk av automatisk flyvarslingssystem. NVE mener selve kryssingen i liten grad er synlig fra naturlige ferdselsårer langs vei og fra bebyggelse. Departementet slutter seg til NVEs vurdering. Departementet viser for øvrig til at ny forskrift om rapportering, registrering og merking av luftfartshinder nå er ute på høring.

Flora kommune krever traséendring i området Fløgen-Hatleset slik at man unngår silhuettvirkning der ledningen passerer høyt i terrenget. Denne justeringen støttes også av Sogn og Fjordane Fylkeskommune, Sogn og Fjordane Turlag og Flora Turlag. Statnett har prosjektert en ny løsning i området, hvor ledningen blir liggende lavere i terrenget og fjerner/reduserer silhuettvirkning av flere master. Kommunen og berørte grunneiere er positive til den justerte løsningen.

10.2.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé vil kreve en ryddegate samt en del vinkler i ledningsføringen, og at dette vil ha en negativ effekt på landskapet.

Departementet legger imidlertid avgjørende vekt på de visuelle konsekvensene og opplevelsen av landskapsrommet rundt Grytadalsbu og langs turruten østover mot Haukåstølen, og finner at konsesjonsgitt trasé i så henseende samlet sett er den beste for landskapet. I vurderingen er også hensyntatt at konsesjonsgitt trasé ligger lavere i terrenget og i større grad dempes av omkringliggende landskapsformer enn omsøkt alternativ.

For å unngå direkte konflikt med verdifulle naturtyper på strekningen og redusere det visuelle inntrykket av ryddegaten, ber departementet Statnett om å utvise spesielle hensyn ved skogrydding i dette området, jf. vilkår 3 i anleggskonsesjonen.

Departementet viser til at justert trasé i området Fløgen-Hatleset vil redusere de negative visuelle virkningene her. Justeringen anses å ligge innenfor gitt konsesjon. Departementet vil presisere traséstrekingen det gis konsesjon til under konklusjon for traséstreking.

10.3 Naturmangfold

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Grytadalsbu og Haukå

Konsesjonsgitt trasé vil medføre inngrep i en gammel barskog av middels verdi.

Området har også viltverdi, blant annet er osp med spettehull, hvitryggspett, toppmeis, nøtteskrike og et fullvoksnet par av en rovfuglart observert. Mulige negative virkninger er kollisjonsrisiko, barrierevirkning, hogst/vegetasjonspåvirkning og arealbeslag.

Traseen vurderes til å ha middels til stor negativ konsekvens på grunn av arealtap av verdiklassifisert naturtype og forekomst av vilt.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Grytadalsbu og Haukå

Konsekvensen er angitt til middels negativ. Ledningen vil kunne medføre konflikt med hekkeplass for en rovfuglart av stor verdi. Et voksent par av arten er observert i området i 2006, men verken eksakt hekkeplass eller fuglenes arealbruk i området er kjent. Mulige negative virkninger er kollisjonsrisiko og anleggsforstyrrelse.

Konsekvensen er angitt til stor negativ.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Haukå og Tonheim

Langs strekningen vil traseen tangere hekkeplass (to alternative reirplasser) for en rovfuglart av stor verdi, med status nær truet på rødlisten. Mulige negative virkninger er kollisjonsrisiko og anleggsforstyrrelse. Konsekvensen er angitt til middels negativ.

10.3.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at ny ledning vil innebære konflikt med en rovfuglart med status nær truet på rødlisten. Departementet forutsetter at det i miljø- og transportplanene særskilt hensyntas kjente hekke- og leikplasser for rovfuglarter og skogsfugl.

Departementet konstaterer at både konsesjonsgitt og omsøkt alternativ trasé kan ha negative virkninger for fuglelivet på strekningen. Ved konsesjonsgitt trasé unngås mulig konflikt med hekkeplass for en rovfuglart, men samtidig innebærer traseen inngrep i en gammel barskog med viltverdier. Utredningen konkluderer med at omsøkt trasé er bedre enn konsesjonsgitt, og departementet slutter seg til dette.

Departementet kan imidlertid ikke se at hensynet til fugl eller naturtyper/vegetasjon her vil være avgjørende ved valg mellom konsesjonsgitt trasé og alternativ omsøkt trasé.

Departementet viser til at det skal utvises spesielle hensyn ved skogrydding langs strekningen. Departementet finner at konsekvensene for naturmangfoldet ved fremføring av kraftledningen ikke er til hinder for at konsesjonsgitt trasé legges til grunn.

10.4 Friluftsliv

Konsekvensen for friluftsliv på strekningen er angitt til liten negativ. Av utredningen følger at traseene vil kunne redusere bruken av Flora turlags hytte Grytadalsbu. Omsøkt trasé følger en naturlig hylle i terrenget med lite vegetasjon. Turruten mellom Grytadalsbu og Haukåstølen går også langs denne fjellhyllen. Konsesjonsgitt trasé ligger lavere i terrenget.

10.4.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet finner at konsesjonsgitt trasé er å foretrekke fremfor omsøkt trasé av hensyn til friluftslivet. Se også departementets vurderinger under tema landskap.

10.5 Forholdet til bebyggelse

Konsekvensen for fritidsboliger er angitt til middels negativ. Avstanden til bebyggelse på Haukå er betydelig for begge alternativene. Begge traseene vil være synlige fra fjorden, men avstand og høydeforskjell gjør at ledningen ikke blir spesielt fremtredende.

10.5.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Uavhengig av trasévalg kan departementet ikke se at bebyggelse langs strekningen i særlig grad berøres.

10.6 Reiseliv/turisme

Konsekvensen for reiseliv/turisme er angitt til middels negativ. Ledningen vil ikke komme i direkte arealmessig konflikt med viktige knutepunkt, utfartssteder eller lignende som brukes av reiselivet, og det er ikke fremhevet aktiviteter eller næring som vil bli berørt i utredningen.

10.6.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Uavhengig av trasévalg kan departementet ikke se at reiseliv/turisme i særlig grad berøres.

10.7 Inngrepsfrie områder/Verneområder

Traseen kommer ikke i konflikt med områder vernet etter naturmangfoldloven, naturvernloven eller plan- og bygningsloven.

Konsesjonsgitt trasé vil gi en reduksjon av INON-områder sone 2 på om lag 0,43 km². Omsøkt trasé vil gi en reduksjon av INON-områder sone 2 på om lag 0,85 km².

10.7.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at ny kraftledning vil medføre marginal reduksjon av INON-områder sone 2, og at det kun er marginale forskjeller mellom traséalternativene.

10.8 Kulturminner/kulturmiljø

Konsekvensen er angitt til middels til liten negativ. Ny kraftledning vil passere Haukåstølen, som har middels verdi. Konsesjonsgitt trasé prioriteres foran omsøkt trasé, da den har større avstand til stølen.

10.8.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Uavhengig av trasévalg kan departementet ikke se at kulturminner/kulturmiljø i særlig grad berøres langs strekningen.

10.9 Departementets konklusjon trasévalg

Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé er vurdert som dårligere enn omsøkt trasé for naturmangfoldet. Uavhengig av trasévalg vil ny ledning kunne innebære konflikt med en rødlistet rovfuglart.

Departementet legger i sin avgjørelse avgjørende vekt på de visuelle konsekvensene og opplevelsen av landskapsrommet rundt Grytadalsbu og langs turruten østover mot Haukåstølen. Departementet stadfester konsesjonsgitt trasé på strekningen, med den presisering at traseen i området Fløgen-Hatleset skal følge justert trasé, som vist på Statnetts kart av 2. september 2009.

11 NYTT OMSØKT TRASÉALTERNATIV PÅ STREKNINGEN MELLOM ENDESTADVATNET OG MOSKOG

11.1 Innledning

Nytt omsøkt østre traséalternativ (med undervarianter) på strekningen Endestadvatnet-Moskog berører kommunene Flora, Naustdal, Førde og Jølster. Ny omsøkt trasé er 8-9 km lenger enn konsesjonsgitt trasé, og går østover fra Endestadvatnet til Ørnefjellet innerst i Naustdalen. Traseen krysser så over Naustdalen ved Slettemark og Savland gjennom eller langsetter Trodalen, krysser Angedalen ved Eikelandsmyrene og passerer nordvest for kulturlandskapet ved Hjelmbrekka, Dalen og Eikås sørvestover mot Moskog transformatorstasjon.

Ved passering av Trodalen er det omsøkt to alternativer, et langs vestsiden av Trodalsvatnet og et på fjellet øst for Trodalsvatnet. Statnett prioriterer sistnevnte alternativ på denne strekningen.

I Jølster har Statnett omsøkt tre alternative traseer fra Kariknausen til Moskog, uten å ha prioritert mellom alternativene.

Statnett prioriterer i sin søknad tidligere konsesjonsgitt traséalternativ på strekningen fremfor nytt østre traséalternativ.

Flora og Naustdal kommuner støtter varianter av det nye omsøkte alternativet. Jølster kommune støtter konsesjonsgitt trasé. Det samme gjør Førde kommune, men med krav om kabling av eksisterende 132 kV ledning ved Kvamme. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane støtter konsesjonsgitt trasé, mens Sogn og Fjordane fylkeskommune har gått inn for ny omsøkt løsning. Merkostnaden ved ny omsøkt trasé vurdert mot konsesjonsgitt trasé er estimert til mellom ca 20 og 25 millioner kroner.

11.2 Landskap og visuelle virkninger

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Endestadvatnet og Moskog
I konsekvensutredningen for landskap vurderes virkningene til å gi stor negativ konsekvens. Dette er spesielt knyttet til at ledningen vil bli synlig over lange strekninger og fra store områder, spesielt i Naustdal og Jølster.

På strekningen mellom Endestadvatnet og Naustdalen er de negative visuelle virkningene knyttet til inngrep i strandsonen langs det lite berørte landskapet ved Langevatnet nord for Svarthumle, uheldige fjernvirkninger langs hele den nordre dalsiden av Naustdal ned mot Alnakken, samt nærhet til boliger i kryssingssonen av Naustdal, spesielt ved Kleiveland Slettemark og Savland.

Mellom Naustdalen og Angedalen vil alternativet på vestsiden av Trodalsvatnet få en vanskelig landskapstilpasning langs vannet, samt eksponeres mot områder ved Eikelandsstølen og ved turmål Trodalsvatnet.

Negative visuelle virkninger for alternativet på østsiden av Trodalsvatnet knytter seg til svekking av buffersonen til landskapsvernområdet i Gjengedalsfjella.

Av utredningen følger at begge alternativene vil ha eksponering mot områder i øvre del av Angedalen/Botnen og nærvirkningseffekter i Angedalen.

På delstrekningen mellom Angedalen og Moskog vil ledningen, avhengig av trasévalg, ha store negative konsekvenser for det nære landskapet ved Eikåsbygda og Angedal.

Negative konsekvenser er videre knyttet til passering av fjellområdene på begge sider av Kariknausen, eller alternativt trasé over hele fjellryggen fra Kariknausen til Eikåsnipa.

Avhengig av trasévalg vil ledningen også gi uheldige fjernvirkninger sett fra alpinanlegget, hytteområdet på sørsiden av dalen vest for Vassenden, samt fra øvrige deler av Jølster. Ett av alternativene (samt justering av alternativet) har betydelige ulemper knyttet til fjernvirkning sett fra de aller fleste steder på Jølstersiden mellom Vassenden og Moskog.

11.2.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at omsøkt(e) alternativ(er) vil ha betydelige negative visuelle virkninger over lange strekninger og fra store områder, spesielt i Jølster og Naustdal. Departementet vurderer det slik at konsesjonsgitt trasé er bedre for landskapet enn nytt omsøkt alternativ. Departementet finner det på denne bakgrunn ikke nødvendig å prioritere mellom de omsøkte underalternativene på strekningen.

11.3 Naturmangfold

Konsekvensutredningen vurderer virkningene for biologisk mangfold på omsøkt trasé som middels negative for strekningen Moskog-Angedalen og som store negative for strekningen Angedalen-Endestadvatnet. Fagutredningene begrunner prioriteringen av konsesjonsgitt trasé med at inngrepene samles i en trasé, at traseen er kortere og at

man unngår inngrepsfrie områder. NVE støtter denne konklusjonen og mener at konsesjonsgitt trasé totalt sett vil gi færrest negative virkninger for naturmangfold.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Endestadvatnet og Moskog

På delstrekningen Endestadvatnet - Naustdalen er det registrert flere konfliktområder. Ved Alnakken går traseen et stykke nedenfor en reirlokaltet for en rovfuglart som ved gitte situasjoner vil passere i risikohøyde. Arten vurderes å være utsatt for kollisjoner med kraftledninger.

Ved Snipphamrane er det rapportert om en sporadisk hekkelokalitet for fjellvåk. Videre er det rapportert om gode leveområder for orrfugl og skogfugl, bl.a. sør for Kalvevatne og sør for Snipphamrane.

Traseen krysser Nausta, som er en naturlig vandringsled for våtmarksfugl, og kryssing av elva vil øke sannsynligheten for kollisjoner mellom fugl og kraftledning. Ved Kleiveland er det rapportert om et sannsynlig leveområde for rovfugl med status sterkt truet på rødlisten. Arten er utsatt for kollisjoner med kraftledninger.

Når det gjelder delstrekningen Naustdalen – Angedalen innebærer både østlig og vestlig alternativ nærføring til to alternative hekkelokaliteter for en rovfuglart langs Trodalsvatnet. I Trodalsvatnet er også rødlistearten storlom (nær truet) registrert. Dalen mellom Hjelmbrekka og Moskog er oppgitt å være et viktig leveområde for storfugl, og bygging av ny ledning vil medføre økt kollisjonsrisiko.

Det vestlige alternativet krysser en gammel lauvskog ved Eikelandsstølen, som trolig vil gå tapt ved anleggelse av ledningen. Det er videre rapportert om trekk av fjellrype mellom Krunene og over Trodalen mot Sandfjellet. Langs traseen er det registrert flere alternative hekkelokaliteter for en rovfuglart med status nær truet på rødlistearten. Traseen går ca. 300 m fra nærmeste reirtre, og vil kunne medføre kollisjonsrisiko i forbindelse med næringssøk.

Det østlige alternativet kan medføre økt dødelighet av fjellrype og slik sett redusere en lokal populasjon.

For strekningen fra Angedalen til Moskog vil to av alternativene krysse et gammelt furuskogsområde av middels verdi. Verdifull skog vil gå tapt, og ettersom området også er et viktig leveområde for storfugl, vil ledningen medføre økt kollisjonsfare. Disse to alternativene vil videre gå under Kletten, der det er opplysninger om hekking av fjellvåk i år med gode smånagerbestander.

Fjellvåk kan være utsatt for kollisjon med kraftledninger under jakt. Samtlige alternativer krysser Jølstra litt nord for eksisterende 132 kV-ledninger, og en ny kryssing innebærer tre luftspenn over elva på en strekning på under 500 meter, hvilket igjen medfører ekstra kollisjonsrisiko for vannfugl som følger Jølstra på vei opp eller ned dalen.

11.3.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at traseen vil kunne komme i konflikt med rødlistede rovfuglarter og annen rovfugl langs strekningen, samt gjøre beslag i verdisatte naturtypelokaliteter. I valget mellom traséalternativer tilsier føre-var prinsippet isolert sett at man tar sikte på å velge det alternativ som antas å ha minst skadevirkninger, jf. naturmangfoldloven § 9. Departementet vurderer det slik at konsesjonsgitt trasé er bedre for naturmangfoldet enn nytt omsøkt alternativ. I vurderingen har departementet særskilt vektlagt at nytt omsøkt alternativ har et stort konfliktpotensial med rødlistede rovfuglarter og annen rovfugl. Departementet finner det på denne bakgrunn ikke nødvendig å prioritere mellom de omsøkte underalternativene på strekningen.

11.4 Friluftsliv

Nytt østlig alternativ går gjennom områder som er registrert som viktige både regionalt og nasjonalt, og prioritering av disse hensynene fører til at fagutrederne mener det østligste alternativet vil være mer negativt for friluftslivet enn konsesjonsgitt. NVE slutter seg til utreders konklusjon, men viser til at høringsinnspill i prosessen har vist at konsesjonsgitt trasé vil medføre en større ryddegate gjennom et område som brukes som nærfriluftsområde gjennom hele året. Selv om mange mennesker potensielt vil bli berørt av konsesjonsgitt trasé, står NVE fast på tidligere vurdering om at parallellføring vil medføre en relativt liten endring sammenlignet med dagens situasjon.

11.4.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at omsøkt trasé vil ha negative konsekvenser for friluftslivet ved at den går gjennom regionalt og nasjonalt viktige områder. Departementet kan ikke se at hensynet til friluftslivet her vil ha avgjørende betydning for valg av trasé, og finner det på denne bakgrunn ikke nødvendig å prioritere mellom alternativene under tema friluftsliv.

11.5 Forholdet til bebyggelse

Omsøkt trasé vil være synlig for langt flere husstander enn konsesjonsgitt trasé, men ingen bolighus vil ligge nærmere enn 100 meter fra kraftledningen. Nærmeste hus ligger ca 165 meter fra senterlinjen ved Haugen i Angedal. Det ligger en fritidsbolig ca 45 meter fra ledningens senterlinje ved nordøstre del av Langevatnet i Flora kommune.

11.5.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at ingen bolighus vil ligge nærmere enn 100 meter fra ledningen. Departementet konstaterer at omsøkt trasé vil bli synlig over lange strekninger og fra store områder, spesielt i Jølster og Naustdal.

11.6 Reiseliv/turisme

I utredningen for reiseliv er omsøkt trasé prioritert foran konsesjonsgitt trasé. I utredningen er det lagt avgjørende vekt på befolkningscenteret Førde, hvor det er registrert mest reiseliv. NVE påpeker i innstillingen til departementet at traseen ikke vil være synlig fra Førde sentrum uansett valg av trasé. NVE legger derfor ikke særskilt vekt på bruken av Førde som overnattingssted og festivalområde. Både utredningen og høringsinnspill peker på at reiselivsnæringen og eventuell utvikling av denne, i stor grad vil være knyttet til utmarksressurser i form av uberørt natur og utnyttelse av disse. Omsøkt trasé vil i langt større grad enn konsesjonsgitt trasé gå gjennom områder med uberørt natur, samt føres nær Naustdal-Gjengedal landskapsvernområde. Omsøkt trasé er også den som vil bli mest synlig i vestre del av Jølster som er et satsingsområde for turisme med blant annet skianlegg, hyttefelt og golfbane. NVE er ikke enig i utredningens konklusjon om at konsesjonsgitt trasé vil være mer negativt for reiselivsinteresser enn omsøkt trasé.

11.6.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at omsøkt trasé kan ha negative virkninger for reiselivet, og at det blant utreder, NVE og høringsinnspill er uenighet om hvorvidt konsesjonsgitt trasé eller omsøkt trasé vil ha størst negative virkninger. Departementet kan ikke se at hensynet til reiselivet her vil ha avgjørende betydning for valg av trasé, og finner det på denne bakgrunn ikke nødvendig å prioritere mellom alternativene under tema reiseliv.

11.7 Inngrepsfrie områder/Verneområder

Ny omsøkt trasé vil medføre tap av inngrepsfrie naturområder på mellom 15,18 og 17,16 km², avhengig av hvilke underalternativer som legges til grunn. Konsesjonsgitt trasé vil på samme strekning medføre reduksjon av 0,82 km² inngrepsfrie naturområder.

Også ny omsøkt trasé vil krysse Naustavassdraget. Etter NVEs mening vil ny trasé kunne påvirke verneverdiene knyttet til Naustavassdraget i noe større grad enn konsesjonsgitt alternativ. Dette begrunnes med at det er flere interesser knyttet til indre del av vassdraget som er vektlagt spesielt, som friluftslivsinteresser og kulturlandskapet i indre del av dalen.

Traséalternativet på østsiden av Trodalsvatnet passerer Naustdal-Gjengedal landskapsvernområde i en avstand på ca 300 meter på det nærmeste ved Sandfjellet. Store deler av det østlige hovedalternativet går i indre del av Naustdal, nær verneområdet.

11.7.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet bemerker at ingen av alternativene vil redusere villmarkspregede områder eller INON sone 1. Departementet konstaterer at omsøkt trasé vil innebære

betydelig større tap av inngrepsfrie naturområder enn konsesjonsgitt trasé. Departementet bemerker også at traseen vil komme i nærheten av Naustdal-Gjengedal landskapsvernområde. Departementet mener omsøkt trasé vil kunne påvirke verneverdiene tilknyttet Naustavassdraget i noe større grad enn konsesjonsgitt trasé.

11.8 Kulturminner/kulturmiljø

Av utredningen følger at verdifulle stølsområder vil bli berørt av både konsesjonsgitt trasé og omsøkt trase. Samlet sett vurderes omsøkt trasé å berøre flere sårbare områder og i større grad gripe inn i landskapsrom som er lite berørt av infrastrukturiltak av denne størrelsen. Konsesjonsgitt trasé rangeres derfor foran de nye utredete traseene.

På delstrekningen mellom Endestadvatnet og Naustdalen består de negative konsekvensene først og fremst i at ledningen vil gripe inn i det helhetlige og ellers småskårne kulturmiljøet i øvre del av Naustdal, som er lite påvirket av infrastruktur i denne størrelsesorden. Av kulturmiljøer som vil bli visuelt påvirket nevnes blant annet bosetningsområdet nord for Knollane, støls- og gårdsområdet ved Naustdal/Nausta øvre del, Savland gard, Heimtun, Slettemark, Kleiveland gårder, og stølsområdet Skaflestadstølen/Pinehaugen.

Blant kulturmiljøer som vil bli visuelt berørt på delstrekningen mellom Naustdalen og Angedalen nevnes spesielt Eikelandsstølen, hvor vestlig alternativ vil passere ca. 150 m øst for stølsområdet, mens østlig alternativ vil berøre turområder og støler nord for Trodalsvatnet. Østlig trasé blir også eksponert fra gårds- og stølsområdet i Angedalen.

På delstrekningen mellom Angedalen og Moskog går traseen nær bebyggelse, og ledningen vil bli spesielt synlig fra Kariknausen til Hjelmebrekka, som er en del av jordbruksområdet Eikås/Støvring. Hjelmebrekkestøyle vil bli visuelt berørt ved to av alternativene. Ett av disse alternativene vil i tillegg gå nær stølsområdene langs Høgeheia, blant annet nær Dalestøyle.

Ett alternativ (samt justering av alternativet) vil være lite synlige fra dalbunnen og stølsområdene, men eksponeres fra den andre siden av Jølstra, og prege landskapsrommet som stølene er en del av. Ett traséalternativ vil påvirke fornminnene som er lokalisert i Moskog og eventuelt kreve dispensasjon ved anleggsarbeid langs dette traséalternativet.

11.8.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at omsøkt trasé vil berøre verdifulle stølsområder. Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé foretrekkes fremfor omsøkt trasé av hensyn til kulturminner/kulturmiljø.

11.9 Departementets konklusjon

Departementet finner at ny omsøkt trasé (med undervarianter) vil ha betydelige negative visuelle ulemper. Traseen vil ikke få bebyggelse som ligger nærmere ledningen enn 100 meter, i motsetning til konsesjonsgitt trasé. Departementet bemerker imidlertid at ledningen vil bli synlig over lange strekninger og fra store områder, spesielt i Naustdal og Jølster.

Departementet legger til grunn at traseen har et betydelig konfliktpotensial med fugl, herunder rødlistede fuglearter.

Departementet vektlegger også at traseen vil beslaglegge betydelig større inngrepsfrie naturområder enn hva konsesjonsgitt trasé vil.

Departementet kan for øvrig heller ikke se at virkningene under øvrige fagtema taler for at ny omsøkt trasé velges. For vurderinger av konsesjonsgitt trasé og andre omsøkte traseer på delstrekninger mellom Endestadvatnet og Moskog vises til omtale nedenfor.

12 STREKNINGEN MELLOM TONHEIM OG MONSKARET

12.1 Innledning

Konsesjonsgitt trasé føres via Endestad og Svarthumle. Både fylkeskommunen og fylkesmannen i Sogn og Fjordane støtter konsesjonsgitt trasé.

Omsøkt trasé er parallellført med eksisterende 132 kV og 66 kV ledninger. Traseen ligger nærmere Eikefjord enn konsesjonsgitt trasé, og føres videre forbi Storebru og på sørsiden av Storevatnet. Konsesjonsgitt alternativ er estimert til å være ca 6 millioner kroner dyrere enn omsøkt alternativ. Det er også omsøkt en kortere trasé fra Hovland til Heia som kombinerer konsesjonsgitt og omsøkt alternativ.

12.2 Landskap og visuelle virkninger

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Tonheim og Monskaret

Konsekvensen er vurdert til middels til stor negativ. Sogn og Fjordane Turlag og flere grunneiere og beboere ved konsesjonsgitt trasé krever at konsesjonen gjøres om slik at traseen følger eksisterende 66 og 132 kV ledninger ved passering av Storebru. Det pekes blant annet på at de negative visuelle konsekvensene vil være vesentlig verre ved konsesjonsgitt trasé.

Ved Tonheimstranda skiller traseen lag med eksisterende 132 kV ledning og unngår på den måten tettstedet Eikefjord. Traseen følger fjellryggen vestenfor Uravatnet og vil etter departementets vurdering ha moderate virkninger her. Endestadvatnet krysses der det er på sitt smaleste helt vest i vannet, og ca. 300 meter øst for gårdsbebyggelsen

på Bøen. Departementet legger til grunn at føringen nordfra ned til Endestadvatnet og kryssingen av vannet vil være synlig fra Bøen og medføre negative visuelle virkninger. Fra Endestad vil kun mastene nede i daldraget under Endestadnipa være synlige.

Ledningen legges så vest for Endestadnipa langs Torsvatnet og videre mot Svarthumle. Traseen går på et høydenivå mellom bebyggelsen på Svarthumle og skianlegget ved Humlestøylen og krysser rett over dalen. Avstanden fra senterlinjen til nærmeste bebyggelse på Svarthumle er ca. 200 meter. Departementet konstaterer at traseen vil bli synlig for bebyggelsen her. Departementet bemerker at det ikke vil bli mastefester i dalbunnen og at kryssingen av dalen skjer der den er på sitt smaleste. Dette begrenser etter departementets vurdering de negative visuelle virkningene for landskapsrommet.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Tonheim og Monskaret

Konsekvensen er vurdert til stor negativ. For bebyggelsen langs Eikefjorden vil parallellføring med to eksisterende ledninger i den slake lisen føre til en bred ryddegate med til dels uryddig inntrykk på grunn av store skalaforskjeller på master og avstandsforskjeller mellom mastene.

Fra riksveien vil spesielt føringen fra elven og nordover mot Eikefjord dominere landskapsinntrykket. Departementet konstaterer imidlertid at landskapet her allerede er preget av skjæringer og fyllinger knyttet til riksveien.

Ved Storebru vil ledningen i stor grad dominere opplevelsen av landskapet der tre parallelle ledninger kommer sørfra ut et lite dalføre som slutter omtrent ved den nærmeste bebyggelsen. Ledningen vil ha betydelige negative virkninger for de to nærmeste husene på sørsiden av våtmarksområdet og landskapsrommet her. Også et gårdsbruk (med to bolighus) på nordsiden av Storebru vil bli berørt, men et åpent og flatt landskapsrom, samt vegetasjon mellom bebyggelse og ledning, gjør at virkningene ikke blir like fremtredende som på sørsiden.

Ved Storevatn vil flere mastepunkter for ny 420 kV ligge på odder som stikker ut i vannet. Dette vil medføre betydelige negative visuelle virkninger i sørvestre ende av vannet.

En hytte vil bli liggende nær ledningen, men lenger unna enn eksisterende ledning. Landskapsbildet fra hytten vil forverres, med to kraftledninger i utsiktsretningen.

Bebyggelsen på Hovestølene blir liggende ca. 90 meter fra ledningen. Selv om ledningen passerer i bakkant av stølsområdet, vil føringen ned mot vestenden av vannet medføre negative visuelle virkninger.

Kabling av traseen

I tilleggsutredning av oktober 2008 har Statnett utredet muligheten for å kable eksisterende 132 og 66 kV ledninger ved Storebru for å redusere den totale estetiske påvirkningen på omgivelsene.

Merkostnaden for en kabeltrasé på ca. 1200 meter forbi bebyggelsen på Storebru er beregnet til ca. 19 millioner kroner. Sogn og Fjordane Turlag har stilt seg undrende til valg av kabeltrasé og påpeker at kabling av eksisterende ledninger burde foregå langs eksisterende veier. NVE uttaler at kabel langs vei kunne vært hensiktsmessig i området for å unngå direkte inngrep i naturreservatet ved Storebru med mulig påvirkning på vann- og naturmiljøet. NVE påpeker imidlertid at kostnadene med en kabel langs vei vil bli omtrent like store da det vil medføre lenger kabel. SFE Nett AS har i innspill pekt på at det ikke vil være fremtidsrettet å kable eksisterende ledninger da mulig omstrukturering av regionalnettet kan medføre sanering av eksisterende 66 kV ledning på sikt. Etter NVEs vurdering ville det ikke være hensiktsmessig å pålegge Statnett merkostnader på 19 millioner kroner for å eliminere den estetiske virkningen av et anlegg på en kort strekning når det er sannsynlig at deler av dette anlegget ikke vil være nødvendig i fremtiden.

Departementets vurdering og konklusjon

Departementet slutter seg til NVEs vurderinger og finner ikke grunnlag for å pålegge Statnett kabling av eksisterende ledninger dersom omsøkt trasé skal legges til grunn.

Justering av traseen

Den omsøkte traseen ligger på østsiden av eksisterende ledninger forbi Storebru. Forslag om å flytte ny ledning over til vestsiden av eksisterende ledninger har blitt vurdert i NVEs vedtak: *"NVE vurderer kryssing av eksisterende ledninger som en dårlig løsning av estetiske grunner da kryssing medfører ekstra høye master i kryssingspunktene. Kryssingen vil gi et rotete ledningsbilde med liner i mange høyder og retninger. 420 kV-ledningen kommer da lenger unna de nærmeste husene, men til gjengjeld nærmere noen hytter og et småbruk på vestsiden av dagens ledninger."*

En trasé på vestsiden av dagens ledninger vil nødvendigvis kreve kryssingspunkter i Agledalen og nord for Storebru for å komme tilbake til østsiden. Kryssing av eksisterende 66 og 132 kV-ledninger trenger ikke nødvendigvis gjøres tett på Storebruområdet. NVEs estetiske vurderinger overfor vil imidlertid fortsatt gjelde for de aktuelle kryssingspunktene. Dessuten er det sannsynlig at det blir stående igjen et belte (i og med fremtidig sannsynlig sanering av 66 kV) mellom ny 420 kV-ledning og eksisterende 132 kV-ledning. En føring på vestsiden av eksisterende ledninger vil gripe mer direkte inn i Eikevolltjønnyra naturreservat og komme nærmere annen bebyggelse.

Departementets vurdering og konklusjon

Departementet kan ikke se at justering av traseen forbi Storebru vil være en bedre løsning enn foreliggende omsøkt trasé her.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Hovland og Heia

Ny ledning parallellføres med eksisterende ledninger langs Eikefjorden før traseen går opp heia og møter konsesjonsgitt trasé vest for Uravatnet. Alternativet innebærer at nærhet til bebyggelse og trippel parallellføring ved Storebru unngås. I konsekvensutredningen rangeres alternativet bak konsesjonsgitt løsning. NVE mener konsesjonsgitt trasé er å foretrekke, da parallellføring vil forsterke det visuelle inntrykket av tekniske inngrep i Eikefjorden. Valg av denne traseen forutsetter videre føring fra vest for Uravatnet til Monskaret i konsesjonsgitt trasé. For landskapsvirkninger og øvrige virkninger, se omtale under konsesjonsgitt trasé.

12.2.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet legger til grunn at konsesjonsgitt trasé vil ha negative virkninger i området Bøen-Endestadvatnet og Svarthumle.

Omsøkt trasé via Storebru innebærer parallellføring med to eksisterende ledninger i de åpne landskapsrommene rundt Eikefjorden og Storebru. Traseen vil etter departementets vurdering ha betydelige negative visuelle virkninger i disse områdene. På den annen side er landskapsrommene allerede preget av eksisterende ledninger. Departementet finner at hensynet til å unngå inngrep i nye landskapsrom taler for at fremføring av kraftledningen her skal skje i omsøkt trasé via Storebru.

Valg av traseen mellom Hovland og Heia vil innebære parallellføring med to eksisterende ledninger langs Eikefjorden samt negative visuelle virkninger i området Bøen-Endestadvatnet og Svarthumle.

12.3 Naturmangfold

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Tonheim og Monskaret

Ved Uravatnet i Flora vil traseen passere i ytterkant av en lokalitet av stor verdi med gammel barskog, rik edellauvskog og gammel lauvskog. Kollisjonsrisiko, hogst/vegetasjonspåvirkning og arealbeslag er mulige negative virkninger. Noe arealbeslag er lagt til grunn i konsekvensvurderingen, men omfanget er usikkert. Det er usikkert hvorvidt kollisjonsutsatte fuglearter hekker i området, men det er vurdert som ganske sannsynlig. Konsekvensen er vurdert til middels til stor negativ.

Traseen vil passere i ytterkant av et funksjonsområde for kongeørn av stor verdi. Yngling ble påvist i 1999. Mulige negative virkninger er kollisjonsrisiko og anleggsforstyrrelse. Konsekvensen er angitt til middels til stor negativ, men etter at traseen er blitt justert vil dette innebære større avstand til funksjonsområdet.

Traseen er planlagt i umiddelbar nærhet av en lokalitet med sannsynlig hekkende kongeørn av stor verdi.

Området Storebru-Endestadvatnet er et funksjonsområde for våtmarksfugl av stor verdi. Kollisjonsrisiko er nevnt som mulig negativ virkning, og konsekvensen er angitt til stor negativ.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Tonheim og Monskaret

Av utredningen følger at ledningen vil komme nær inntil Eikevolltjønmyra, en kystmyrlokalitet av stor verdi i Flora. Det meste av området er også vernet som naturreservat. Området har også verdi for våtmarksfugl, og kollisjonsrisiko er nevnt som mulig negativ virkning. Konsekvensen er angitt til middels negativ.

Området Storebru-Endestadvatnet er et funksjonsområde for våtmarksfugl av stor verdi. Kollisjonsrisiko er nevnt som mulig negativ virkning, og konsekvensen er angitt til middels til stor negativ. Det foreligger ikke opplysninger om at eksisterende ledning er en vesentlig dødelighetsfaktor for vannfugl, men utredningen kan ikke konkludere sikkert med at det ikke er kollisjonsproblemer i Storebruområdet. NVE har i sitt vedtak lagt til grunn at det ved kryssingen av Osenvassdraget (uavhengig av trasévalg) skal vurderes tiltak i dette området av hensyn til fugl.

I Agledal er det registrert en gammel lauvskog av middels verdi. Mulige negative virkninger er endring av lokalklima, hogst/vegetasjonspåvirkning og arealbeslag. Konsekvensen er angitt til middels negativ.

I Agledalsfossen er det registrert fossesprutsoner av middels verdi. Mulige negative virkninger er endring av lokalklima, hogst/vegetasjonspåvirkning og arealbeslag. Konsekvensen er angitt til liten negativ. Traseen vil gå i ytterkant av de to ovenfor nevnte lokalitetene.

Ved Storevatnet kan ny ledning medføre konflikt med blant annet sangsvane og smålom av middels verdi. Det er opplyst at artene forflytter seg mellom næringssøksområder langs traseen.

12.3.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Utredningen for fugl prioriterer omsøkt trasé fremfor konsesjonsgitt, da parallellføring er å foretrekke fremfor ledning i et nytt område. NVE uttaler at konfliktnivået ved parallellføring her kan være like høyt som ved en ny trasé, fordi man da får liner i flere høyder innenfor et lite område. Departementet konstaterer at ingen av alternativene vil komme i direkte konflikt med registrerte lokaliteter for truede arter. Departementet slutter seg til utreders vurdering av at parallellføring her er å foretrekke fremfor ledning i et nytt område. Departementet er innforstått med at kryssing av Osenvassdraget kan innebære kollisjonsrisiko med våtmarksfugl. Departementet viser til at det skal gjennomføres avbøtende tiltak av hensyn til fugl i dette området. Departementet legger til grunn at Statnett diskuterer aktuelle tiltak mot kollisjonsproblemer med relevante faginstanser. Vurderingen og eventuelle forslag til tiltak skal forelegges NVE før anleggsstart som en del av miljø- og transportplanen for

tiltaket. Antatt effekt, kostnader, driftsikkerhet og estetiske ulemper ved merking skal diskuteres.

Gjennom miljø- og transportplanene skal det legges vekt på å unngå skader på sårbar vegetasjon. Dette kan redusere den direkte påvirkningen av naturtyper og vegetasjon og redusere konfliktnivået.

Departementet finner at de negative konsekvensene for naturmangfoldet på denne strekningen ikke er til hinder for fremføring av kraftledningen i noen av alternativene.

12.4 Friluftsliv

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Tonheim og Monskaret

Konsesjonsgitt trasé er vurdert å gi middels negativ konsekvens. Flere av toppene langs Eikefjorden er populære dagsturmål for lokalbefolkningen. Området mellom Hatlesetnipa og Grøneheia og nordover mot Ålftobreen er et lokalt viktig friluftsområde.

I området rundt Endestadvatnet er Blåfjellet et lokalt viktig friluftsområde som benyttes hele året.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Tonheim og Monskaret

Omsøkt trasé er vurdert å gi liten negativ konsekvens.

12.4.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet legger til grunn at omsøkt trasé i utredningen for friluftslivet foretrekkes fremfor konsesjonsgitt trasé.

12.5 Forholdet til bebyggelse

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Tonheim og Monskaret

Ingen bebyggelse ligger nærmere enn 100 meter fra ledningen for konsesjonsgitt trasé.

I utredningen for fritidsboliger er både konsesjonsgitt og omsøkt trasé vurdert til å gi middels negativ konsekvens, hvor omsøkt trasé rangeres foran konsesjonsgitt trasé.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Tonheim og Monskaret

For omsøkt alternativ ligger 2 boliger (Sørdalen), 9 fritidsboliger (Hov, Knapstad, Eikevollen, Agledal, Storevatnet og Hovestølen) og 7 andre bygninger nærmere enn 100 meter fra senterlinjen. Ved Agledal ligger en fritidsbolig 5 meter fra senterlinjen og en annen bygning i traseen. Ved Endestadvatnet/Storebru har kommunen planlagt et hyttefelt som mulig kan bli berørt av omsøkt trasé.

Flora kommune mener ledningen må legges i kabel der det blir fastboende nærmere enn 200 meter fra ledningen. Departementet viser til vurderinger av kabling under tema "Landskap".

Ved Storebru vil to bolighus på sørsiden av elva ligge henholdsvis 45 og 65 meter fra senterlinjen på ny 420 kV ledning. Det er beregnet at disse husene vil få gjennomsnittlige magnetfelt på henholdsvis ca. 1,1 og 0,7 μ T. Departementet konstaterer at den gjennomsnittlige eksponeringen over året er høyere enn det som Statens Strålevern anbefaler som en utredningsgrense. Nærmeste bolighus på nordsiden av elva ligger ca. 105 meter fra ledningen. Beboerne her har uttrykt sterk skepsis til å bo så nært inntil ledningene. Departementet konstaterer at gjennomsnittlig eksponering av magnetfelt ikke vil overstige utredningsgrensen for denne boligen.

Ivar Svorstøl peker på at konsesjonsgitt trasé vil bli synlig for langt flere enn om den går ved Storebru. Svorstøl peker på at det i Førde og Naustdal er viktig å følge eksisterende 132 kV ledning, men at dette ikke ser ut til å være tilfelle i Flora. Departementet peker på at samlokalisering av inngrep ofte er å foretrekke av hensyn til blant annet miljø, friluftsliv og landskapsmessige virkninger, men at dette må bero på en konkret vurdering i hvert tilfelle.

12.5.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at ingen bebyggelse vil ligge nærmere enn 100 meter fra ledningen ved konsesjonsgitt trasé. For omsøkt trasé vil 2 boliger og en rekke fritidsboliger og bygninger ligge nærmere enn 100 meter fra ledningen. Departementet er innforstått med at omsøkt trasé vil innebære uheldig nærføring til boliger ved Storebru. Departementet finner imidlertid at hensynet til å unngå inngrep i landskap hvor bebyggelse er uberørt av større kraftledninger her taler for at fremføring av kraftledningen skal skje i omsøkt trasé via Storebru. Departementet viser for øvrig til forvaltningsstrategi om magnetfelt og helse ved høyspentanlegg omtalt i St.prp. nr. 66 (2005-2006). Departementet viser til at eventuell innløsning av eiendom er et spørsmål som må avtales mellom grunneiere og Statnett.

12.6 Reiseliv/turisme

Konsesjonsgitt og omsøkt trasé er begge vurdert å gi middels negativ konsekvens, men omsøkt trasé rangeres foran. Konsesjonsgitt trasé vil redusere større areal med inngrepsfrie områder og slik kunne redusere den utmarksbaserte turismen i området.

12.6.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet legger til grunn at omsøkt trasé i utredningen foretrekkes av hensyn til reiseliv/turisme. Departementet kan ikke se at ny ledning, uavhengig av trasévalg, vil ha ulemper for reiseliv/turisme i særlig grad.

12.7 Inngrepsfrie områder/Verneområder

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Tonheim og Monskaret
Traseen vil gi en reduksjon av INON-områder sone 2 på om lag 1,80 km².

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Tonheim og Monskaret
Omsøkt trasé forbi Storebru vil ikke medføre reduksjon av INON-områder.

Omsøkt trasé via Storebru krysser i utkanten av Eikevolltjønnmyra naturreservat. Verneverdien i myrreservatet knytter seg i hovedsak til de ulike myrtypene (høgmyr, fattig og intermediaære flatmyrer med vannsig og små tjern). Forutsatt at det ikke gjøres direkte inngrep i vegetasjonen, antas en kryssende luftledning ikke å ha betydning for myrtypene. Dette forutsetter at det vises hensyn ved inngrep i kantsoner med mer.

12.7.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet bemerker at ingen av alternativene vil redusere villmarkspregede områder eller INON-områder sone 1. Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé medfører tap av nærmere 2 km² INON-områder sone 2, mens omsøkt trasé via Storebru ikke vil medføre reduksjon. Det er foreløpig ikke fastsatt konkrete mastepunkter på strekningen. Dersom omsøkt trasé legges til grunn, forutsetter departementet at eventuelle konflikter med myrtypene i naturreservatet kan reduseres/unngås gjennom detaljprosjekteringen.

12.8 Kulturminner/kulturmiljø

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Tonheim og Monskaret
Konsekvensen er vurdert til middels til liten negativ. Konsesjonsgitt trasé er lagt vest for stølsbebyggelsen i lia over Eikefjord. Kvalvikstøylane ligger nærmest, i ca. 300 meters avstand til traseen. Ifølge utredningen vil kraftledningen i liten grad påvirke stølsområdene visuelt, og ingen stølsområder vil bli direkte berørt.

Horstadstølen vurderes i konsekvensutredningen til å ha middels til stor verdi men avstanden og høydeforskjellen er betydelig. Stølsområdene vil i liten grad påvirkes visuelt av ledningen, selv om ledningen vil være synlig i det åpne landskapet.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Tonheim og Monskaret
For omsøkt trasé via Storebru vil ny 420 kV ledning komme mellom dagens 132 kV og stølsområdet ved Agledalstøylene. Bebyggelsen på Hovestølene ligger ca. 90 meter fra ledningen. Ledningen passerer i bakkant av stølsområdet, men føringen ned mot

vestenden av vannet vil bli godt synlig i landskapet ned mot vannet. Traseen er rangert foran konsesjonsgitt trasé.

12.8.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet legger til grunn at omsøkt trasé i utredningen foretrekkes av hensyn til kulturminner/kulturmiljø. Departementet konstaterer at ny ledning, uavhengig av trasévalg, vil ha begrenset konflikt med kulturminner/kulturmiljø.

12.9 Departementets konklusjon trasévalg

Departementet konstaterer at omsøkt trasé i utredningene foretrekkes av hensyn til friluftsliv, reiseliv/turisme, kulturminner/kulturmiljø og inngrepsfrie områder. Departementet bemerker videre at omsøkt trasé er ca 6 millioner kroner rimeligere enn konsesjonsgitt trasé.

Utredningen for landskap rangerer konsesjonsgitt trasé fremfor omsøkt trasé. Departementet er innforstått med at omsøkt trasé vil medføre uheldig nærføring til boliger ved Storebru samt innebære visuelle ulemper for bebyggelse langs Eikefjorden. Konsesjonsgitt trasé vil ha negative visuelle virkninger i området Bøen-Endestadvatnet og Svarthumle. Departementet finner at parallellføring med eksisterende ledninger her er å foretrekke fremfor fremføring av ledning i nye landskapsrom og hvor ytterligere bebyggelse blir berørt. Departementet viser til at det som avbøtende tiltak skal benyttes malte master og silikonbelagte glassisolatorer på strekningen fra Hatleset til sør for Storebru.

Departementet konstaterer at ny 420 kV ledning uavhengig av trasévalg vil kunne ha negative virkninger for fuglelivet ved kryssing av Osenvassdraget. Departementet slutter seg til utreders vurdering av at parallellføring i området er å foretrekke fremfor ny ledning. Departementet viser i den sammenheng til at det skal vurderes tiltak av hensyn til fugl ved kryssing av Osenvassdraget. Departementet forutsetter at eventuelle konflikter med myrtypene i Eikevolltjønnyra naturreservat kan reduseres/unngås gjennom detaljprosjekteringen. Departementet vurderer de negative konsekvensene for øvrige naturtypelokaliteter langs omsøkt trasé å være begrenset. Departementet finner de negative konsekvensene for naturmangfoldet ikke er til hinder for at omsøkt trasé velges.

Departementet har etter en samlet vurdering kommet til at kraftledningen skal fremføres i omsøkt trasé via Storebru.

13 STREKNINGEN MELLOM MONSKARET OG MOSKOG

13.1 Innledning

Konsesjonsgitt trasé går parallelt med eksisterende 132 kV ledning. NVEs vedtak forutsetter kabling av eksisterende 132 kV ledning i Naustdal.

13.2 Landskap og visuelle virkninger

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Monskaret og Moskog
Konsesjonsgitt trasé krysser over Naustdal vest for Grimset og videre sørover Helgåsheia og Skafjellet. Ledningen krysser Erdalen like vest for Erdalsstølen og deretter videre øst for Førdesnipa. Videre krysser ledningen Angedalen ved Kvamme, før den går videre gjennom Flugedalen, over fjellet nord for Blåane og ned til Moskog transformatorstasjon. Av utredningen fremgår at ledningen vil ha stor negativ konsekvens for landskapet.

Ledningen vil krysse Naustdal mellom de to Skeigårdene på østsiden av dagens 132 kV ledning. Brekke m.fl. ønsker en justering av traseen ved kryssing av Naustdal dersom ledningen blir bygget etter konsesjonsgitt trasé. Etter det departementet har fått opplyst vil Statnett ved detaljprosjektering av ledningen søke å legge den nye ledningen omtrent midt mellom bolighusene på 101/1 og 101/2.

NVEs pålegg om å sørge for kabling av eksisterende 132 kV ledning i området innebærer at ny 420 kV ledning kan bygges uten mastefeste i dalbunnen. Avstanden til bolighuset på Grimset vil bli ca 100 meter. Merkostnaden for kabling er estimert til ca 17 millioner kroner, og NVE har vurdert at de positive effektene for landskap og nærmiljø her forsvarer merkostnadene. Departementet slutter seg til NVEs pålegg om å sørge for kabling.

Grimset og Skei mener begge at den nye ledningen vil medføre økte ulemper på deres eiendommer. Av utredningen følger at opplevelsen av dalene som krysses på strekningen, herunder Naustdal, ikke vil endres. Departementet konstaterer at et nytt ledningsspenn over dalen isolert sett vil ha negative visuelle konsekvenser. I og med at eksisterende ledning skal kables og at mastefeste unngås i dalbunnen, er departementet av den oppfatning at landskapsbildet i Naustdal samlet sett ikke forverres sammenlignet med dagens situasjon. Departementet viser i den sammenheng også til at det som avbøtende tiltak skal benyttes silikonbelagte glassisolatorer på synlige master sett fra dalbunnen i Naustdal.

Førde kommune og grunneiere har fremsatt krav om kabling av eksisterende 132 kV ledning kraftledning ved kryssing av Angedalen forbi Kvamme til Tefre transformatorstasjon. Kabling av eksisterende 132 kV ledning til Tefre transformatorstasjon vil frigjøre arealer som kan bli gjenstand for utvikling. Subsidiært kreves at eksisterende 66 og 132 kV ledninger saneres med kamuflering av ny ledning. Det presiseres dessuten at det ikke bør plasseres master midt i dalen.

Av utredningen fremgår at dagens ledningsføring over Angedalen blir mer synlig på avstand og vil gjøre mer ut av seg på nært hold. Departementet legger til grunn at ny 420 kV ledning vil innebære økte negative visuelle virkninger her. Departementet bemerker samtidig at ny ledning vil ligge lenger unna bolighuset ved Kvamme enn eksisterende ledning. Departementet kan derfor ikke se at dagens landskapsbilde påvirkes negativt i betydelig grad. Departementet kan ikke se at det her foreligger store estetiske ulemper eller andre forhold som tilsier bruk av jordkabel på strekningen. Departementet kan for øvrig heller ikke se at merkostnadene ved kabling, som er estimert til mellom 55-60 millioner kroner, her kan forsvare fordelene ved kabling av eksisterende 132 kV ledning slik kommunen krever.

Et spenn over dalen er ifølge Statnett teknisk mulig. Imidlertid vil lange spenn ha et visst utsving, og avstanden til eksisterende ledninger må da økes med 15-20 meter. NVE støtter Statnetts vurdering av at dette vil gi en dårligere løsning totalt sett, og at det er hensiktsmessig å holde seg til en parallellføring med eksisterende ledninger ved kryssing av dalen. Departementet slutter seg til disse vurderingene.

Når det gjelder kamuflering kan NVE ikke se at ekstrakostnadene kan forsvares da innsynspunktene til ledningen er begrenset der ny ledning krysser Angedalen. NVE uttaler imidlertid at dette er et område hvor omtanke i forhold til skogrydding kan ha stor betydning for hvordan ledningen oppfattes. Departementet slutter seg til NVEs vurderinger. Departementet forutsetter at Statnett utviser spesielle hensyn ved skogrydding i dette området, jf. vilkår 3 i anleggskonsesjonen, herunder at det bør settes igjen vegetasjon som kan dempe inntrykket der det er direkte innsyn fra vei eller bebyggelse.

I Flugedalen passerer traseen ved den velholdte bebyggelsen og vil ifølge utredningen prege det spesielle kulturlandskapet i svært negativ grad. Departementet konstaterer at området allerede er preget av eksisterende 132 kV og 66 kV ledning. Departementet bemerker at ny ledning legges parallelt med eksisterende ledning og vil gå i utkanten av den åpne delen av landskapsrommet. Ny 420 kV-ledning vil få en mast i silhuett på Blåane og en mast i selve dalrommet. Selv om avstanden til bebyggelsen er angitt til 350-400 meter, legger departementet til grunn at ny ledning vil ha negative visuelle virkninger grunnet ulike dimensjoner på ledningene. Departementet viser til at det som avbøtende tiltak skal benyttes silkonbelagte glassisolatorer på master som er synlig fra bebyggelsen i Flugedalen. Etter departementets vurdering vil dette bidra til å dempe de negative visuelle virkningene.

13.2.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet kan ikke se at ny 420 kV ledning forverrer landskapsbildet i Naustdalen sammenlignet med dagens situasjon.

Departementet legger til grunn at ledningen vil ha negative virkninger i Angedalen og Flugedalen. Departementet viser i den sammenheng til at det som avbøtende tiltak skal

benyttes silikonbelagte glassisolatorer på master som er synlig fra bebyggelsen i Flugedalen, samt at det skal utvises spesielle hensyn ved skogrydding ved Kvamme i Angedalen.

Departementet finner at de negative virkningene for landskapet ved fremføring av ny kraftledning ikke vil være til hinder for at konsesjonsgitt trasé legges til grunn, også hensett til de avbøtende tiltak som inngår.

13.3 Naturmangfold

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Monskaret og Moskog

Ved Helgås i Naustdal er det registrert to spillplasser for storfugl av middels verdi. Mulige negative virkninger er hogst/vegetasjonspåvirkning og arealbeslag. Konsekvensen er angitt til ubetydelig til liten negativ.

Ved Skei i Naustdal vil ledningen gå i ytterkant av hagemark av middels verdi. Mulige negative virkninger er hogst/vegetasjonspåvirkning og arealbeslag. Konsekvensen er angitt til liten negativ.

Ved Rotenes i Førde vil traseen skjære gjennom en rik edellauvskog av stor verdi. Mulige negative virkninger er hogst/vegetasjonspåvirkning og arealbeslag. Utredningen forutsetter at det kun vil bli nødvendig med små (eventuelt ingen) inngrep i lokaliteten og konsekvensen er angitt til liten negativ.

I området Vassenden-Movatnet i Jølster er det registrert et funksjonsområde for våtmarksfugl av middels verdi. Området er et viktig overvintringsområde for blant annet sangsvane og laksand. Det er ingen kjente trekkruiter for fugl opp langs vassdraget. Mulig negativ virkning er kollisjonsrisiko. Konsekvensen er angitt til liten negativ.

13.3.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet vurderer konsekvensene for fugl og naturtyper/vegetasjon å være begrenset. Gjennom miljø- og transportplanene skal det legges vekt på å unngå skader på sårbar vegetasjon. Dette kan redusere den direkte påvirkningen av naturtyper og vegetasjon og redusere konfliktnivået.

13.4 Friluftsliv

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Monskaret og Moskog

Konsekvensene for friluftsliv er i utredningen vurdert til liten negativ.

Områdene rundt nedre del av Naustdal er i utredningen ikke vurdert til å være et viktig friluftsområde. Departementet konstaterer imidlertid at innspill fra grunneiere,

kommunen og andre i Naustdal viser at områdene brukes aktivt som nærfriluftsområder.

Førdsnipa er i konsekvensutredningen trukket frem som et viktig lokalt friluftsområde. Etter NVEs vurdering vil parallellføringen i liten grad påvirke turopplevelsene i dette området, da ny ledning blir liggende betydelig lavere i terrenget og på innsiden av fjelltoppen, slik at utsynet mot fjorden ikke forstyrres.

13.4.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet kan, i likhet med NVE, ikke se at ledningsføringen vil påvirke opplevelsesmulighetene i nedre del av Naustdal i vesentlig grad. Departementet konstaterer at ledningen vil krysse turstier opp til Førdsnipa fra Angedalen. Departementet kan imidlertid ikke se at friluftslivet her blir påvirket negativt i særlig grad.

13.5 Forholdet til bebyggelse

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Monskaret og Moskog
Konsekvensene for fritidsboliger er i utredningen vurdert til liten negativ.

4 boliger (Skei, Grimset og Kvamme), 3 fritidsboliger (Rotenesstølen, Tuftene, Slåttestølen) og 6 andre bygninger ligger innenfor 100 meter fra senter av ledningen. En annen bygning ved Skei ligger innenfor planlagt byggeforbudsbelte.

I og med kabling ved kryssing av Naustdal vil avstanden til boligen på Grimset bli ca. 100 meter, mens avstanden til Skeigårdene blir ca. 85 meter på begge sider. Ingen av boligene vil eksponeres for elektromagnetiske felt over $0,4\mu\text{T}$. Stølsgrender ved Storevatnet og Jonstad berøres.

Ved kryssingen av Angedalen ved Kvamme, ligger det et bolighus ca. 80 meter fra senterlinjen, men eksisterende 132 og 66 kV ledninger ligger mellom. Beregnet magnetfelt for dette huset er i dag $0,5\mu\text{T}$. Dette øker til ca. $0,7\mu\text{T}$ med en ny 420 kV parallelt med dagens ledninger.

13.5.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at ett bolighus ved Kvamme vil eksponeres for elektromagnetiske felt over utredningsgrensen. Departementet viser i den sammenheng til forvaltningsstrategi om magnetfelt og helse ved høyspentanlegg omtalt i St.prp. nr. 66 (2005-2006). Departementet kan ikke se at ny ledning vil medføre visuelle ulemper for bebyggelse i vesentlig grad.

13.6 Reiseliv/turisme

Konsekvensene for reiseliv/turisme er i utredningen vurdert til liten negativ. Fisket i Nausta og tilleggprodukter knyttet til dette er trukket frem i utredningen.

13.6.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet kan ikke se at ny ledning vil medføre ulemper for reiseliv/turisme i særlig grad.

13.7 Inngrepsfrie områder/Verneområder

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Monskaret og Moskog

Traseen krysser Naustavassdraget som er et vernet vassdrag. Verneverdiene i vassdraget er knyttet til biologisk mangfold, kulturminner, friluftslivsinteresser, geologi og landbruk.

Vernegruppa for Nausta mener at en kraftledning med de dimensjoner det her er snakk om ikke samsvarer med at Naustavassdraget er varig vernet. Vernegruppa mener at en kraftledning vil gi en kraftig reduksjon av verneverdiene uansett trasé. Brekke og Grimset peker på at konsekvensene for villaksen, herunder vandring, gyting og oppvekstforhold ikke er utredet.

Departementet bemerker at eksisterende 132 kV ledning skal kables og at ny 420 kV ledning føres i ett spenn over dalen. Etter departementets vurdering vil virkningene på vassdraget dermed reduseres sammenlignet med dagens situasjon. Det gjelder både med hensyn til kulturlandskapet rundt nedre del av vassdraget, laksefiske og landbruket.

Departementet viser til at det tidligere er gjort utredninger for virkningene av elektromagnetiske felt på fisk, hvor det konkluderes med at slike felt ikke ansees å ha negativ effekt på laksefisk.

Traseen vil medføre marginal reduksjon av INON-områder sone 2.

13.7.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet kan ikke se at konsesjonsgitt trasé vil ha negative virkninger på Naustavassdraget. Departementet konstaterer at traseen kun vil medføre marginal reduksjon av INON-områder sone 2.

13.8 Kulturminner/kulturmiljø

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Monskaret og Moskog

Traseen er i utredningen vurdert til å ha middels til liten negativ konsekvens. Det er registrert to kulturmiljøer som vurderes til å ha stor verdi på strekningen, henholdsvis Fossen gård og Flugedalen gård, begge i Førde kommune. Konsekvensen vurderes

som stor negativ for Fossen gård, mens den vurderes til middels negativ for Flugedalen gård.

Traseen vil passere mellom Rotenesstølen og Kloppstadstølen. Eksisterende 132 kV-ledning må krysses mellom stølene. NVE har lagt til grunn at ny ledning vil påvirke landskapsopplevelsen her negativt.

Kristen Slåtten krever i sin klage at traseen legges utenom Slåttestølen eller at det blir lagt til rette for en ny støsplass. Departementet slutter seg til NVEs og Statnetts vurderinger av at det ikke er noen annen og bedre trasé gjennom området da den nye ledningen er planlagt parallelt med eksisterende ledninger. Departementet konstaterer at stølshuset ikke lenger vil være egnet for varig opphold. Departementet viser til at eventuell kompensasjon er et spørsmål som må avklares mellom Statnett og grunneier.

13.8.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at traseen vil ha negative virkninger for Fossen gård, Flugedalen gård, Rotenesstølen, Kloppstadstølen og Slåttestølen. Departementet finner imidlertid at de negative konsekvensene for kulturminner/kulturmiljø ikke er til hinder for fremføring av kraftledningen i konsesjonsgitt trasé.

13.9 Departementets konklusjon trasévalg

Departementet legger til grunn at ledningen vil ha negative visuelle virkninger i Angedalen og Flugedalen. Departementet viser til at det er satt vilkår om bruk av silkonbelagte glassisolatorer på master som er synlig fra bebyggelsen i Flugedalen, samt at det skal utvises spesielle hensyn ved skogrydding ved Kvamme i Angedalen.

De negative virkningene for naturmangfoldet på strekningen må anses å være begrenset. Departementet kan heller ikke se at det for øvrige fagtema utpeker seg negative konsekvenser i særlig grad.

Departementet stadfester konsesjonsgitt trasé på strekningen.

14 SAMLET VURDERING

14.1 Innledning

Det følger av § 8 første ledd i naturmangfoldloven at beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand samt effekten av påvirkninger. Kunnskapsgrunnlaget bygger i all hovedsak på konsekvensutredningen med underliggende fagrapporter på de ulike temaene. Dette er blant annet supplert

med kunnskap som er innhentet fra offentlige databaser i forbindelse med klagebehandlingen, jf. avsnitt 5.2.1. ovenfor. Etter departementets oppfatning anses det samlede kunnskapsgrunnlaget å være i samsvar med det krav til kunnskapsnivå som naturmangfoldloven § 8 oppstiller hensett til sakens karakter og risikoen for skade på naturmiljøet.

På enkelte punkter kan likevel ikke kunnskapen anses tilstrekkelig for å forutsi hvilke virkninger tiltaket kan ha for naturmiljøet. Departementet har – på de punkter kunnskapen om miljøvirkningen er usikker – tatt høyde for å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet, jf. naturmangfoldloven § 9. Det er derfor lagt stor vekt på avbøtende tiltak som skal gjennomføres basert på vilkår fastsatt med hjemmel i energiloven og forskriftene til energiloven. Det vises til prinsippene i naturmangfoldloven § 12 om miljøforsvarlige teknikker, driftsmetoder og lokalisering. Alle kostnader ved gjennomføring av tiltaket, herunder avbøtende tiltak, skal dekkes av Statnett, jf. naturmangfoldloven § 11.

14.2 Vurdering av samlet belastning i henhold til prinsippene i naturmangfoldloven

14.2.1 Innledning

I henhold til naturmangfoldloven § 10 skal en påvirkning av et økosystem vurderes ut i fra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli påvirket av. Dette innebærer at man må ha kunnskap også om andre tiltak og påvirkninger på økosystemet slik at en kan identifisere den samlede belastningen, jf. også formuleringen i § 8 om *effekten av påvirkninger*. I vurderingen av samlet belastning skal det både tas hensyn til allerede eksisterende inngrep og forventede fremtidige inngrep.

En karakteristikk ved større kraftledningsanlegg er at plasseringen baseres på en avveining av mange hensyn. På den ene siden tilsier natur- og miljøhensyn at anlegget bygges i områder som allerede er preget av tekniske inngrep. På den andre siden tilsier hensynet til å unngå å føre kraftledningen ved og i nærheten av fast bosetning, fritidsboliger og nærområder til disse, at ledningene plasseres i mer uberørte områder. Vurderingene for naturmangfoldet må til enhver tid bygge på et kunnskapsgrunnlag som skal belyse hvilke naturverdier som finnes i de ulike områdene der det planlegges et kraftledningsanlegg. I tillegg må blant annet hensynene til kraftforsyningsberedskap og driftsikkerhet tas med i avveiningen. I konsesjonsbehandlingen etter energiloven må de ulike hensynene veies mot hverandre med sikte på å finne den løsningen som samlet sett har minst negative konsekvenser, herunder for naturmangfoldet.

14.2.2 Eksisterende og fremtidige energianlegg i ledningens influensområde

Eksisterende energianlegg

Eksisterende 132 kV ledning Ørskog-Sykkylven-Haugen vil bli sanert i og med OEDs endring av NVEs vedtak på denne strekningen.

Fra eksisterende Sykkylven transformatorstasjon går det en 132 kV ledning til Stranda. Denne ledningen vil bli lagt inn til nye Sykkylven transformatorstasjon. Denne ledningen går ikke i retning av influensområdet for truede fuglearter som berøres av kraftledningen mellom Ørskog og Ørsta. Kraftledningen til Stranda får etter departementets vurdering ikke betydning for vurderingen av samlet belastning på naturmangfoldet.

Langs sørsiden av Hundvikfjorden og Ålfoten går det i dag en 66 kV kraftledning mot Nibbevatn. Ny 420 kV ledning vil på denne strekningen legges høyt i terrenget, og ikke i samme området som eksisterende 66 kV ledning. Ny 420 kV ledning parallellføres med eksisterende 132 kV ledning Leivdal-Åskora ved kryssing av Førdspollen. Ny 420 kV ledning føres så i all hovedsak nord for eksisterende 66 kV-ledning fram mot ny transformatorstasjon i Myklebustdalen. Fra ny transformatorstasjon i Myklebustdalen til transformatorstasjon i Moskog vil ny 420 kV ledning i all hovedsak parallellføres med eksisterende 132 kV ledning. På strekningen fra Sjørdalen til Svelgen III kraftverk (Indrehus) og fra Grov til Moskog går det også en 66 kV ledning. Ny 420 kV ledning vil i stor grad parallellføres også med denne ledningen, med unntak av visse strekninger i Flora, Naustdal og Førde.

En ny kraftledning i samme områder som allerede eksisterende ledninger vil kunne innebære en økt risiko for fuglekollisjoner, og følgelig en økt samlet belastning på naturmangfoldet. På den annen side viser eksisterende forskning at der flere kraftledninger er samlet i samme trasé, kan det føre til at ledningene er lettere å se og båndlegger mindre areal, og dermed er lettere å unngå for fugl.

Fra Ørskog og Moskog transformatorstasjoner går det også en rekke andre ledninger. Disse ledningene influerer ikke samme områder som ny kraftledning, og inngår i dette vedtak ikke som en del av kraftledningens samlede belastning på naturmangfoldet.

Nye planlagte energianlegg

Nettutbygging

Statnetts nettutviklingsplan fra 2010 gir en oversikt over mulige nettutviklingsprosjekter frem mot 2025. Aktuelle ledningsprosjekter på sentralnettsnivå i Sogn og Fjordane og i Møre og Romsdal fremgår av planen. Av sentralnettsforbindelser er det i tillegg til Ørskog-Sogndal bare kraftledningen Storheia-Orkdal/Trollheim som berører Møre og Romsdal. Det er bare en mindre del av dette prosjektet som angår Møre og Romsdal, og det er stor avstand til ledningen Ørskog-Sogndal. Etter departementets oppfatning influerer ikke disse to ledningene på samme områder, og inngår derfor ikke i vurderingen av Ørskog-Sogndals belastning på naturmangfoldet.

Når det gjelder nettprosjekter på regionalnettsnivå i Sogn og Fjordane, har SFE Nett søkt om konsesjon for bygging og drift av en ca 17 km ny 132 kV ledning Ålfoten-Åskåra-Øksnelvane-Kroknakken. Søknaden innebærer også oppgradering av eksisterende 66 kV ledning på strekningen, ny transformatorstasjon i Øksnelvane og sanering av ca 22 km ledning på henholdsvis 132 kV og 66 kV spenningsnivå i området. En eventuell konsesjon vil muliggjøre sanering av flere kilometer ledning enn det skal bygges, herunder to eksisterende fjordspenn over Ålfoten.

SFE Nett har lagt frem melding om nytt nett (forsterking av regionalnett/nye produksjonsledninger) i området mellom Svelgen, Ålfoten og Bryggja. Herunder er det meldt en *mulig* ny 132 kV ledning fra Svelgen til ny transformatorstasjon i Ålfoten. Ett alternativ er meldt parallelt med traseen som i dette vedtak er gitt konsesjon gjennom Sördalen og Myklebustdalen. Departementet bemerker at prosjektet muliggjør sanering av flere kilometer ledning enn hva som eventuelt vil bygges. Ny ledning mellom Svelgen og transformatorstasjon i Ålfoten vil på sikt muliggjøre sanering av eksisterende 132 kV og 66 kV på strekningen.

Av regionalnettsanlegg i Møre og Romsdal har NVE for tiden til behandling søknad fra Tussa Nett om en 132 kV ledning Bondal- Sæbø i Ørsta kommune. Denne kraftledningen vil gå i fra Hjørundfjorden og langs Bondalen, og dermed lenger øst i Ørsta kommune enn trasé for ny 420 kV ledning. Ledningsanleggene vil dermed etter departementets vurdering ikke berøre de samme områdene. Det følger av søknaden med konsekvensutredning at tiltaket ikke vil berøre viktige biotoper eller rødlistearter, men berøre beite- og trekkområder for hjort.

Departementet legger til grunn at påvirkningen på naturmangfoldet som berøres av kraftledningen Ørskog-Sogndal på delstrekningene som er vurdert i dette vedtaket ikke blir ytterligere negativt påvirket ved disse tiltakene.

Det må forventes bygging av nye ledninger på lavere spenningsnivåer innenfor de respektive nettselskapers områdekonsesjoner. Dette er fordelingsnett for å knytte til forbruk og eventuelt produksjon eller forsterke eksisterende nett. Nettutvikling innen områdekonsesjonene berører geografisk begrensede områder, gjerne i tilknytning til fast bosetting eller fritidsboliger. Nye ledninger innen områdekonsesjonene berører derfor områder som i stor grad allerede er preget av menneskelig aktivitet. I tillegg til at spenningsnivået er langt lavere, medfører anleggene betydelig mindre inngrep. Dessuten følger det av Ot. prp. nr. 62 (2008-2009) at områdekonsesjonærene bør benytte jordkabel i nye overføringer på 22 kV som omfattes av områdekonsesjonene.

Departementet vurderer det slik at utvikling av nett innen områdekonsesjonene i svært liten grad vil berøre og forsterke den påvirkning på natur og miljø som 420 kV kraftledningen Ørskog-Sogndal innebærer.

Vannkraftprosjekter

Regional plan for vannkraftutbygging i Sogn og Fjordane er under utarbeidelse. Planen skal gi retningslinjer for hvordan fremtidig vannkraftutbygging skal skje, og omtaler ulike arealinteresser, natur- og kulturverdier knyttet til vassdragene i fylket. Basert på NVEs ressurskartlegging har Sogn og Fjordane et betydelig vannkraftpotensial, som med en antatt utbyggingspris under 3 kr/kWh (2004) har en estimert potensiell produksjon på 4 TWh.

Av større vannkraftprosjekter i Sogn og Fjordane foreligger det søknad (eller søknad under forberedelse) for Vigdøla, Øyane, Nessane, Illvatn, Gravdalen, Østerbø, Breim, Leikanger, Vestsiddeelvane og Stardalen kraftverker. Det foreligger melding om Fardalen og Offerdal kraftverker i tillegg til melding om overføring til Viddalsmagasinet. Olje- og energidepartementet har mottatt NVEs innstilling i sak om Mork kraftverk, og påfølgende innstilling til planendring. NVE har videre avgitt innstilling i sak om Feios kraftverk. I Møre og Romsdal har departementet mottatt innstilling fra NVE for Småvoll og nytt Verma kraftverk.

Når det gjelder småkraftverk, har NVE mottatt 130 søknader med en samlet produksjon på ca 1500 GWh i Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. 107 av de 130 søknadene er planlagt i kommunene som berøres av 420 kV kraftledningen Ørskog-Sogndal. Disse 107 prosjektene gir en samlet produksjon på ca 1200 GWh.

Vannkraftpotensialet består av prosjekter kartlagt gjennom Samlet plan for vassdrag og digital ressurskartlegging for små kraftverk med investeringsgrense inntil 3 kr/kWh (4-5 kr/kWh med dagens prisnivå). I den digitale kartleggingen ble også potensialet for små kraftverk mellom 3 og 5 kr/kWh inkludert, men er ikke med i det totale vannkraftpotensialet for Norge. Potensialet for småkraft er på 2,9 TWh og 1,2 TWh i henholdsvis Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. Dersom potensialet mellom 3 og 5 kr/kWh inkluderes, øker potensialet i Sogn og Fjordane med 0,7 TWh og Møre og Romsdal 0,5 TWh.

Når det gjelder forholdet til naturmangfoldet finner departementet at eventuell utbygging av småkraft i liten grad vil forsterke negative effekter av kraftledningen. For det første påvirker nødvendig fraføring av vann som sådan andre økosystemer enn kraftledningen. Videre er det ofte begrenset behov for bygging av nye ledninger ved de enkelte kraftverk, og de nødvendige produksjonsradialer på 22 kV kan ofte bygges som jordkabel. Dette reduserer konfliktområdet for kraftledninger og fugl. Videre gis det sjelden tillatelse til regulering i vassdrag ved konsesjonsbehandling av småkraftverksøknader.

Vindkraftprosjekter

Det er søkt og meldt om 13 vindkraftprosjekter i Sogn og Fjordane, med en samlet installert effekt på ca 1100 MW. I tillegg er i Sogn og Fjordane meddelt konsesjon til Lutelandet vindkraftverk og Lutelandet testanlegg, testområdet Stadt, Mehuken og Mehuken II. I Møre og Romsdal er det gitt konsesjon til Havsul I (offshore), Haram, Harøy og Smøla trinn I og II vindkraftverker, og Haugshornet vindkraftverk er for tiden

til klagebehandling i departementet. NVE har mottatt søknad om Skardsøya vindkraftverk og melding om Mørevind (offshore) vindkraftverk, som begge er lokalisert i Møre og Romsdal.

Ingen av vindkraftprosjektene i Sogn og Fjordane og i Møre og Romsdal vil på grunn av geografisk avstand komme i berøring med de økologiske funksjonsområdene som kraftledningen Ørskog-Sogndal vil komme i berøring med.

Det er betydelig rom for tilpasninger og avbøtende tiltak ved bygging av energianlegg, som reduserer de negative virkninger av utbyggingene. De konkrete virkninger av det enkelte anlegg og sumvirkninger av flere tiltak, vurderes under konsesjonsbehandlingen av disse. Departementet er av den oppfatning at eventuell utbygging av energianlegg i Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal i liten grad vil forsterke kraftledningens negative påvirkning på naturens mangfold.

14.2.3 Andre inngrep

Kraftledningen vil i all hovedsak følge eksisterende infrastruktur som kraftledninger og veier. I trasévalgene er det lagt vekt på å samle større tekniske inngrep, men samtidig unngå nærføring til eksisterende bebyggelse. En sanering av eksisterende 132 kV kraftledningen Ørskog-Sykkylven-Haugen vil etter departementets vurdering redusere den totale belastningen i Møre og Romsdal.

Departementet er ikke gjort kjent med at det i arealdelen i kommuneplanene til kommunene Ørskog, Sykkylven, Ørsta, Bremanger, Flora, Naustdal, Førde og Jølster fremkommer opplysninger om andre planlagte inngrep av betydning for vurderingen av fremtidig samlet påvirkning av økosystemet.

14.2.4 Departementets vurdering

Det er redegjort for samlet belastning på økosystemet både knyttet til selve tiltaket og for andre eksisterende og mulige fremtidige tiltak innenfor energi- og vassdragssektoren. Departementet legger til grunn at kravene til vurdering av samlet belastning etter naturmangfoldloven § 10 er oppfylt. Belastningen på aktuelle temaer vurderes nedenfor.

14.3 Samlet vurdering av virkninger på naturmangfold

14.3.1 Hjortevilt

Når det gjelder hjortevilt, vil ledningen kunne føre til at områder for jakt og beite for vilt blir mindre attraktive. En kraftledning vil også kunne skape barriereeffekter for hjort. Konsesjonsgitt trasé vil berøre beiteområder og trekkruiter for hjort på vestsiden av Storfjorden, i området nord for Andestadvatnet, i området rundt Gjevenes og på

østsiden av Hjørundfjorden. Disse områdene er allerede berørt av eksisterende 132 kV ledning, som skal saneres. Kraftledningen vil også føres gjennom Myklebustdalen, som er et viktig område for hjort og hjortejakt. Hjortevilt vil kunne trekke bort fra traséområdet under anleggsarbeidene.

Etter en totalvurdering finner departementet at konsekvensene for hjortevilt ikke er av et slikt omfang at de er til hinder for fremføring av kraftledningen i traseen departementet har lagt til grunn for sitt vedtak.

14.3.2 Naturtyper og vegetasjon

Kraftledningen vil passere i nærheten av ulike naturtyper. Den direkte påvirkningen av naturtyper er hovedsakelig begrenset til mastefester, anleggsveier og eventuelle behov for ryddebelter. Departementet finner at den vesentligste påvirkningen er av visuell karakter. Noe arealbeslag vil imidlertid kunne bli nødvendig.

Ved Gausneset i Ørskog vil traseen gå gjennom en lokalitet av kystfuruskog med innslag av edellauvskog av stor verdi.

Ved Heiane i Sykkylven vil både traseen for 420 kV ledningen, 132 kV ledningen og nye Sykkylven transformatorstasjon med adkomstvei være negativt for en høgmyrforekomst av stor verdi. Forekomsten inngår i naturtypekategorien "kystnedbørsmyr". Dette er en naturtype som er klassifisert som truet på rødlisten for naturtyper. Det legges til grunn i konsekvensutredningen at selv om myrområdet er stort og bare mindre deler av totalarealet blir berørt, vil spesielt etablering av adkomstveien på tvers av fallet i myren trolig endre dreneringen for større deler av myren og medføre økt oppslag av busker og trær. For høgmyrforekomsten legges det til grunn at omfanget vil være stort og konsekvensen stor til svært stor negativ.

Departementet forutsetter at det innenfor samme framdrift og om lag samme økonomiske ramme, skal foreta en gjennomgang av tiltak som kan hindre drenering av myr ved etablering av vei i forbindelse med transformatorstasjonen på Heiane.

Ved Åmsnipa i Ørsta går traseen gjennom en myrlokalitet av middels verdi.

På oversiden av anleggsveien ut til kraftverkene tilknyttet Øksenelvane vil traséen skjære gjennom/i ytterkant av en gammel lauvskog av stor verdi. Ny transformatorstasjon i Myklebustdalen vil innebære arealbeslag i en gammel barskog av stor verdi ved Pyttane.

Berørte verneområder

På østsiden av Hjørundfjorden vil ny 420 kV ledning krysse gjennom Gjevenesstranda naturreservat i samme trasé som eksisterende 132 kV ledning. Ryddebeltet blir noe større som følge av dette. Naturreservatet er vernet for å ta vare på en nær urørt fjordli

med varmekjær skogsvegetasjon med det naturlige plante- og dyrelivet og med alle de naturlige økologiske prosessene.

Departementet konstaterer at mastene for ny 420 kV vil være kraftigere dimensjonert, og at ryddebeltet for ny 420 kV ledning vil medføre større arealbeslag enn for eksisterende 132 kV ledning. Departementet forutsetter at det benyttes tårnmaster for å redusere inngrepet i reservatet. Med tårnmaster vil dagens ryddebelte utvides fra 25 meter til 30 meter. Etter departementets vurdering vil eventuelle konflikter med verneverdiene som ligger til grunn for vernet av reservatet bli begrenset. Gjennom miljø- og transportplanene skal det legges vekt på å unngå skader på sårbar vegetasjon. Dette kan redusere den direkte påvirkningen av naturtyper og vegetasjon og redusere eventuelle konflikter ytterligere.

Traseen vil skjære gjennom Sördalen naturreservat, som omfatter furuskog med sterkt urskogspreg og er av stor verdi. Naturreservatet inneholder blant annet en rik og variert moseflora. Departementet har i vedtaket her forutsatt at ny 420 kV ledning i hovedsak fremføres i eksisterende 66 kV trasé, som er pålagt kablet. Ryddebeltet blir noe større som følge av dette, men samtidig blir det færre mastefester i reservatet.

Ledningen vil komme nær inntil Eikevolltjønnyra, en kystmyrlokalitet av stor verdi i Flora. Det meste av området er også vernet som naturreservat. Området har også verdi for våtmarksfugl. Det er foreløpig ikke fastsatt konkrete mastepunkter på strekningen, men departementet har i sitt vedtak her forutsatt at eventuelle konflikter med myrtyperne i naturreservatet kan reduseres/unngås gjennom detaljprosjekteringen.

Departementets har lagt til grunn at eventuelle konflikter med verneverdiene i reservatene vil bli begrenset.

Når det gjelder skogrydding viser departementet til at ledningstraseen i skogkledde områder må ryddes blant annet for å oppfylle avstandsbegrensninger hjemlet i regelverket for sikkerhet og beredskap. Departementet peker på at konsesjonen er gitt med vilkår om at trasérydding skal begrenses, og at det skal utarbeides en miljø- og transportplan med det formål å minimere og restaurere terrenginngrepene. I denne planleggingen forutsettes det at også hensynet til å minimere skader på naturtyper inngår. Endelig godkjenning av planene skal foretas av NVE.

Når det gjelder de konkrete mastefestene viser departementet til at disse først vil bli beskrevet i detaljplanen. Denne planen skal endelig godkjennes av NVE. Nybygging/opprusting av anleggsveier skal godkjennes av NVE gjennom detaljplanleggingen.

Etter en helhetsvurdering finner departementet at den samlede påvirkningen på naturtyper og vegetasjon ikke i seg selv er til hinder for fremføring av kraftledningen i den trasé som vedtas her. Departementet har i vurderingen vektlagt at traseen i liten grad vil kreve arealbeslag i viktige naturtypelokaliteter.

14.3.3 Landskap, uberørt natur og mangfold av landskapstyper

I avveiningen av trasévalg vil ofte hensynet til landskap og uberørt natur måtte balanseres opp mot hensynet til å unngå nærføring av kraftledninger til boliger og fritidseiendommer. Hensynet til naturmangfold må også i denne sammenheng tillegges vekt. I avveiningen av disse hensynene er det et mål å velge det alternativet som innebærer minst totalbelastning på berørte interesser.

Landskapsvirkninger av en kraftledning er fremhevet i mange av klagenene. Departementet er inneforstått med at en ny 420 kV kraftledning vil være et betydelig teknisk anlegg, som vil være godt synlig i landskapet. Gjennom konsesjonsbehandlingen er ledningstraseen justert og forsøkt tilpasset de ulike landskapsrommene på en best mulig måte. Departementet er inneforstått med at de visuelle og landskapsmessige virkningene av en etablering av et ledningsanlegg på strekningene som i dette vedtak behandles vil medføre til dels store negative virkninger for landskapet. Ledningen vil imidlertid i all hovedsak følge eksisterende infrastruktur som veier og eksisterende kraftledninger.

Departementet legger i sin totalvurdering likevel vekt på at departementets valgte ledningstrasé har en best mulig landskapstilpasning og har redusert antallet fjordspenn sammenlignet med konsesjonsgitt trasé. Departementet kan ikke se at hensynet til mangfoldet av naturtyper i seg selv vil være til hinder for fremføring av ledning i den aktuelle traseen.

Det er en målsetting å bevare inngrepsfrie naturområder i Norge (INON). Departementets valg av trasé mellom Ørskog transformatorstasjon og Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta vil føre til reduksjon av INON sone 2 på om lag 9 km². På strekningen fra sør for Hundvikfjorden til Moskog transformatorstasjon vil departementets valg av trasé medføre ca 2 km² reduksjon av INON sone 2. Samlet gir dette er tap på om lag 11 km² INON sone 2.

Etter en totalvurdering finner departementet at reduksjonen av inngrepsfrie områder ikke er av et slikt omfang at dette er til hinder for at kraftledningen fremføres i traseene departementet har lagt til grunn. Departementet har i sin vurdering vektlagt at ingen villmarkspregede områder eller INON-områder sone 1 vil reduseres. Etter departementets syn vil en reduksjon av INON sone 2 på om lag 11 km² være akseptabelt.

14.3.4 Fugl

Departementets valg av kraftledningstrasé vil passere gjennom områder som er viktige økologiske funksjonsområder for flere fuglearter, herunder som hekkeplasser for rødlistede og kollisjonsutsatte arter. Kraftledninger kan utgjøre en trussel for fugl

gjennom kollisjon, strømgjennomgang og habitatreduksjon. Departementet viser til avsnitt 5.2.2 om kraftledninger og fugl mer generelt.

Eksisterende forskning på kraftledninger og fugl viser at kraftledninger med spenning på 420 kV har en avstand mellom linene som tilsier at strømgjennomgang kun kan tenkes for tette flokker av fugl, noe som ikke er aktuelt for større rov- og hønefugler. At strømgjennomgang ikke er en aktuell påvirkning gjør etter departementets vurdering denne kraftledningen mindre konfliktfylt for enkelte fuglearter, der strømgjennomgang er kjent som den vesentligste dødsårsaken forårsaket av kraftledningsanlegg.

Det er registrert én hubrolokalitet i influensområdet til kraftledningen på delstrekningene som er behandlet i dette vedtaket. Hubro er klassifisert på rødlisten som *sterkt truet*, noe som tilsier forsiktighet også med tanke på tiltak som kan true enkeltindivider. Det er anslått å være mellom 800-1300 individer av arten på landsbasis. Departementet viser til at hubro ikke er like kollisjonsutsatt som en del andre rovfugler. At kraftledninger er viktigste rapporterte dødsfaktor for hubro skyldes derfor i liten grad kollisjoner, men primært strømgjennomgang. Det er nesten utelukkende kraftledninger med spenninger på under 132 kV som tar livet av fugl på den måten. På større ledninger er avstanden mellom strømførende liner eller faseleder og jordline så stor at problemet nærmest elimineres. Etter departementets vurdering vil derfor denne 420 kV ledningen sannsynligvis ikke utgjøre noen risiko for elektrokusjon for hubro, men den vil kunne utgjøre en kollisjonsrisiko. Departementet viser til at ny ledning i ytterkant av influensområdet til den ene hubrolokaliteten vil føres i samme trasé som eksisterende 132 kV ledning som skal rives. Selv om dimensjonene på ny ledning er større enn eksisterende, legger departementet til grunn at ny ledning kun vil utgjøre en minimal økning av kollisjonsrisiko.

Det er registrert to hønehauklokaliteter i influensområdet til ny kraftledning. Hønehauk har status nær truet på rødlisten. Hønehauken er nedgradert én kategori fra sårbar (VU) i 2006 til nær truet (NT) på rødlisten 2010. Årsaken til nedgraderingen er at bestandsreduksjonen er mindre i 2010 (5 % reduksjon) enn den var i 2006 (15 % reduksjon). Det er dermed større sannsynlighet for at bestanden av hønehauk i Norge vil stabilisere seg i årene fremover. Sett hen til at det kun er to lokaliteter som kan bli berørt og at bestandsreduksjonen er minkende, finner departementet at den negative påvirkningen i første rekke vil bli av lokal karakter.

Det er registrert flere lokaliteter av storlom i influensområdet for ny kraftledning. Storlom er nedgradert fra sårbar (VU) i 2006 til nær truet (NT) på rødlisten for 2010. Departementet bemerker at den ene lokaliteten ligger lenger unna ny ledning enn eksisterende 132 kV ledning, som vil bli sanert. Ved de øvrige lokalitetene i Bremanger går det i dag allerede en 132 kV ledning. Departementet konstaterer at ny ledning kan medføre økt kollisjonsrisiko for disse lokalitetene. Departementet legger imidlertid til grunn at den negative påvirkningen i første rekke vil bli av lokal karakter.

Det er registrert flere kongeørnlokaliteter i influensområdet til kraftledningen. Kongeørnen har hatt en stabil eller forsiktig økende bestand de siste 20 årene. Arten er likevel sårbar for forstyrrelser og inngrep, og særlig ungfugl av kongeørn er kollisjonsutsatt. Det er videre registrert enkelte fjellvåklokaliteter og én havørnlokalitet i kraftledningens influensområde. Ved oppdatering av norsk rødliste i 2010 er ikke kongeørn, fjellvåk eller havørn lenger inne på listen over truede og sårbare arter. Artene har i dag status som livskraftig. Det følger av naturmangfoldloven § 5 at det er et forvaltningsmål at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt, og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Med utgangspunkt i at kongeørn, fjellvåk og havørn ikke lenger er rødlistet, og sett hen til bestandssituasjonen i dag, finner departementet at den negative påvirkningen i første rekke vil bli av lokal karakter.

Departementet viser til omtalen av virkninger for fugl for de ulike delstrekningene, og legger til grunn at kraftledningen vil medføre en økt kollisjonsrisiko for fugl i områder med rikt eller sårbart fugleliv. NVE forutsetter at det i detaljplanleggingen skal legges stor vekt på å redusere konfliktene med fugl. Trasétilpasninger og avbøtende tiltak som justering av master, påsetting av fugleavvisere, begrenset hogst og tilpassing av anleggsmetoder for å unngå forstyrrelser, vil etter departementets syn redusere risikoen for fuglekollisjoner og minske risikoen for forstyrrelse av fugl i viltområder med rikt eller sårbart fugleliv. Etter departementets syn er NVEs vurderinger og pålegg i tråd med føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 og prinsippet om miljøforsvarlige teknikker mv. i samme lov § 12.

Departementet har i sin samlede vurdering lagt til grunn at kraftledningen vil kunne ha betydelig negativ påvirkning særlig i form av kollisjonsrisiko for flere fuglearter, herunder viktige rovfuglearter. Departementet bemerker at kraftledningen kun i minimal grad vil kunne øke kollisjonsrisikoen for én hubrolokalitet. Departementet finner at den samlede påvirkningen ikke er til hinder for fremføring av kraftledningen i den traséløsningen som departementet har lagt til grunn for sitt vedtak. Departementet viser i denne forbindelse til de avbøtende tiltakene som er fastsatt av hensyn til fugl.

14.4 Krav om økonomisk kompensasjon til kommunene

Sykkylven kommune, Ørsta kommune, Bremanger kommune, Flora kommune, Naustdal kommune, Førde kommune og Møre og Romsdal fylkeskommune krever økonomisk kompensasjon for den forringelsen av områdene som kraftledningen representerer.

Departementet har redegjort for sitt syn på kompensasjonsspørsmålet i delvedtaket som ble fattet 8. april 2011. I den sammenheng er det også redegjort for de konkrete avbøtende tiltakene som er fastsatt for denne kraftledningen. Fra vedtaket av 8. april 2011 siteres:

"NVE konstaterer at det ikke kan stilles konsesjonsvilkår om økonomisk kompensasjon til kommuner for generelle ulemper knyttet til fremføring av en kraftledning etter energiloven.

Departementet har ingen merknader til NVEs syn på kompensasjonsspørsmålet. Departementet peker på at NVE har satt en rekke konkrete avbøtende tiltak for kraftledningen Ørskog – Sogndal om blant annet traséjusteringer, kabling og kamuflerende tiltak på master og liner.”

Departementet viser til denne omtalen, og peker på at Statnett i vedtaket her blant annet pålegges å sanere og sørge for kabling av underliggende nett på betydelige deler av den traséen som her vedtas med de fordeler det har for de berørte kommuner.

14.5 Oppsummering

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter energiloven, må alle fordeler og ulemper ved kraftledningsanlegget veies opp mot hverandre. Energiloven skal sikre at produksjon, omforming, overføring og fordeling av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte, herunder at det tas hensyn til berørte allmenne og private interesser.

Departementet har foretatt en samlet vurdering av alle de anførte ulempene ved etablering av en 420 kV kraftledning for delstrekningene fra Ørskog transformatorstasjon til ny transformatorstasjon i Hovdenakken i Ørsta kommune og fra sør for Hundvikfjorden i Bremanger kommune til Moskog transformatorstasjon i Jølster kommune med tilhørende elektriske anlegg. Ulempene er vurdert opp mot fordelene som dette tiltaket vil ha for forsyningssituasjonen i Midt-Norge, for etablering av ny fornybar kraftproduksjon i form av småkraft og vindkraft i Møre og Romsdal og i Sogn og Fjordane, for næringsutviklingen på Sunnmøre og i Sogn og Fjordane og for kraftforsyningssikkerheten i Sogn og Fjordane.

Departementet er innforstått med de negativ miljøvirkningene av kraftledningsanlegget som i hovedsak er knyttet til landskap, friluftsliv, fugl, naturtyper og vegetasjon, samt en mindre reduksjon av inngrepsfrie naturområder. Departementet har også vurdert hensynet til reiseliv og turisme, kulturminner og til å unngå nærføring i størst mulig grad.

Departementet legger til grunn at traseene som er gitt konsesjon i dette vedtak ikke kommer i direkte konflikt med kjente automatisk fredete eller vedtaksfredete kulturminner. Departementet forutsetter at eventuelt manglende undersøkelser etter kulturminneloven § 9 avklares.

Departementet kan etter en helhetsvurdering ikke se at ulempene er av en slik art at de overstiger de betydelige fordelene ved å få bygget en 420 kV fra Ørskog transformatorstasjon til ny Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta kommune og fra sør for Hundvikfjorden i Bremanger kommune til Moskog transformatorstasjon i Jølster kommune.

Ved en vurdering av tiltaket sett i sammenheng med naturmangfoldloven § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, har departementet tatt utgangspunkt i driftsmetoder, teknikker og lokalisering som ut i fra den samlede vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk og økonomiske forhold gir de beste samfunnsmessige resultater.

15 VEDTAK

15.1 Anleggskonsesjon

For strekningen fra Ørskog transformatorstasjon til Hovdenakk transformatorstasjon endrer Olje- og energidepartementet NVEs vedtak av 10. juni 2009 om anleggskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse for 420 kV kraftledning:

- Mellom Ørskog transformatorstasjon og Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta skal ledningen fremføres etter saneringsalternativet
- Ny Sykkylven transformatorstasjon skal lokaliseres på Heiane.
- Ved passering av Vindsneset skal traseen følge justert trasé.
- Ved passering av Hundeidvik skal traseen følge østligste omsøkte trasé.
- Ved passering av Store Standal skal traseen følge justert trasé.
- Ved Stavset i Ørsta skal traseen følge justert trasé.

For strekningen fra sør for Hundvikfjorden til Moskog transformatorstasjon stadfester departementet NVEs vedtak av 10. juni 2009 om anleggskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse for 420 kV kraftledning med følgende unntak:

- Mellom Dauremålsvatnet og Sördalsvatnet i Bremanger skal kraftledningen fremføres i omsøkt trasé med kryssing av Førdspollen og vestover gjennom Myklebustdalen og Sördalen.
- Ny Ålfoten transformatorstasjon skal lokaliseres i Myklebustdalen.
- I området Fløgen-Hatleset i Flora skal kraftledningen følge justert trasé.
- Mellom Tonheim og Monskaret i Flora og Naustdal kommuner skal kraftledningen fremføres i omsøkt trasé via Storebru.

Olje- og energidepartementets vedtak innebærer at 420 kV kraftledning skal fremføres i følgende traseer:

Fra Ørskog transformatorstasjon i Ørskog kommune til ny Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta kommune: **1.0-1.9-1.0-1.7-1.7.1-1.A-1.2-1.2.1-1.2.3**

Fra sør for Hundvikfjorden i Bremanger kommune til Moskog transformatorstasjon i Jølster kommune: **1.0-1.11.2-1.0-1.17.1-1.0**

Departementet gir i tillegg Statnett SF konsesjon i medhold av energiloven for følgende øvrige omsøkte elektriske anlegg:

Ørskog transformatorstasjon

Utvidelse av eksisterende transformatorstasjon med følgende installasjoner:

- 1 stk 420 kV bryterfelt
- Ny 420/132 kV transformator T2 med ytelse inntil 300 MVA.
- Riving av dagens 132 kV SF6-koblingsanlegg og eksisterende 3 stk. 132 kV kabelforbindelser fra SF6-anlegget til henholdsvis transformator T1, Giskemo transformatorstasjon og til endemasten for 132 kV ledningen Ørskog-Sykkylven.
- Etablering av to stk. nye 132 kV forbindelser mellom ny transformator T2 og ombygd transformator T1 til henholdsvis felt 1 eller 4 og 11 i Giskemo transformatorstasjon.
- 132 kV kabelforbindelse mellom eksisterende T1 transformator i Ørskog transformatorstasjon og ledningsfelt 11 i Giskemo transformatorstasjon, og 132 kV luftledning mellom ny T2 transformator i Ørskog transformatorstasjon og ledningsfelt 4 (eller 1) i Giskemo transformatorstasjon.

Tafjord Kraftnett får konsesjon til følgende tiltak i Giskemo transformatorstasjon:

- Nødvendig bestykning/tilpasning av dagens 132 kV anlegg med tilhørende hjelpeanlegg i Giskemo transformatorstasjon.

Ny Sykkylven transformatorstasjon

- 4 stk. 420 kV bryterfelt (herav to linjefelt og to transformatorfelt)
- 2 stk. 420/132 kV transformatorer med ytelse inntil 110 MVA
- 1 stk. reservefelt 420 kV (opparbeiding/tilrettelegging av areal)
- Doble samleskinner på 420 kV
- Ca 2 km lang adkomstvei fra Aurdalen. Innenfor samme framdrift og om lag samme økonomiske ramme skal Statnett foreta en gjennomgang av tiltak som kan hindre drenering av myr ved etablering av adkomstveien.

Tussa Nett AS får konsesjon til å flytte transformering fra eksisterende Sykkylven transformatorstasjon på Haugset til ny Sykkylven transformatorstasjon ved Heiane med følgende installasjoner i nye Sykkylven transformatorstasjon:

- 5 stk. 132 kV bryterfelt (herav to transformatorfelt mot 420 kV, to transformatorfelt mot 22 kV og ett linjefelt mot 132 kV ledningen til Stranda)
- 2 stk. 132/22 kV transformatorer med ytelse inntil 50 MVA
- Doble samleskinner på 132 kV

Tussa Nett får konsesjon til omlegging av eksisterende 132 kV ledning Sykkylven-Stranda inn til nye Sykkylven transformatorstasjon etter alternativ 9 Heiane. Det skal brukes kreosotimpregnert trestolpeledning med rundtømmer.

Ny Ålfoten transformatorstasjon i Myklebustdalen etter omsøkt alternativ H

- 3 stk 420 kV bryterfelt
- 1 stk 132 kV bryterfelt
- 1 stk 420/132 kV 300 MVA transformator
- Doble samleskinner på 420 kV
- 3 stk reservefelt 420 kV (opparbeiding/tilrettelegging av areal)– jf. søknad av okt 2008
- nødvendig høyspent apparatanlegg
- kontrollhus i en etasje med grunnflate inntil 300 m²
- Ca. 0,5 km lang adkomstvei med bredde 5 meter

SFE Nett AS får konsesjon til 4 stk 132 kV bryterfelt innenfor det omsøkte arealet for Ålfoten transformatorstasjon i Bremanger kommune, samt opparbeiding/tilrettelegging av 4 stk reservefelt.

SFE Nett AS får konsesjon til omlegging av eksisterende 132 kV ledninger Åskora-Svelgen og Åskåra-Bryggja inn til nye Ålfoten transformatorstasjon.

Olje- og energidepartementet viser til NVEs notat Bakgrunn for vedtak og departementets merknader i dette brev hvor det følger at konsesjon til anleggene gis på følgende vilkår:

- Følgende anlegg skal saneres:
  - Eksisterende 132 kV ledning Ørskog-Sykkylven-Haugen
  - Eksisterende 132/22 kV transformatorstasjon i Sykkylven ved Haugset
- Ledningen skal bygges med matte liner (inkludert toppline) på hele strekningen fra Ørskog transformatorstasjon til Hovdenakk transformatorstasjon og fra sør for Hundvikfjorden til Moskog transformatorstasjon.
- På følgende strekninger skal det brukes matte liner, malte master og silikonbelagte glassisolatorer:
  - Fra spennmast på vestsiden av Storfjorden til nordøst for Litlevatnet/Løset etter 1.0. Strekningen er ca. 2 km.
  - Passeringen av Aurdal etter 1.0. Strekningen er ca. 2 km.
  - Fra synlig mast på østsiden av Sykkylvsfjorden til østsiden av Hjørundfjorden etter 1.0, 1.7 og 1.7.1. Strekningen er ca. 12 km.
  - Langs Midtgulen etter alternativ 1.0. Strekningen er ca. 3 km.
  - Fra Hatleset til sør for Storebru etter alternativ 1.0.

Endelig områdeavgrensning, farge- og komponentvalg, skal avklares i samråd med NVE i god tid før anleggsstart. Det skal vurderes bruk av malte liner (inkludert topline), malte master og silikonbelagte glassisolatorer langs østsiden av Hjørundfjorden.

- På følgende strekninger skal det brukes matte liner og silikonbelagte glassisolatorer:
  - Fra Standalseidet til Øyadalen etter 1.2. Strekingen er ca. 5 km.
  - Synlige master sett fra dalbunnen i Naustdal
  - Synlige master fra bolighuset i Flugedalen
- Inntrekkstativene i Sykkylven og Ålfoten transformatorstasjoner skal males mørke, og det skal i størst mulig grad benyttes matte komponenter for øvrig i transformatorstasjonene.
- Det skal vurderes alternative mastetyper som kan gi bedre landskapstilpasninger sammenlignet med omsøkte standardmaster på strekninger hvor man antar at dette kan få god effekt. Det skal eventuelt legges frem en egen detaljplan til godkjenning av NVE dersom det vurderes som aktuelt å bruke andre mastetyper på delstrekninger.
- Det skal benyttes tårnmaster langs østsiden av Hjørundfjorden og benyttes kamuflerende tiltak på mastene langs fjorden.
- Det skal gjennomføres begrenset trasérydding i størst mulig grad, med spesielt fokus på de strekningene hvor det er satt vilkår om kamuflerende tiltak samt i viktige friluftslivsområder hvor traseen krysser eller går nær turstier.
- Etter avtale med SFE Nett AS og i henhold til søknad om endring av gjeldende konsesjon for 66 kV kraftledning Svelgen – Botne og med dispensasjon fra verneforskriften, pålegges Statnett å sørge for kabling av ledningen gjennom Sør-dalen naturreservat. Detaljplan for kabeltrasé og justert alternativ 1.0 skal godkjennes av NVE før anleggsstart. Dersom nødvendige tillatelser ikke foreligger i tide for å sikre fremdriften i ledningsarbeidet, skal den nye kraftledningen fremføres uavhengig av kabling av 66 kV kraftledningen.
- Etter avtale med SFE Nett AS og i henhold til søknad om endring av gjeldende konsesjon for 132 kV kraftledning Moskog – Grov, pålegges Statnett å sørge for kabling av ledningen ved kryssingen av Naustdal, slik at ny 420 kV ledning kan spennes over dalen uten mastefester i dalbunnen som utredet i tilleggssøknaden av februar 2008. Detaljplan for kabeltrasé og justert alternativ 1.0 skal godkjennes av NVE før anleggsstart.
- Det skal utarbeides en miljø- og transportplan som skal beskrive og begrense terrenginngrep under anleggsarbeidet i størst mulig grad, herunder konsekvensene

for verdifulle lokaliteter for naturmangfoldet og sikre at opprydding blir gjort på en skånsom måte.

Planen skal omhandle:

- nødvendig oppgradering, utbedring og vedlikehold av veier,
- hvilke typer kjøretøy som skal benyttes,
- når og hvor anleggstrafikken skal foregå,
- nødvendige tiltak for å redusere terrengskader og hvordan eventuelle terrengskader skal utbedres,
- føringer for hvordan eventuell konflikt med automatisk fredete kulturminner skal kunne unngås/reduseres
- hvordan begrenset skogrydding skal gjennomføres, og hvordan vegetasjonsskjerming rundt transformatorstasjoner skal gjøres,
- hvordan kjente hekke- og leikplasser for rovfuglarter og skogsfugl skal hensyntas og hvilke begrensninger i anleggsarbeidet dette kan medføre i enkelte områder i spesielle perioder i året.

Planen skal godkjennes av NVE før anleggsstart. Ved behov for anleggsplaner etter andre vilkår, kan disse inkluderes i miljø- og transportplanen. NVE vil føre miljøtilsyn med anleggene.

- Det skal vurderes og eventuelt gjennomføres avbøtende tiltak for å redusere risikoen for fuglekollisjoner i viltområder med rikt eller sårbart fugleliv. Dette gjelder særlig området ved kryssing av Osenvassdraget i Flora og på strekningen med flere storlomlokaliteter i Bremanger. Der kraftledningen passerer eller kommer nær spillområder for hønsefugl eller rovfuglreir skal det gjøres en konkret vurdering av tilpasning av anlegget og anleggsmetode/-tidspunkt, for å redusere mulige negative virkninger for fugl.
- Ved riving av 132 kV ledningen Ørskog-Sykkylven-Haugen skal Statnett gjøre en tilstandsvurdering av representative anleggsdeler og komponenter som gir et bilde av tilstanden på anlegg som saneres. En oppsummerende rapport skal oversendes NVE.
- Merking av ledningen skal skje i henhold til gjeldende forskrift for merking av luftfartshindre. For følgende spenn skal det benyttes best tilgjengelige og godkjente teknologi for merking av luftspenn:
  - Kryssing av Storfjorden.
  - Kryssing av Sykkylvsfjorden
  - Kryssing av Hjørundfjorden
  - Kryssing av Naustdal

- Statnett skal rapportere om driftsstatus for kompositt og eventuelt silikonbelagte glassisolatorer hvert 5. år etter idriftsettelse.

15.2 Ekspropriasjonstillatelse

Statnett SF (Statnett) har søkt om tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å bygge og drive de elektriske anleggene som omfattes av konsesjonssøknaden etter energiloven for kraftledningen Ørskog-Sogndal, jf. oreigningslova § 2 nr. 19.

Det er også søkt om tillatelse til forhåndstiltredelse slik at arbeidet med anlegget kan påbegynnes før skjønn er avholdt, jf. oreigningslova § 25.

Dette vedtaket begrenser seg til gjenstående delstrekninger mellom sør for Hundvikfjorden til Moskog transformatorstasjon og fra Ørskog transformatorstasjon til Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta.

Departementet har etter en samlet vurdering kommet til at inngrepet uten tvil er mer til gagn enn til skade, jf. oreigningslova § 2 siste setning. De samfunnsmessige fordelene ved kraftledningen vurderes utvilsomt å være større enn de skader og ulemper som blir påført allmenne og private interesser. Klagene på NVEs ekspropriasjonstillatelse tas ikke til følge.

Departementets vedtak kan ikke påklages videre, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd første punktum.

For grunneiere og rettighetshavere som blir berørt av ny Sykkylven transformatorstasjon med adkomstvei og av endret trasé for kraftledningsfremføringen ved Vindsneset, på østsiden av Hjørundfjorden, ved Stavset og ved Store Standal på delstrekningen fra Ørskog transformatorstasjon til Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta, er departementets *ekspropriasjonsvedtak* å anse som et førsteinstansvedtak. Departementets førsteinstansvedtak i *ekspropriasjonssaken* kan påklages til Kongen, jf. forvaltningsloven § 28 første ledd. Fristen for å klage er 3 uker, jf. forvaltningsloven § 29.

Departementet vil komme tilbake til om eventuell klage på ekspropriasjonsvedtaket skal ha utsettende virkning når klagefristen er utløpt.

Departementet ber Statnett om å orientere de berørte grunneierne og rettighetshaverne om departementets vedtak.

Når det gjelder forhåndstiltredelse vises det til eget brev.

Departementets vedtak om anleggskonsesjon etter energiloven kan ikke påklages videre, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd første punktum.

Med hilsen

P.H. Høisveen (e.f.)
ekspedisjonssjef

Harald Solli
avdelingsdirektør

Kopi:
Statnett SF
Norges vassdrags- og energidirektorat
SFE Nett AS
Sykkylven Energi AS
Istad AS
Tafjord Kraftnett
Tussa Nett AS
Miljøverndepartementet
Finansdepartementet
Statsministerens kontor
Nærings- og handelsdepartementet
Fylkesmannen i Møre og Romsdal
Fylkesmannen i Sogn og Fjordane
Øyvind Myklebust
Midtgulen Vekst
Magnus A. Sunde
Magne Øyra
Per Inge Haugen, sokneprest i Sykkylven
Ola Vågen

Ottar Befring
Sogn og Fjordane Arbeiderparti
Svelgen næringsråd
Einar Steensnæs
Kolbjørn Nord
Forum for natur og friluftsliv i Sogn & Fjordane
Øystein Fjørstad
Kystpartiet
Bjørn Olsson
Norske landsskapsarkitekters forening
Einar Berg m/flere
Destinasjon Ålesund og Sunnmøre
Vatne grunneigarlag
Innbyggjarane i Hovdenakk
Jostein Nygård
Møre og Romsdal fylkeskommune
Instedalen krins og berørte grunneigarar av trasé 2.0
Alvar Melvær
Dagfrid Humlestøl
Norges bondelag
Vettreiene byggefelt v/Øystein Menes og Albert Husetuft
Zero
Kjell Oddvar Høydalsvik
Frode Svalheim
Hestagrend grendalag
Ole Johan Aasen
Grunneiere og grendelag i Jølster, Førde og Naustdal kommune
Lidvar Kåre Vedø
Ole Christian Rynning
Samarbeidande kraftfylke
Grunneiere langs linjetraséen i Naustdal
Nils Petter Nes
Øvre Naustdal grunneigarlag
Ola-Mathias Nes
Bastian Hundeide
Naturvernforbundet i Ørsta og Volda v/ Knut Festø
Oddrun Marie Drage
Grunneigarane på Åsebø, v/ Johannes Aasebø
Stranda kommune
Stordal kommune
Hornindal kommune
Stryn kommune
Balestrand kommune
Eikefjord Idrettslag

Adresseliste:

- Ørskog kommune
- Sykkylven kommune
- Ørsta kommune
- Volda kommune
- Eid kommune
- Bremanger kommune
- Flora kommune
- Naustdal kommune
- Førde kommune
- Jølster kommune
- Gaular kommune
- Leikanger kommune
- Sogndal kommune
- Sogn og Fjordane fylkeskommune
- Den norske turistforening
- Norges Miljøvernforbund
- Friluftslivets fellesorganisasjon
- Samarbeidsrådet for naturvernsaker
- Norges naturvernforbund, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal og Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
- Kystpartiet Sogn og Fjordane
- Forbundet Kysten
- Møre og Romsdal Sau og Geit
- Folkeaksjonen mot 420 kV luftledning Ørskog-Fardal v/Inge Kolås
- Sogn og Fjordane Turlag og Flora Turlag
- Per Arne og Petter Windsnes
- Solveig Lande Skarbø og Kjell Skarbø
- Aure Samdrift v/Olav Asbjørnsen og Odd Velle
- Aurdal grunneigarlag v/Thor Aurdal
- Grebstad grunneigarlag v/Arvid Aure, Hans Kristian Århus og Amund Aurdal
- Bjørg og Olav Kittang
- Sveinung Saltre m.fl.
- Hjørundfjorden Grendalag
- Kjetil, Marta, Elin, Britt, Oddvar og Mari Standal
- Stavset og Ytre Standal grendalag
- Kjetil Standal på vegne av Ragnar Standal
- Eli Anne Tvergrov, Øystein Skare, Eldbjørg og Ola Tvergrov
- Anna Erdal og Synnøve Standal
- Karin, Lars Andre, Anja og Ingvild Standal
- Jostein, Aud-Brit, Leif Kenneth, Terje og Jane Grytten

- Anne Grete og Kristian Standal og Kjell Dybvig
- Reidar Standal m.fl.
- Endre Standal
- SunAlp AS
- Standal Alpesenter AS
- Follestad og Myklebust gardslag v/Inge Kolås
- Øy gardslag v/ Lars Petter Øye
- Innbyggerne i Hovdenakken v/Ann-Elin Brekke
- Ørsta Idrettslag v/ Roger Pedersen
- Svein Vatne
- Alf G. Igesund
- Anne og Trond Ryslett
- Naturvernforbundet i Eid og Aksjonsgruppa mot 420 kV gjennom Eid
- Leivdal grunneigarlag v/Anne Moen
- Grunneiere, beboere og naboer i området Nor og Vedvika
- Jan Asle Olseth
- AS Norsand
- Førde Grunneigarlag v/Sigmund Midthjell
- Roald Solheim
- Indrehus grunneigarlag v/Egil Ulvmoen
- Elkem AS Bremanger Smelteverk
- Inger Rise Hallset, Andreas Riise og Atle Rise
- Jens Petter Strømsnes og Anne-Karin Rynning
- Grunneiere og beboere ved alternativ 1.18 v/Dagfrid Humlestøl
- Ivar Svorstøl
- Leif Arne Øren og Lidvin Nils Øyra
- Vernegruppa for Nausta v/ Åsmund Berthelsen
- Anne Johanne og Oddbjørn Schei
- Åsta Brekke, Stein Brekke og Anita Brekke Røed
- Arne Grimseth
- Eli og Bjørn Nordberg
- John Arthur Kvamme
- Kristen Slåtten
- Grunneiere i Viksdalen v/Dag Kjetil Storøy og ved Holsen v/Truls Oppedal
- Rolf Vaksvik
- Beboere og grunneiere i bygdene Lia, Kinna, Byrkjeflot, Kusslid, Indreåsen og Ytreåsen v/Ole Johan Aasen
- Hestadgrend Grendalag v/Ingunn Kjelstad
- Hestadgrend Grunneigarlag v/Karsten Hestad
- Grunneigarane på Åsebø, v/ Johannes Aasebø
- Johan Palmar Aurdal
- Bjørn Sørheim
- Flora Senterparti
- Førde Senterparti
- Naustdal Senterparti

- Bjørn Sørheim
- Advokatane Lothe og Mardal på vegne av grunneierne i Førdegrenda
- Rene Sparvath Christensen
- Grunneiere langs linjetraseen i Naustdal
- Grunneigarar i Jølster kommune
- Terje Førde